

VASILE – SORIN CURPĂN

RELAȚII INTERNAȚIONALE

Editura StudIS

adicenter@yahoo.com

Iasi, Sos. Stefan cel Mare, nr.5

Tel./fax: 0232 – 217.754

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CURPĂN, VASILE-SORIN

Relații internaționale / Vasile-Sorin Curpăn. - Iași : StudIS, 2013
Bibliogr.

ISBN 978-606-624-408-4

327

Pre-press, tipar digital și finisare:

S.C. ADI CENTER SRL

Șos. Ștefan ce Mare, nr. 5

Tel.: 217 754

Copyright © 2013. Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorului.

Responsabil editorial: Bârsan Ovidiu

Director editorial: Morosanu Grigore Paul

Lucrări publicate de VASILE – SORIN CURPĂN:

1. **Răspunderea comitenților pentru faptele prepușilor**, Bacău, 1999;
2. **Complicitatea – formă a participației penale**, Iași - Bacău, 2000;
3. **Momente în dezvoltarea politico - juridică a României**, Bacău, 2006;
4. **Statul - instituție social-politică și juridică fundamentală**, Bacău, 2006;
5. **Drept Civil. Drepturi Reale. Obligații. Contracte speciale. Succesiuni. Sinteze**, Bacău, Ed. I - 2006;
6. **Drept Civil. Drepturi Reale. Obligații. Contracte speciale. Succesiuni. Sinteze**, Bacău, Ed. a II-a - 2007;
7. **Drept Constituțional. Stat și Cetățean**, Bacău, 2007;
8. **Procedura Penală. Participanții și acțiunile în procesul penal român**, Bacău, 2007;
9. **Independența judecătorilor și garanțiile ei juridice**, Bacău, 2007;
10. **Studii juridice**, Bacău, 2008;
11. **Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor**, Bacău, Ed. I - 2008;
12. **Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor**, Bacău, Ed. a II-a - 2008;
13. **Drept Penal - partea generală**, Bacău, 2008;
14. **Fenomene juridice și politico - etatice**, Iași, 2008;
15. **Tratat de științe Juridice**, Bacău, 2008;
16. **Enciclopedie Juridică. Tratat**, Bacău, 2008;

17. **Analiză doctrinară a Constituției Republicii Moldova** Bacău, 2010;
18. **Politică și drept în istoria românilor**, Bacău, 2010;
19. **Fenomene juridice și politico - etatice**, Bacău, 2010;
20. **Drept constituțional. Stat și cetățean**, Bacău, 2010;
21. **Procedură penală. Participanții și acțiunile în procesul penal român**, Bacău, 2010;
22. **Independența judecătorilor și garanțiile ei juridice**, Bacău, 2011;
23. **Drept civil. Teoria generală a obligațiilor**, Bacău, 2011;
24. **Sinteze de drept civil**, Bacău, 2011.
25. **Statul instituție social - politică și juridical fundamentală**, Bacău, 2011.
26. **Tratat de drept constituțional român**, Bacău, 2011;
27. **Tratat de Științe Juridice**, Bacău, 2011;
28. **Drept Constituțional al României și al Republicii Moldova – Tratat**, Iași, 2012;
29. **Enciclopedie Juridică – Tratat**, Iași, 2012;
30. **Prolegomene de Științe Juridice Române**, Iași, 2012;
31. **Științe Politice și Doctrină Politice Internaționale**, Iași, 2012;
32. **Doctrină generală statal-juridică**, Iași, 2012;
33. **Politică, Istorie și Drept în Moldova de Est**, Iași, 2012;
34. **Drept Politico-Statal**, Iași, 2012;
35. **Drept Penal. Partea Generală. Conform Legii Numărul 301/2004**, Iași, 2012;
36. **Enciclopedie Politico - Juridică**, Iași, 2012;

37. **România la cumpăna Istoriei. Tratat de Istorie, Politică și Drept**, Iași, 2012;
38. **Dezvoltarea constituțională a României**, Iași, 2013;
39. **Meditații filosofice**, Iași, 2013;
40. **Tratat politico – juridic**, Iași, 2013;
41. **Tratat de Diplomatie – Volumele I, II, III, IV**, Iași, 2013;
42. **Politică Internațională. Istorie și Teorie**, Iași, 2013;
43. **Relații Internaționale**, Iași, 2013.

CUPRINS

I. ANALIZA CONFLICTELOR INTERNAȚIONALE. NEGOCIERE ȘI CONFLICT ÎN POLITICA INTERNAȚIONALĂ.....	9
II. GEOGRAFIE POLITICĂ ȘI GEOPOLITICĂ.....	61
III. ISTORIA UNIVERSALĂ CONTEMPORANĂ.....	181

PARTEA I: ANALIZA CONFLICTELOR
INTERNATIONALE. NEGOCIERE ȘI
CONFLICT ÎN POLITICA
INTERNĂȚIONALĂ

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale;
Subpartea a II-a: Negociere și conflict în
politica internațională.

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale

- I. Aspecte introductive;
- II. Prevenirea și limitarea violențelor generate de conflictele internaționale;
- III. Soluționarea conflictelor internaționale violente;
- IV. Prevenirea conflictelor și strategia aplicată în situația crizelor conflictuale.

Subpartea a II-a: Negociere și conflict în
politica internațională

- I. Teoria negocierii – succinte precizări;
- II. Pregătirea negocierilor în relațiile internaționale;
- III. Desfășurarea negocierilor internaționale;
- IV. Strategii și tactici de negociere;

V. Efectele negocierii: încheierea tratatelor și decizia adoptată;

VI. Specificitatea negocierilor din diferite state.

Subpartea I: Analiza conflictelor internaționale

I. Aspecte introductive

Statele în relațiile internaționale nu se situează întotdeauna pe poziții de cooperare. Interacțiunea elementelor fundamentale ale sistemului politic internațional mondial poate genera uneori stări conflictuale de grade și intensități deosebite: de la acceptarea reciprocă a intereselor în marea lor majoritate și până la promovarea stărilor conflictuale militare, adică a războaielor.

Cooperarea deplină armonizează interesele statelor, iar *armonia interstatală* trebuie înțeleasă ca o legătură perpetuă care nu este tulburată de vreo stare conflictuală.

Iată care sunt stările progresive care indică degradarea armoniei interstatale:

* *pacea durabilă* implică menținerea unui nivel de cooperare stabil, cu toate că statele conștientizează existența unui conflict de interese;

* *pacea stabilă* se realizează prin obținerea de la orice manifestare violentă, dar statele comunică numai oficial și atât cât este necesar;

* *pacea instabilă* presupune apariția tensiunilor, alimentate de suspiciuni relative la intențiile statelor. Uneori izbucnesc violențe dar de mică amploare;

* *starea de criză* poate implica chiar și confruntări armate între unități mobilizate, dar sunt de mică intensitate și se desfășoară ocazional;

* *războiul* implică confruntare militară directă în armatele statale.

Ca atare, *conflictele* pot avea diferite intensități; ele pot spori sau se pot atenua în raport de gradul de interes promovat de către state în susținerea, alimentarea sau, dimpotrivă, în atenuarea și stingerea lor.

Procesele conflictuale sunt dinamice; în cadrul lor intervin atât factori obiectivi cât și elemente subiective. Acestea din urmă se manifestă prin: tensiunile crescânde, aprecierea propriei cauze ca fiind justă, căutarea unor soluții radicale, extreme, de natură militară etc..

Pentru a face distincția între pace și starea de război, trebuie să le diferențiem sub aspectul semnificațiilor.

Dacă armonia și cooperarea generează pace, atunci rezultă că războiul este determinat de conflict și de violență.

Soluționarea conflictelor trebuie să se realizeze exclusiv prin mijloace non-militare, evitându-se pe cât posibil războiul.

În sistemul politic internațional mondial contemporan terorismul a devenit o realitate tristă, reprezentând o amenințare a omenirii și un atentat la securitatea întregii scene internațional-politice.

Terorismul internațional reprezintă o plagă a societății statelor contemporane, împotriva căruia trebuie să lupte fiecare națiune, fiecare stat.

Descoperirea stărilor conflictuale și preîntâmpinarea izbucnirii conflictelor presupun realizarea unor „pași”, concretizați în: descoperirea conflictului; adoptarea și utilizarea diverselor metode sau mijloace în vederea gestionării conflictului; aplicarea teoriei în realitatea obiectivă, adică în practică.

Acordarea unor satisfacții reciproce, căutarea compromisului conduce la ameliorarea stării conflictuale.

Conflictele se pot soluționa prin: intervenție pacifistă; acțiuni preventive; un management corespunzător al crizei; consultări; medieri; arbitraje.

Soluționarea chestiunilor litigioase implică negocierea tuturor disputelor, cu ajutorul medierii unui al treilea subiect, de regulă un stat neutru, cu o credibilitate accentuată.

Indiferent de strategiile adoptate: pas cu pas; de tip așa-zis „procedural”; de final, ele urmăresc modificarea conduitei părților implicate astfel încât să se asigure soluționarea stării conflictuale.

Modalitățile de soluționare a conflictelor prin transformarea lor în stări de non-contradicție se realizează cu ajutorul politicii diplomatice. Aceasta este aplicabilă în scopul preîntâmpinării stărilor conflictuale. Dacă tensiunile se manifestă violent – deci este o stare

de criză se utilizează managementul crizelor, iar când violențele se manifestă la cote înalte se utilizează managementul conflictului. Pentru estomparea conflictului se apelează la operații de impunere sau de întărire a păcii iar dacă există riscul reizbucnirii violențelor se aplică operațiuni de menținere a păcii.

Sensul noțiunii de „conflict” are o paletă largă. Conflict înseamnă și controversă; contradicție la nivel ideatic; antagonism sau criză. Sub aspectul politicii internaționale de conflict propriu-zis vorbim din momentul în care există dezacorduri între state.

Obiectivele conflictelor trebuie să fie clar conturate la nivelul decidenților politici. Unele obiective sunt indicate categoric națiunilor, alte obiective nu transpar către societatea civilă. Obiectivele conflictelor sunt puse în valoare într-o anumită conjunctură, adică într-o ocazie politică. Alteori, obiectivele sunt transpuse în practică prin intermediul contraloviturilor. Faza de „coacere” a conflictelor, adică de maturizare a acestora, scoate la iveală situații politice mocnite de zeci iar uneori chiar de sute de ani!!!

„Coacerea” conflictului internațional este fundamentată pe diferende de ordin etnic, național, economic, teritorial etc.

Conflictul identitar este un tip de conflict internațional care se fundamentează pe cultură. Cu alte cuvinte, acest fel de conflict are ca zonă de desfășurare teritoriul unui stat, în care populația se radicalizează în

temeiul diferențelor culturale, civilizaționale, tradiționale și mai ales etnice. Conflictele identitare determină prăbușirea statelor, prin secesiune și dezmembrare. Conflicte de acest tip s-au manifestat în fosta R.S.F. Yugoslavia, în U.R.S.S., iar în momentul de față este obiectivat în Republica Moldova – zona transnistreană.

Este istoria politică a umanității o istorie a conflictului social?? Răspunsul nu poate fi decât pozitiv deoarece însuși apariția instituției etatice a constituit o necesitate obiectivă, în scopul prevenirii stărilor conflictuale sociale.

Conflictul este „temelia” politicii, inclusiv a politicii internaționale, fiindcă „**contradicțiile**” constituie esența progresului, legea dezvoltării universale.

Momentele cu importanță deosebită în dezvoltarea social-politică a lumii sunt intim corelate cu „tentativele” de soluționare a unor conflicte sociale deosebite.

Conflictul naște progres în Univers, „lupta contradicțiilor” constituind legea revoluției Cosmosului dar, în politica internațională; starea conflictuală poate avea consecințe, după caz, atât negative cât și pozitive.

Departa de noi intenția de a defini conflictul internațional sau de a analiza tipurile de conflicte internaționale. Literatura juridică de specialitate punctează detaliat aceste chestiuni.

Ceea ce trebuie remarcat, din punctul nostru de vedere, este **unitatea de manifestare a conflictului**,

pornind de la nivel micro-social și terminând cu nivelul sistemului politic internațional global sau mondial.

Fiind, în esență, o neînțelegere, un dezacord, o ciocnire de interese, conflictul se obiectivează într-un mod legic, indiferent de natura socială a entităților între care se desfășoară: persoane fizice; organisme sociale – persoane juridice; în interiorul societății dintr-un stat ori între state. Desigur, fiecare conflict prezintă particularități inerente, specifice, în raport de părțile aflate în conflict și de calitatea acestora. Spre exemplu: în conflictul internațional scopul îl constituie ***lupta pentru putere, pentru prestigiu și influență pe arena internațională.***

În ***Politica Internațională*** valorile ocrotite sau activ urmărite de un stat, un grup de state sau de o alianță/contra-alianță se intersectează cu țelurile urmărite de decidenții politici din statele respective. De asemenea, modul în care guvernării concep politica internă a unui stat se răsfrânge asupra politicii externe a țării respective, putând genera armonie sau, dimpotrivă, conflict în relațiile politice internaționale.

Toate conflictele „joacă” un rol major în perturbarea vieții politice internaționale. ***Conflictele politice, ideologice, diplomatice sau culturale***, în raport de natura lor, par a fi cele mai subtile în timp ce ***conflictele rasiale și cele interetnice*** sunt, cu siguranță, printre cele mai dure.

II. Prevenirea și limitarea violențelor generate de conflictele internaționale

În privința prevenirii și a limitării violențelor generate de conflictele internaționale este imperios necesar să analizăm, sub aspect istoric, perioada de sfârșit a celei de a doua conflagrații mondiale și Tratatul de pace încheiate după finalizarea ostilităților militare și capitularea necondiționată a statelor componente ale Axei.

Astfel, Al Doilea Război Mondial s-a încheiat cu capitularea Germaniei și a Japoniei, lăsând în ruine Continentul European. 40 de milioane de morți se înregistrau numai în Europa, dintr-un total de 60 de milioane.

Germania și Italia își pierd teritoriile extraeuropene. Germania este un stat distrus, în timp ce Marea Britanie și Franța sunt epuizate, după eforturile impuse de război.

În aceste condiții Marea Britanie transferă deplin și efectiv S.U.A. toate privilegiile sale de mare putere.

Ideologic, se vor confrunta două sisteme: cel wilsonian promovat de S.U.A. și cel marxist impus de U.R.S.S..

Fiind lipsită de distrugerile inerente războiului, S.U.A. se instalează în fruntea sistemului economico-financiar mondial.

Ea a devenit, după anul 1945 o superputere planetară, după anul 1991, întărindu-și poziția ca unică superputere planetară.

U.R.S.S. deși victorioasă în război era un stat devastat. Cu toate acestea, ea își impune dominația asupra Europei Centrale și de Est. Având cea mai numeroasă armată din lume U.R.S.S. era surclasată, sub aspectul tehnologiei militare, de către S.U.A..

După anul 1949, când ambele superputeri dispun de armament nuclear, S.U.A. și U.R.S.S. se distanțează de celelalte state învingătoare, dominând întreaga planetă. Europa își pierde influența în fața celor doi coloși mondiali.

În perioada 1945-1991 între S.U.A. și aliații acesteia și U.R.S.S. și statele satelite s-a realizat o confruntare perpetuă, materializată sub multiple aspecte: politic; tehnologic; strategic; geopolitic etc. Confruntarea militară s-a limitat la zone restrânse, între state susținute de cele două superputeri. Tensiunile dintre superputeri au generat așa-numitul Război Rece. Confruntarea s-a finalizat odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice, în anul 1991. După 25.12.1991 S.U.A. rămân unica superputere planetară.

Poziția S.U.A. pare a fi amenințată de instituirea unei posibile și previzibile *multipolarități*.

Practic, Războiul Rece a fost înlocuit, după anul 1991, cu problematica globalizării. Aceasta din urmă a generat o „*dezordine mondială*”, cu conflicte mocnite,

ieșite la iveală după ani de „tăcere”. Globalizarea caută să reducă importanța *statelor*, aruncând în prim-plan noi actori, nonstatali: O.N.G.-uri sau companii transnaționale.

Totodată, globalizarea constituie „*sursa primordială*” care va genera apariția unor alți poli de putere. Ea va determina, până la urmă, instituirea unei structuri multipolare pe mapamond.

Tehnologiile informaționale, revoluția informațională au determinat o serie de state să râvnească *la dorita calitate de mare putere mondială*.

Tratatul de pace, încheiat la Paris, în anul 1947, au fost precedate de o serie de întruniri, în anul 1943-1944, referitoare la organizarea lumii după Al Doilea Război Mondial. S.U.A., U.R.S.S. și Regatul Unit au abordat aceste chestiuni, în septembrie 1944. În acest context, o importanță capitală a deținut-o Conferința de la Yalta, din Crimea, U.R.S.S..

Conferința de la Yalta, întrunită în februarie 1945, a reunit exponenții marilor Alianțe: *Roosevelt pentru S.U.A., Churchill pentru Regatul Britanic și Stalin pentru U.R.S.S.* care au adoptat celebra „*Declarație despre Europa eliberată*”. Fiecare dintre cele trei puteri își susținea propriile interese: S.U.A. dorea implicarea U.R.S.S. în războiul purtat împotriva Japoniei; Marea Britanie insista asupra menținerii imperiului său colonial iar U.R.S.S. dorea extinderea

ariei sale de influență în scopul edificării „Imperiului exterior sovietic”.

Idealurile concretizate și stipulate formal în „Declarație despre Europa eliberată” privitoare la desfășurarea unor alegeri libere, corecte și democratice în statele de pe continentul european au fost înăbușite prin partajarea zonelor de dominație în Germania; partajarea sferelor de influență pe continentul european în sensul împărțirii influenței Marilor Puteri în Polonia, Cehoslovacia și Ungaria și trecerea României și Bulgariei sub control sovietic.

În privința Germaniei, S.U.A. doreau atragerea potențialului economic-industrial al acestui stat în lumea capitalistă, liberă, în timp ce sovieticii nu acceptau ca acesta să intre sub control american și britanic. De asemenea, U.R.S.S. dorea obținerea, din partea S.U.A. și a Regatului Britanic, a recunoașterii dominației sale asupra Poloniei.

Cei doi giganti se înfruntau și ideologic S.U.A. reprezentând „lumea liberă”, capitalismul de sorginte liberală, în timp ce U.R.S.S. reprezenta „lumea roșie, marxistă”, socialismul colectivist comunist.

Marile Puteri învingătoare au inițiat o nouă **Conferință la Postdam** (17.07 – 02.08.1945) după capitularea Germaniei și împărțirea acesteia în zone de ocupație.

La această conferință au participat miniștrii afacerilor externe american, sovietic și britanic cu scopul

de a se elabora acordurile de pace cu statele foste aliate ale Germaniei: ***Bulgaria, România, Italia, Ungaria și Finlanda.***

În perioada respectivă sovieticii au aplicat față de puterile occidentale politica faptului împlinit în privința Poloniei și a României.

A fost instituit Tribunalul de la Nurnberg pentru judecarea șefilor de partid și de stat din Germania național-socialistă. S-a format Comisia Aliată de Control și au fost delimitate zonele de ocupație din Germania.

Capitala Germaniei, Berlinul, a fost împărțit în patru sectoare de: sovietici, americani, britanici și francezi.

Occidentalii solicitau organizarea neîntârziată de alegeri libere în teritoriile ocupate de sovietici și timp ce U.R.S.S. era preocupată de recunoașterea guvernelor impuse în România și în Bulgaria și acceptarea cifrei de 20 de miliarde de dolari, drept reparații, la care să fie obligată Germania.

Încălcând înțelegerile de la Yalta, U.R.S.S. a ocupat, în totalitate, România, Bulgaria și Ungaria. Ulterior, au anexat imperiului său exterior Polonia și Cehoslovacia iar Yugoslavia a alunecat spre sfera societivă de influență datorită politicii promovate de Iosif Broz Tito.

Miniștrii de externe ai S.U.A. (James Byrnes), Regatul Unit (Ernest Bevin), U.R.S.S. (Vyaceslav M. Molotov) și Franței (Georges Bidault) s-au întâlnit la

Paris, în perioada 25.04.1946 – 12.07.1946 și au discutat proiectele tratatelor de pace care urmau a fi încheiate de către puterile învingătoare cu statele foste satelite ale Germaniei: Italia, Finlanda, Bulgaria, Ungaria și România.

În privința hărții politice europene față de anul 1938, după 1945 remarcăm următoarele modificări: frontierele Poloniei, în sensul că teritoriul ocupat de U.R.S.S. în 1939 rămânea acesteia dar, în compensare, s-au oferit statului polonez teritorii germane, frontiera de sud-est a Cehoslovaciei, Rutenia fiind încorporată în U.R.S.S.; frontierele de nord-est și de est ale României, Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța rămânând anexate de către U.R.S.S..

După Al Doilea Război Mondial, România a pierdut Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța și Insula Șerpilor, toate încorporate în U.R.S.S. și respectiv Dobrogea de sud – Cadrilaterul, încorporat de Bulgaria.

În privința organizării statului german lucrurile au intrat în impas. U.R.S.S. a propus inițial „tentativa” unei reunificări a zonelor de ocupație din Germania aspect neluat în serios de puterile occidentale. Apoi, societivii au refuzat propunerea S.U.A. relativă la încheierea unui tratat care să consacre neutralitatea Germaniei.

După semnarea tratatelor de pace U.R.S.S. a obținut cale liberă pentru instaurarea unor guverne comuniste în statele aflate sub influența sa. Țările din

Europa Estică și Centrală au fost integrate în sistemul politico-militar și în sistemul economic, ambele sisteme fiind „creații” ale U.R.S.S..

Finalizarea celui de-Al Doilea Război Mondial a fost condiția-prilej pentru amplificarea divergențelor dintre cele două „proaspete” superputeri. Aceste divergențe se vor acutiza iar după un timp vor căpăta caracter cronic, adâncindu-se. Ele au determinat, practic, inițierea și desfășurarea Războiului Rece, din anul 1947 până în anul 1991, inclusiv.

Ca urmare a dorinței popoarelor lumii de prezervare și garantare a păcii în aprilie 1945 s-a desfășurat Conferința de la San Francisco, având ca obiectiv crearea Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.).

Carta O.N.U. a fost semnată la data de 26.05.1945 și a intrat în vigoare la data de 24.10.1945.

Scopul suprem al O.N.U. îl constituia asigurarea păcii și securității internaționale prin dezvoltarea unor relații amicale între națiunile planetei.

De o semnificație covârșitoare este adoptarea, în anul 1948, de către O.N.U. a „**Declarației Universale a Drepturilor Omului**”.

*

*

*

O.N.U. a creat un complex de măsuri în scopul prevenirii conflictelor violente dintre state. Această

prevenire fiind de dorit, deoarece ea estompează apariția conflictului violent, în raport cu activitatea de încheiere a conflictului violent și de restabilire a păcii, care presupune, în mod firesc, desfășurarea anterioară a operațiunilor militare.

Departamentul pentru afaceri politice din cadrul O.N.U. a dezvoltat multiple strategii pentru menținerea păcii: U.N. Interdepartmental Framework for Coordination on Early Warning and Preventive Action; UNDP/DPA Programme on Building National Capacity for Conflict Prevention; DPA Prevention Team etc.

Una dintre obligațiile principale înscrisă în Carta O.N.U. și care revine statelor membre ale organizației este aceea **de prevenire a conflictelor**.

În anul 1995 a fost creată **echipa-cadru** pentru coordonarea departamentelor din cadrul Secretariatului General care sunt implicate în misiuni de prevenire/menținere a păcii. Echipa-cadru coordonează 23 de agenții și programe O.N.U., precum: DDA; DPA; FAO; UNDP; UNESCO; UNFPA; UNIFEM; UNICEF; WFP; WHO; IMF, etc.

Echipa-cadru formulează propuneri referitoare la potențialele zone de conflict și solicită organizarea de acțiuni preventive în scopul diminuării tensiunilor.

*

*

*

O.N.U. a organizat misiuni de *peacemaking* și *peacebuilding*.

Conceptul de *peacemaking* se referă la utilizarea mijloacelor diplomatice pentru a se obține încetarea ostilităților și pentru organizarea negocierilor în vederea soluționării cu mijloace pașnice a conflictului.

Conceptul de *peacebuilding* se referă la constituirea legitimității unui nou stat. Acest stat trebuie ca, pe viitor, să poată gestiona, în mod pacifist, viitoarele potențiale conflicte.

O.N.U. a conlucrat cu diverse organizații pentru executarea acțiunilor de peacemaking: Organization of American States in Haiti; European Union in Yugoslavia; The Economic Community of West African States in Liberia și Sierra Leone etc.

În privința activităților de peacebuilding, Grupul de Dezvoltare a Națiunilor Unite și Comitetul Executiv pentru Afaceri Umanitare au constituit un grup de lucru comun, în anul 2002.

De asemenea, Consiliul Economic și Social a creat două grupuri ad-hoc privind asistența țărilor africane în perioadele post-conflictuale.

III. Soluționarea conflictelor internaționale violente

Chestiunea Războiului Rece

Ce a fost Războiul Rece?? Războiul Rece a fost o „*stare intermediară*” între o pace fragilă și un potențial război cald devastator. Cine a declanșat Războiul Rece?? Cele două superputeri planetare: S.U.A. și, respectiv, U.R.S.S.. Fără bipolaritatea manifestată în „concertul superputerilor”, S.U.A. – U.R.S.S., nu ar fi existat un Război Rece.

Ce a determinat apariția Războiului Rece?? Motivul determinant a fost reprezentat de dorința fiecărei superputeri de a prezerva sau ocupa, după caz, o zonă de influență cât mai extinsă pe planetă. Desigur, acest motiv a fost „îmbrăcat” în „haine ideologice” de tipul „prezervării și conservării lumii libere”, capitaliste de către S.U.A. și respectiv de eliberare a statelor de sub dominația capitaliștilor prin revoluțiile marxiste-comuniste, în cazul ideologiei Uniunii Sovietice.

Despre rivalitatea superputerilor am mai scris în cadrul prezentului tratat, în vol. II, pct. IV, „*Politică și Relații Internaționale*”.

Alegerea acestei teme relative la *Războiul Rece* în cadrul acestui punct „*Soluționarea conflictelor internaționale violente*” poate stârni oarecum nedumerire. Aceasta deoarece Războiul Rece nu a fost un conflict cald, violent, nu a fost un război tradițional.

Reținem totuși că deși nu a devenit efectiv armat, Războiul Rece a avut și zone „calde”, de dispută armată, violentă, când superputerile s-au încolțit reciproc, în diverse zone ale globului.

„Soluționarea” Războiului Rece este una dintre *cele mai atipice* situații cunoscute în Istoria politică universală dar și în Istoria politicii internaționale.

Iată, deci, motivele pentru care am optat pentru analiza problematicilor referitoare la Războiul Rece.

După Al Doilea Război Mondial rămăseseră pe planetă cinci mari puteri: S.U.A.; U.R.S.S.; Marea Britanie; Franța și China. Din acest grup doar două puteri au devenit preeminente, dobândind statut de „superputere”: S.U.A. și U.R.S.S..

Statele Unite ale Americii victorioase în război aveau economia intactă deoarece teritoriul lor nu fusese afectat de operațiunile militare. Economia americană era la apogeu iar Europa Occidentală datora enorm Americii.

Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice ieșise din război cu o armată impresionantă dar profund afectată de distrugerile provocate pe teritoriul său.

Determinantă pentru instituirea Războiului Rece a fost și cucerirea puterii politico-statale de către comuniști, în China în anul 1949.

Planul Marshall inițiat de S.U.A. a avut în vedere relansarea și redresarea economiei statelor europene, cu ajutor financiar american. U.R.S.S., inclusiv statele

aflate în orbita sovietică: Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria, Ungaria și România, au refuzat oferta S.U.A..

Politica S.U.A. de îndiguire a influenței sovietice, aflată în plină expansiune, a generat partajarea Europei în două sfere de influență: cea vestică dominată de americani și cea estică dirijată de sovietici.

Obsesia sovietică în acea perioadă de început a Războiului Rece era dobândirea capabilităților de fabricare a armei atomice, pentru a-i putea echilibra pe americani. Acest fapt s-a realizat în anul 1949.

În privința posibilei periodizări a Războiului Rece se constată existența a patru etape principale. Astfel:

- * prima parte, din anul 1946 până la moartea lui I.V.Stalin, în anul 1953;

- * a doua parte, de la moartea dictatorului sovietic I.V.Stalin și până la destinderea sub Nichita Hrușciiov;

- * a treia etapă este cuprinsă între perioada de destindere menționată anterior și până la războiul din Afganistan, început prin invazia sovietică din anul 1979;

- * a patra etapă, materializată printr-o lansare a cursei înarmărilor. Climatul de suspiciune reciprocă a fost atenuat de politicile adoptate de M.S.Gorbaciov.

Ține până la prăbușirea U.R.S.S., la 25 decembrie 1991.

Tipic pentru Războiul Rece sunt următoarele trăsături caracteristice:

* aparent, nu a avut nici învingători și nici învinși. Cu toate acestea, destinderea produsă sub Gorbaciov a profitat exclusiv S.U.A., U.R.S.S. dispărând nu numai ca superputere dar și ca stat, de pe harta politică a lumii;

* echilibrul de forțe a fost consacrat de deținerea capabilităților nucleare de distrugere în masă, de către ambele superputeri;

* S.U.A., se consideră în literatura politologică internațională, au avut întotdeauna întâietate în raport cu U.R.S.S., deoarece dispuneau de un armament mai tehnologizat și de resurse materiale, umane și financiare superioare. Datorită acestui fapt, U.R.S.S. a ieșit din competiția nucleară, și-a pierdut imperiul exterior și s-a prăbușit. În opinia noastră superioritatea tehnologică, financiară etc. a S.U.A. nu poate explica decât, eventual, pierderea „cursei nucleare” dar nu răspunde, în mod satisfăcător, la interogațiile legate de lichidarea imperiului exterior sovietic și, mai ales, cele legate de colapsarea și dezmembrarea U.R.S.S..

Oricum, consecință a Războiului Rece, a fost starea de tensiune creată pe planetă vreme de jumătate de secol.

Însuși Războiul Rece nu reprezintă altceva decât un efect al structurii bipolare a scenei politice internaționale. De aceea, în mod firesc, încetând duopolul-bipolaritatea s-a finalizat și Războiul Rece.

Războiul Rece a lăsat în urma sa o lume unipolară, dominată de unica superputere rămasă pe planetă – S.U.A.. Se constată, de asemenea, o diluare a sistemelor așa-zis ierarhice, dominate de superputeri, și o preservare a unui sistem „*anarhic*”, S.U.A. se comportă ca un „jandarm mondial”, în funcție de interesele și de necesitățile sale geopolitice și geostrategice.

În perioada Războiului Rece, nici Estul și nici Vestul nu au fost învingători. Destructurarea regimului comunist din fosta R.D.G. a favorizat ramificarea Germaniei la 03.10.1990, prin absorbirea acestui stat în vechea R.F.G.

Colapsarea U.R.S.S. a determinat grave mutații pe arena politică internațională.

Concret, *în prima etapă*, s-a înregistrat o cursă a înarmărilor pe fundalul ieșirii din scenă a Europei, a slăbirii economice a U.R.S.S. și a supremației tehnologice a S.U.A..

În a doua etapă U.R.S.S. era încrezătoare în capacitatea sa de a ajunge din urmă, economic și tehnologic, Statele Unite!

În perioada destinderii începe practic un ușor declin a U.R.S.S., sub aspect economic, deși S.U.A. o considera „o parteneră de echilibru” efectivă. Este epoca de apogeu a sovieticilor.

Etapă a treia perpetuează prestigiul U.R.S.S., fiind perioada de destindere efectivă.

Etapa a patra de încordare, obiectivată printr-o nouă cursă a înarmărilor, debutează cu invazia sovietică în Afganistan. Este perioada de stagnare accentuată economică și politico-socială a Uniunii Sovietice.

Printre cauzele ideologice ale Războiului Rece, care au determinat întreținerea tonusului celor două superputeri planetare, amintim: imperialismul sovietic fundamentat pe expansionism; imperialismul american, „vârf de lance” al capitalismului militar și agresiv; doctrina superputerilor bazată pe competiția dură pentru dominarea scenei politice internaționale; doctrina cursei înarmărilor care impunea necesitatea stopării și eliminării treptate a tehnologiei militare nucleare și a armamentului nuclear; doctrinele geografice politice: Nord-Sud și Vest-Est. Prima avea în vedere un conflict între statele bogate și cele sărace; secunda se fundamenta pe un posibil conflict între statele dezvoltate capitaliste; doctrina conflictului de clasă adică conflictul dintre capitalism și socialism.

*

*

*

Sub aspect istoric, geneza conflictului dintre superputeri, adică originea Războiului Rece, trebuie căutată în mișcările, pe scena politică internațională, efectuate de Germania.

După crearea Imperiului German, la 1871, Germania a revendicat așa-zisul „spațiu vital”. După Primul Război Mondial Germania are un puternic sentiment de frustrare, din plin satisfăcut, după ianuarie 1933, când Adolf Hitler devine cancelar.

Acesta dorea crearea unui mare imperiu german în Europa prin anihilarea tuturor statelor europene și prin distrugerea U.R.S.S..

Problema Germaniei a fost aceea că acest stat nu a fost cumpătat, dorind putere obținută rapid. O putere „absolută”, fapt ce a neliniștit celelalte mari puteri. Pe undeva este de înțeles!!!

Imperiul Romano-German a fost fărâmițat și, deși era unicul Imperiu al Occidentului, el nu constituia o unitate politică. Unificarea stătuțelor germane, sub egida Prusiei, cu eliminarea Austriei, a asigurat unitatea germană din anul 1871, edificată prin noul Imperiu German. A fost însă și o eroare de strategie deoarece, după anul 1866, Austria nu a mai putut fi atrasă în opera de construcție a unui stat german.

Așa că, Primul Război Mondial, Marele Război, nu a avut în vedere dorința de împărțire și de reîmpărțire a lumii între Marile Puteri, între care se numără, după 1880, și Germania. Sau, mai corect, nu aceasta a fost cauza exclusivă a războiului. Națiunea germană revigorată prin ambițiile caizerului Wilhelm al II-lea se considera îndreptățită – datorită puterii sale economice – să domine Europa.

Sentimentul trădării din noiembrie 1918 a cuprins națiunea germană existând convingerea că sorții ar fi putut să fie favorabili Germaniei. Cuplată cu presiunea exercitată de puterile învingătoare în privința datoriilor de război, și în special cu intransigența Franței, a cauzat o apariție generală în Germania, care a determinat colapsul Republicii de la Weimar.

Delirul provocat de Adolf Hitler avea la bază tocmai ridicarea culpabilității de pe umerii poporului german. Voinței de putere a Germaniei, poporul i-a răspuns prin alinierea expresă sau tacită, în jurul Conducătorului providențial.

Această a doua sfortare a Germaniei a condus la distrugerea statului german, la reculpabilizarea națiunii germane și la cufundarea sentimentului național german în „întuneric”. Mai mult, aceasta a determinat pierderea poziției preeminente a statelor europene pe scena internațional-politică, lăsând astfel posibilitatea ascensiunii, neîngrădite, a superputerilor: S.U.A. și U.R.S.S..

Sintetic, Germania a determinat prin cele două războaie mondiale distrugerea sistemului politic internațional global dominat de statele europene occidentale și instituirea unui sistem politic internațional global sau mondial, structurat pe principiul duopolului, a bipolarității superputerilor americană și sovietică.

*

*

*

Politica de îndiguire – de containment – promovată de S.U.A. în raport cu U.R.S.S., avea în vedere limitarea expansionismului sovietic, după anul 1947.

De aceea, observăm și alte etape în desfășurarea Războiului Rece, obiectivate în: Planul Marshall; constituirea grupărilor politico-militare NATO și Tratatul de la Varșovia.

Câteva cuvinte, despre fiecare dintre aceste chestiuni, se impun cu prisosință:

* Planul Marshall prin care S.U.A. propunea acordarea de ajutor financiar țărilor solicitante, în vederea refacerii economiilor distruse de război.

Fundamentat pe „doctrina Truman” enunțată la 12.03.1947 de șeful statului federal american printr-un mesaj adresat Congresului, planul de ajutorare economică a statelor europene a fost inițiat de Secretarul de Stat american George Marshall.

Propunerea S.U.A. viza, desigur, și U.R.S.S. care a declinat oferta.

Astfel, între 1948-1952 au fost livrate 13,2 miliarde de dolari S.U.A. către Marea Britanie, Franța, Italia și R.F.Germania.

Respingând atât Planul Baruch din 1946 cât și Planul Marshall din 1947-1948, U.R.S.S. și statele aflate

în zona sa de influență au luat o cale de dezvoltare economică diferită față de statele vest-europene.

Prin însăși natura sa, Planul Marshall a contribuit la separarea vestului european de Estul Europei.

Aceasta deoarece statele vestice nu aveau dreptul să vândă către statele socialiste nici materii prime și nici produse finite. Această interdicție a fost impusă vest-europenilor de către S.U.A..

* Tratatul (Pactul) de la Varșovia și N.A.T.O. au reprezentat cele două alianțe politico-militare, inițiate de superputerile: U.R.S.S. și S.U.A..

Tratatul Atlanticului de Nord s-a semnat la 04.04.1949 la Washington de către: S.U.A.; Canada; Marea Britanie; Franța; Belgia; Olanda; Danemarca; Islanda; Italia; Norvegia și Portugalia. La aceste membre fondatoare s-au adăugat: R.F. Germania (1955) și Spania (1982).

În contrapartidă, la 14.05 s-a semnat la Varșovia „Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală”, dirijat de U.R.S.S. și la care participau statele socialiste.

Existau cinci fronturi contra forțelor N.A.T.O. și Europa Nordică și Centrală. Statul-Major își avea sediul la Moscova, în capitala U.R.S.S..

*

*

*

Pe fondul suspiciunilor dintre superputeri – S.U.A. și U.R.S.S. – alianța americano-sovietică se destramă iar continentul european este divizat între Europa Occidentală și Europa Orientală, instituindu-se mult cunoscuta „Cortină de Fier”.

U.R.S.S. impune guverne comuniste în Polonia, în Bulgaria și în România. Comuniștii unguri pun mâna pe putere în anul 1948 și tot în acel an are loc lovitura de stat comunistă de la Praga, din Cehoslovacia (februarie).

În privința Germaniei amintim: blocada Berlinului (iunie 1948 – mai 1949); partajarea țării în patru zone de ocupație; unificarea zonelor de ocupație occidentală și crearea R.F.G. (1949) și transformarea zonei sovietice de ocupație în R.D.G. (1949).

IV. Prevenirea conflictelor și strategia aplicată în situația crizelor conflictuale

Cel mai bine, această chestiune poate fi analizată prin prezentarea efectivă a unei situații concrete generată și perpetuată pe continentul european. Aceasta cu atât mai mult cu cât conflictul ce urmează a fi analizat interesează, în mod deosebit, Statul Român.

Autoritățile autoproclamatei Republicii Moldovenești Nistrene – Transnistria – insistă, din ce în ce mai mult, pe ideea separării definitive a teritoriului secesionat din stânga Nistrului de Republica Moldova.

Pe fondul destructurării U.R.S.S., ca urmare a politicilor de reformă și de transparență adoptate de M.S. Gorbaciov, în anul 1989 Frontul Popular din R.S.S. Moldovenească a impus limba română ca limbă oficială a Republicii, statut legalizat la 01.09.1989. În septembrie 1989, Frontul Colectivelor de Muncă de la Tiraspol a organizat greve, manifestații de protest împotriva „românizării” R.S.S. Moldovenești, care au culminat cu proclamarea R.S.S. Moldovenești Nistrene în cadrul U.R.S.S.. Deși nu au recunoscut așa-zisa R.S.S. Moldovenească Nistrenă autoritățile centrale sovietice au speculat această „sincopă” pentru a ține în frâu tendințele de autonomizare și de independență ale R.S.S. Moldovenești.

Adoptarea tricolorului românesc ca și steag al Republicii S.S. Moldova, urmată de declararea

independenței acestei republici unionale față de U.R.S.S. la 27.08.1991, a determinat autoritățile ilegite tiraspolene, din stânga Nistrului, să proclame, la rândul lor, Republica Moldovenească Nistreană.

Conflictul militar iscat în martie 1992 avea ca protagoniști un stat hotărât să își apere integritatea sa teritorială – Republica Moldova – și o regiune separatistă sprijinită militar, logistic și moral de către R.F.Rusă. Trupele rusești au continuat să staționeze în zona separatistă transnistreană, în ciuda acordului de pace semnat de Republica Moldova și de R.F.Rusă, în iulie 1992. Nu a contat nici angajamentul formal luat de președintele rus Boris Elțin, privind retragerea acestor forțe armate, angajament asumat în noiembrie 1999.

O altă etapă în permanentizarea conflictului a fost legată de neacceptarea de către Republica Moldova a „Planului” Kozak de reglementare a conflictului.

În condițiile în care președinții Republicii Moldova au pendulat între Vest și Est, între Uniunea Europeană și N.A.T.O. și, respectiv, R.F.Rusă și C.S.I., „președintele” așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene, Igor Smirnov, s-a declarat profund dezamăgit. La această atitudine a contribuit indubitabil și atitudinea de respingere a memorandumului Kozak de către autoritățile de la Chișinău.

La rândul ei, R.F.Rusă a văzut în liderii Vladimir Voronin și Igor Smirnov modele anacronice de realizare a politicii, cu puternice accente nostalgice sovietice.

Numai că re poziționarea Ucrainei după „revoluția portocalie” în favoarea Occidentului a determinat Kremlinul să reconsidere și să sprijine pozițiile lui Voronin și respectiv Smirnov. Aceasta cu atât mai mult cu cât după etapa „ratată” a unirii Republicii Moldova cu România, se prefigura o altă „amenințare” la adresa Rusiei: primirea României în N.A.T.O..

Reorientarea politicii externe ucrainiene către vest și aderarea României la N.A.T.O. a determinat Kremlinul să „conserve” conflictul transnistrean deoarece:

- * zona transnistreană constituie un șantaj la adresa Republicii Moldova, în condițiile în care trupele rusești nu au fost încă retrase;

- * Transnistria fiind în „coasta” Ucrainei este o zonă de control rusesc asupra acestei țări, la fel cum este și peninsula Crimeea, unde staționează încă flota Federației Ruse;

- * Armata a XIV-a a R.F.Ruse, staționând în Transnistria, se află în imediata apropiere a Uniunii Europene și a N.A.T.O..

În anul 2004 liderul separatist transnistrean a hotărât separarea infrastructurii energetice și feroviare a Transnistriei de Republica Moldova. În acest fel contractele pentru livrarea gazului metan în stânga Nistrului nu mai erau semnate la Chișinău iar căile ferate de pe teritoriul transnistrean deveneau separate de societatea națională moldovenească de căi ferate.

Drept reacție, Republica Moldova a reinstabilit controlul asupra mărfurilor venite din Ucraina, în acord cu autoritățile de la Kiev. Chiar se poate semna o înăsprire a regimului vamal de către Ucraina, în semn de solidaritate cu autoritățile Republicii Moldova, în martie 2006. Aceasta în sensul că ucrainenii au solicitat pentru toate produsele ieșite din Transnistria sau care tranzitau teritoriul secesionist, documente emise de Republica Moldova. Această „blocadă economică” a Transnistriei a fost mediată de diplomați și de securitate iar Rusia, pentru a sprijini Transnistria, a anulat datoria de circa 1 miliard de dolari pe care așa-zisa Republică Moldovenească Nistreană o avea față de compania rusească Gazprom.

Drept represalii Rusia a organizat un „război al vinului” cu Republica Moldova. Autoritățile ruse au anunțat, în vara anului 2006, că vinul produs în R.M.* încalcă normele sanitare, interzicând importurile din acest stat. Compania Gazprom a solicitat dublarea prețului gazului exportat în R.M., care în acel moment era de 110\$/1000m³.

Ca urmare a șantajului practicat de Federația Rusă s-a ajuns la un compromis între Moscova și Chișinău. Astfel, prețul gazului metan nu a fost modificat dar R.M. renunța la deplasarea tuturor privatizărilor din R.M.N., ca fiind ilegale. Din anul 2008

* R.M. – Republica Moldova;

R.M.N. – Republica Moldovenească Nistreană (N.A.).

societățile rusești au reluat importul de vin moldovenesc iar privatizările făcute de Smirnov, în detrimentul R.M. au fost definitiv „uite”.

*

*

*

Dintre soluțiile propuse pentru soluționarea conflictului transnistrean, menționăm următoarele:

*** „Planul Primakov”**

Constituie prima „soluție” de rezolvare a conflictului transnistrean. Poartă numele autorului său Yevgeny Primakov, ex-ministru de externe și ex-prim-ministru al Federației Ruse, care în anul 2000 a devenit **șeful Comisiei de Stat a Federației Ruse pentru Transnistria!!!**

Acest proiect prevedea constituirea unui parlament al Transnistriei iar anumiți împuterniciți – ruși, desigur – trebuiau să gireze relația R.M.N. cu R.M.!!!

Atât Moldova cât și Transnistria ar fi creat un spațiu economic unic, dar Tiraspolul avea drept de autodeterminare în condițiile în care R.M. ar fi intenționat unirea cu România.

*** „Planul” deputatului Gheorghi Tihonov**

Poartă numele președintelui Comitetului pentru Transnistria din Parlamentul Federației Ruse. Apărut în iulie 2001, planul oferta Moldova și Transnistria în privința aderării la **Uniunea Rusia – Belarus!!!** Această aderare ar fi rezolvat, în opinia autorului planului, toate chestiunile legate de conflictul transnistrean. Planul a fost respins de autoritățile Republicii Moldova.

*** Al doilea „plan” Tihonov**

Apărut în a doua decadă a anului 2001. Acest proiect nu se sfia să declare importanța geopolitică și geostrategică a Transnistriei, în viziunea Rusiei, în ipoteza în care R.M. ar fi tentată să opteze pentru o politică pro-occidentală. Se insistă asupra negocierilor bilaterale Chișinău – Tiraspol, cu excluderea altor state sau organizații internaționale din procesul de negociere.

*** „Planul” generalului rus Vladimir Isakov**

Avea în vedere aderarea R.M. la sistemul de securitate al C.S.I. ca o garanție pentru bunele-intenții ale Chișinăului, iar Kremlinul promitea bunele sale oficii în vederea rezolvării conflictului transnistrean, în sensul dorit de R.M..

*** „Planul” Kozak**

Este cea mai importantă și cea mai consistentă propunere rusească pentru aplanarea/soluționarea conflictului transnistrean.

Acest proiect prevedea următoarele:

- federalizarea R.M., în sensul acceptării de către Chișinău a statutului de partener egal acordat Țiraspolului. Acordarea de autonomie politică zonei transnistrene și recunoașterea instituțiilor sale proprii, cu caracter etatic;

- federalizarea se realiza sub auspiciile și garanțiile Federației Ruse;

- reprezentanții Transnistriei trebuiau incluși într-un parlament federal al R.M., asigurându-se în felul acesta reprezentarea populației rusofone din stânga Nistrului;

- zona transnistreană obținea „drept de veto” în chestiunile de politică externă ale R.M.; în acest fel s-ar fi barat orice apropiere a R.M. de U.E.; N.A.T.O. și de România;

- trupele rusești din Transnistria își prelungeau staționarea, până la 20 de ani.

„Planul” Kozak a fost receptat de diplomații occidentali cu destulă reticență deoarece oferea preeminență R.M.N. și intereselor rusești în regiune și pentru că prevedea „federalizarea” R.M.. Înclinația diplomaților europeni și americani de a considera, la un moment dat, „planul” Kozak drept bază de plecare

pentru negocierea rezolvării conflictului transnistrean a fost estompată de temerea pentru posibila afectare a independenței reale a R.M. și a proiectelor viitoare de integrare a acestui stat în structurile europene.

Departate de a fi soluționat, conflictul transnistrean pare mai degrabă înghețat. În acest context, radicalizarea pozițiilor americane ar fi, în opinia noastră, binevenită. Europeanii, deși sunt conștienți de implicarea emoțională a României în conflictul transnistrean, nu radicalizează discursul în fața reprezentanților oficiali ai Federației Ruse. Germania adoptă o *poziție nuanțată*, datorită relației sale speciale cu Rusia. Ea ar fi statul european capabil să poarte un dialog serios cu Federația Rusă pentru a încerca soluționarea conflictului de pe Nistru. Oficialii germani au solicitat retragerea trupelor și armamentului rusesc din Transnistria pentru a se putea realiza climatul de încredere între statele din regiunea Mării Negre.

Reprezentanții R.M.N. se situează pe poziții defavorabile României pe care o acuză de părtinire în conflictul militar dintre R.M. – R.M.N.. Cooperarea potențială a României între statele implicate în soluționarea conflictului este refuzată de către Tiraspol. Mai mult decât atât, ambasadorul Federației Ruse în R.M. a precizat că bazele militare rusești din Transnistria sunt opusul bazelor militare americane din România iar „pacificatorii” ruși sunt considerați în R.M.N. drept o garanție pentru perpetuarea păcii și pentru o

reglementare echitabilă a conflictului. S-a specificat, totodată, că bazele militare americane din România, Bulgaria și provincia Kosovo exercită o influență mult mai puternică asupra zonei est-europene decât bazele militare rusești din Transnistria.

*

*

*

Subpartea a II-a: Negociere și conflict în politica internațională

I. Teoria negocierii – succinte precizări

Negocierea este știință și artă în același timp, care implică următoarele componente: talentul nativ exprimat prin artă și experiența dobândită specifică științei. Ea este un proces dinamic prin care părțile, având obiective proprii, relaționează în vederea ajungerii la o înțelegere acceptabilă. Negocierea semnifică, de asemenea, o confruntare între *ofertă* și *cerere* sau o acțiune de armonizare a intereselor părților implicate.

Negocierea se desfășoară, în mod obiectiv, în timp ceea ce implică parcurgerea unui *proces*. Ea este necesară în situația în care există un conflict de interese între părți iar acestea din urmă doresc să ajungă la un compromis.

Procesul de negociere implică o structură conceptuală cu *dublă natură: pasivă și dinamică*.

În structura pasivă sunt incluse: obiectul supus negocierii; domeniile de interes ale părților; obiectivele urmărite, în mod activ, de părți în procesul de negociere; mediul de negociere.

În structura dinamică avem: participanții la procesul de negociere (părți și negociatori); elementele de relaționare (interesele și obiectivele etc.)

* Negocierea reprezintă un fenomen social deoarece presupune o comunicare între oameni;

* Negocierea este un proces organizat alcătuit din: schimbările de opinii; regulile și uzanțele; contactele și confruntările dintre participanți;

* Negocierea reprezintă un proces competitiv, întrucât fiecare parte urmărește îndeplinirea propriului avantaj, într-o măsură cât mai largă posibil;

* Negocierea implică interacțiune, în sensul că părțile trebuie să comunice pentru obținerea unui acord reciproc avantajos;

* Negocierea este un proces desfășurat cu o finalitate cert determinată, constând în armonizarea intereselor părților implicate.

Cu referire la afacerile comerciale internaționale activitatea complexă de negociere implică anumite trăsături definitorii: importanța factorilor culturali; diversitatea cantitativă a contextelor în care se negociază; multipolaritatea care subsumează factori eterogeni de natură și statut diferit; exigența sporită în activitatea de negociere.

Principiile fundamentale ale negocierii – cu referire la negocierea comercială internațională – sunt următoarele:

* inseparabilitatea negocierilor comerciale internaționale;

* practicarea uzanțelor și regulilor specifice comerțului internațional;

* prezervarea avantajului reciproc pentru părțile care negociază;

* compensarea obligațiilor reciproce;

* cooperarea în procesul de negociere;

* operativitatea decizională;

*respectarea angajamentelor asumate și încrederea reciprocă între părți.

În cadrul analizei noastre ne vom raporta exclusiv la negocierile în materia comerțului internațional.

Obiectivele acestui tip de negociere sunt: asigurarea comenzilor și a materiilor prime; atragerea de investiții străine; distribuirea capitalului dintr-un stat în alte state; obținerea unui profit cât mai sporit.

În cadrul negocierilor comerciale internaționale, ca de altfel în cadrul oricărei negocieri, ***comunicarea*** reprezintă elementul fundamental.

Comunicarea poate fi de mai multe tipuri: verbală, scrisă, nonverbală sau paraverbală. Funcțiile comunicării sunt: de informare; de cunoaștere; de învățare; de convingere; de influențare; de exprimare a originalității etc.

Obiectivele comunicării constau în: receptarea corectă a mesajului; înțelegerea acestuia; dobândirea unei reacții din partea interlocutorului manifestată într-o modificare a atitudinii sau a conduitei.

II. Pregătirea negocierilor în relațiile internationale

Aceasta implică:

- * Analiza contextului în care urmează a se desfășura negocierile comerciale internaționale;
- * Stabilirea obiectivelor negocierii;
- * Stabilirea echipei de negociatori;
- * Pregătirea materialului în baza căruia se va desfășura negocierea;
- * Stabilirea legăturilor de comunicație;
- * Întocmirea mandatului pentru echipa de negociatori;
- * Întocmirea programului de negociere;
- * Elaborarea unui proiect al contractului.

Astfel, negociatorii trebuie să cunoască legislația, uzanțele comerciale și reglementările de politică comercială.

Obiectivele negocierii sunt: dezirabile – expresie a celor mai bune rezultate; acceptabile – expresie a unor interese private, intime; efective – expresie a scopurilor concrete pe care negociatorii sunt capabili să le atingă.

Alegerea echipei de negociatori se întemeiază pe: cunoștințele profesionale; caracteristicile personale și vârsta negociatorilor potențiali.

Pregătirea materialului documentar se realizează prin îndosariere de fișe tehnice; de fișe comerciale sau de materiale documentare suplimentare.

Legăturile de comunicație privesc menținerea contactului, pe perioada negocierilor, între echipa de negociere și entitatea care i-a trimis la negocierile respective.

Mandatul pentru negociatori determină obiectivele echipei. El se redactează în scris și se semnează de șeful entității care împuternicește pe negociatori.

Programul de negociere stabilește, în temeiul mandatului de negociere, strategiile și tacticile care vor fi urmate pentru atingerea obiectivelor.

Elaborarea unui proiect al contractului este un instrument de ajutorare a echipei de negociatori, ținându-se seama de opiniile și obiecțiunile partenerilor de negociere.

III. Desfășurarea negocierilor internaționale

Negocierile internaționale se desfășoară pe parcursul unor ședințe. La debutul acestora sunt prezentați șefii echipelor pe negociere și membrii acestor echipe. Părțile se studiază reciproc, încercându-se realizarea unui climat de încredere. Se caută instaurarea unei atmosfere destinsă în care să se asigure conlucrarea echipelor, a membrilor acestora. Atmosfera pozitivă generează încredere între echipele de negociatori.

Desfășurarea tratativelor se circumscrie purtării discuțiilor prin argumente, justificări și contraargumente. Scopul acestei desfășurări este obținerea compromisului între parteneri.

Argumentațiile, obiecțiile și concesiile au ca obiectiv finalizarea negocierilor.

Strategiile de negociere constau în combinarea unor tehnici, comerciale în cazul nostru, pentru atingerea obiectivelor.

Ele pot fi: strategii de dominare sau de dependență; se pot concretiza în: abțineri; simulare, surprize, retrageri, invocarea unor precedente etc. De asemenea, strategiile pot fi: directe sau indirecte; de competiție sau cooperante.

Tacticile de negociere – pot fi ofensive sau defensive, fiecare având rolul de a surprinde adversarul și de a smulge de la el concesiile cât mai substanțiale.

În materie comercială internațională negocierea contractului internațional prezintă o deosebită importanță.

La vânzarea internațională intervine *elementul de extraneitate*, fapt ce determină posibilitatea aplicării a cel puțin două legi naționale. În principiu, actele juridice bilaterale sau multilaterale – contractele – care posedă un element de extraneitate se supun legii locului unde au fost încheiate.

În faza precontractuală se lansează pe piața internațională oferta, fiind analizate potențialele răspunsuri. Lansatorul ofertei poate să: accepte solicitarea; să respingă solicitarea sau să intre în negocieri cu subiectul interesat. Oferta trebuie să conțină: descrierea mărfii; prețul orientativ; condițiile de plată și de livrarea; termenul/termenele de livrare și durata ofertei.

Contractul de vânzare comercială internațională reprezintă acordul de voință dintre doi parteneri, având sediile în state diferite, prin care o parte – exportatorul – se obligă să transmită celeilalte părți – importatorul – marfa care face obiectul contractului, în schimbul unui preț.

Modele de contracte de vânzare internațională de mărfuri: contracte-tip și contracte-cadru.

Clauzele contractuale esențiale trebuiesc negociate în mod obligatoriu. Celelalte clauze, indiferent

dacă au fost sau nu au fost negociate, nu afectează validitatea contractului.

Obiectul contractului este reprezentat de marfă și de preț. Identificarea mărfii se efectuează prin: denumirea mărfii; determinarea cantității și a calității mărfii; modalitățile de marcare etc.

Prețul ca element esențial al contractului revine în sarcina importatorului și constă într-o sumă de bani, cert determinată sau generic determinată.

În privința condițiilor de livrare trebuie determinat locul și momentul livrării mărfii; momentul în care proprietatea mărfii trece de la vânzător la cumpărător; transferarea riscurilor; transferul cheltuielilor etc.

Termenul de livrare poate fi determinat sau determinabil iar modalitatea de livrare se referă la transmiterea totală a mărfii sau transmiterea ei în tranșe.

Condițiile de plată se referă la determinarea locului plății; a momentului plății; a monedei în care se efectuează plata (moneda unuia dintre state sau o monedă străină); la documentele necesare. Modalitatea de plată privește procedura prin care documentele ce atestă livrarea mărfii, și care constituie titlul de proprietate asupra acelor bunuri, trec de la vânzător la cumpărător. Cumpărătorul trebuie să plătească prețul convenit ori să garanteze, printr-un instrument de plată, că prețul va fi achitat vânzătorului într-un termen agreeat de acesta.

Finalizarea contractului implică redactarea clauzelor contractuale, care să consfințească voința părților.

IV. Strategii și tactici de negociere

* **Tehnicile de negociere** – constau în mijloace și metode utilizate de către negociatori în cursul procesului de negociere.

Dintre multitudinea tehnicilor de negociere amintim: tehnica mandatului limitat; tehnica abaterii atenției partenerului; tehnica negocierii în spirală; tehnica ultimatumului etc.

* **Strategiile de negociere** – reprezintă totalitatea obiectivelor urmărite în procesul de negociere și metodele și mijloacele de atingere a obiectivelor.

Există o pluralitate de strategii din care enumerăm: strategia „câștig-câștig”^{*}; strategia momentului de acțiune; strategia efectuării primei concesi; strategia modului de acțiune; strategia locului de acțiune; strategia fără concesi etc.

* **Tacticile de negociere** – constituie o parte a strategiei alcătuită din mijloacele necesare pentru realizarea obiectivului propus, prin măsuri vremelnice, în vederea atingerii rezultatului urmărit.

Exemple de tactici de negociere: tactica impunerii unor precondiții; tactica solicitării reciprocității; tactica solicitării răspunsului categoric; tactica dezbaterilor; tactica „băiat bun-băiat rău”; tactica

* strategia win-win (în limba engleză)

diferențierii între sexe; tactica stresării partenerului;
tactica tăcerii etc.

V. Efectele negocierii: încheierea tratatelor și decizia adoptată

Ideal este ca încheierea tratatelor să se realizeze într-un *moment oportun*.

Acest „*moment oportun*” se determină ținând cont de următorii factori: discuțiile purtate; evidențierea tuturor implicațiilor și a riscurilor; conștientizarea consecințelor tranzacției; termenele stabilite sunt apte pentru atingerea rezultatelor etc.

Aspectul decizional este, fără îndoială, cel mai semnificativ moment în cadrul negocierilor internaționale. Adoptarea deciziei se face după o lungă reflecție și o matură analiză a negocierilor purtate.

Elaborarea deciziei și a variantelor sale se realizează după analiza întregului set de informații aflat la dispoziția negociatorilor. În final, decizia adoptată este transformată în acțiune prin încheierea contractului și începerea punerii în practică a deciziei respective, ceea ce echivalează cu activitatea de derulare a contractului încheiat.

VI. Specificitatea negociatorilor din diferite state

*** În Europa Occidentală:**

A) **Franța.** Negociatorii de origine franceză privesc procesul de negociere ca pe o dezbatere amplă, în vederea identificării unor soluții optime. Sunt punctuali, manifestă naționalism accentuat.

B) **Germania.** Negociatorii germani sunt de principiu, calmi, serioși și punctuali. Manifestă tiparul „adevăratului profesionist”. Sunt perseverenți în atingerea obiectivelor stabilite, protocolari și politicoși.

C) **Marea Britanie.** Negociatorii britanici se remarcă prin protocol, politețe și punctualitate. Își păstrează calmul și stăpânirea de sine în orice situație.

*** În Asia:**

A) **Japonia.** Acești negociatori sunt ascunși, neclari și vagi în exprimare. Pun mare accent pe ținuta vestimentară și, în principiu, sunt adaptabili la schimbări.

B) **China.** Chinezii sunt plini de finețe și subtilitate în purtarea negocierilor. Nu admit să piardă și nici nu admit să facă erori. Negocierea pentru ei este un „joc al minții” iar echipele de negociere posedă un naționalism pregnant.

* **În Africa:** negociatorii pun un accent deosebit pe relațiile amicale și pe încrederea reciprocă. Au tendința de a arăta partenerilor că au relații cu oficiali de rang înalt din țara de origine.

* **În America de Nord – S.U.A. și Canada:** negociatorii preferă negocierea pe bază de oferte și contraoferte.

Sunt punctuali și pun accent pe concizie, claritate și eficiență. Au un comportament prietenos, jovial, neprotocolar. Sunt individualiști prețuind realizările și posedă o ambiție puternică. Relațiile de ierarhizare profesională – șef/subaltern – sunt puternic atenuate.

* **În America Latină:** negociatorii preferă ritmul lent și negocierile directe. Sunt amicali, ospitalieri și își apreciază partenerii care se interesează în legătură cu cultura și cu modul de viață sud-american sau central-american.

* **În Europa Centrală și de Est:** negociatorii preferă ca parteneri persoane cunoscute, cu care au mai derulat relații de afaceri. Poartă negocieri mai dificile și mai obositoare decât negociatorii vest-europeni. Apreciază, în mod deosebit, participarea la negocieri a unor conducători de entități recunoscute, la nivel internațional. Dețin reprezentanțe comerciale permanente în capitalele statelor cu care derulează afaceri sau posedă un consilier ori un atașat comercial în cadrul ambasadei, în statele mai mici.

* **În R.F.Rusă:** negociatorii au tendința să amâne negocierile; nu posedă simțul organizării și prevederea; nu acceptă să piardă teren în fața partenerului de negociere; nu posedă spirit de decizie; consideră

concesiile drept o dovadă de slăbiciune și întrețin relații formale cu partenerii din cadrul procesului de negociere.

*

*

*

Concluzionând asupra acestei părți precizăm următoarele: în subpartea I am analizat atât teoretic cât și apelând la „studiu de caz” chestiunile puse în discuție. În subpartea a II-a am punctat câteva aspecte legate de negociere, cu referire specială la negocieri în materia comerțului internațional. Din acest motiv nu am insistat, în mod deosebit, asupra relației dintre negociere și conflict în politica internațională. Am procedat în acest mod pentru a se evita tratarea în exces doar a chestiunilor legate de Dreptul Internațional Public și de Știința Politicii Internaționale. Evident, tratarea aspectelor legate de materia comerțului internațional ne-a „obligat” să apelăm la unele instituții proprii Dreptului Internațional Privat și, respectiv, Dreptului Comerțului Internațional.

PARTEA A II-A: GEOGRAFIE POLITICĂ ȘI GEOPOLITICĂ

Subpartea I: Geografie politică

- I. Geografia politică – aspecte de ordin istoric;
- II. Organizarea economiei mondiale pe fundamentul structurii teritoriale;
- III. Geografia statului și a națiunii;
- IV. Globalizarea și statul. Chestiuni de geografie politică;
- V. Geopolitică și geostrategie – chestiuni preliminare;
- VI. Stări conflictuale contemporane;
- VII. Ansambluri politice mondiale – elemente ale structurii „sistemului politic internațional global sau mondial”;
- VIII. Harta politică a lumii – aspecte de ordin istoric.

Subpartea a II-a: Geopolitică

- I. Apariția și necesitatea geopoliticii;
- II. Aspecte geopolitice privitoare la România;
- III. Geopolitica anglo-saxonă și cea americană;
- IV. Uniunea Europeană;
- V. Republica Federativă Rusă;
- VI. Geopolitica germană;

- VII. Lumea islamică;
- VIII. Chestiuni referitoare la populație;
- IX. N.A.F.T.A. – integrarea economică a continentului America de Nord;
- X. Zona Asia – Pacific.

Subpartea I: Geografie politică

I. Geografie politică – aspecte de ordin istoric

Disciplina științifică „**Geografie politică**” s-a desprins din geografia umană. Ea este o ramură de **știință geografică** dar absolut necesară **Științelor Politice**, inclusiv **Științei Politice Internaționale**. Particularizarea acestei științe s-a făcut în sec. al XX-lea dar idei referitoare la această ramură de știință au apărut de-a lungul istoriei umanității.

Astfel, filosofii Greciei antice au recunoscut importanța geografiei politice. Platon, spre exemplu, a realizat o corelație între climă și comportamentul oamenilor și a precizat că un stat este puternic atunci când are puține ieșiri la mări și oceane și dispune de o populație ridicată numeric. Aristotel a reliefat rolul poziției geografice și a climei asupra popoarelor și a menționat că relieful unui stat trebuie utilizat de așa manieră încât să constituie o barieră pentru armatele invadatoare.

În epoca medievală și în zorii epocii moderne au existat gânditori care s-au preocupat de ceea ce astăzi se numește „geografie politică”: Jean Bodin, William Petty, Charles Montesquieu și alții.

Alexander von Humboldt, considerat întemeietorul geografiei moderne, a analizat legăturile dintre mediul înconjurător și politica de stat.

Karl Ritter considera că popoarele europene sunt mai dezvoltate întrucât mediul existent pe acest continent este prielnic și propice unei asemenea dezvoltări.

Fichte, filosof clasic german, a susținut superioritatea rasială germană care ar rezida în „germenele perfectibilității umane”. Germanii ar fi cei chemați să instituie Imperiul Rațiunii, al Libertății și al Dumnezeirii, conform concepției acestui filosof.

Heinrich von Bülow teoretiza despre necesitatea unificării germano-italiene și despre constituirea unei puteri danubiene, în speță Austria, prin intermediul căreia germanii să atingă gurile Dunării și Marea Neagră.

Friedrich List scria despre anexarea statelor de la nordul și de la vestul Germaniei (când încă Imperiul German nu exista!!!) și despre luarea în stăpânire economică a strâmtorilor Bosfor și Dardanele. Acest doctinar economist scria despre o eventuală expansiune germană în America Centrală și de Sud și în Asia Mică!!!

Considerat fondatorul geografiei politice Friedrich Ratzel împărtășea teoria expansiunii. A teoretizat în legătură cu așa-zisele „legi de expansiune” a statelor, considerând statul un organism viu, o realitate biologică, care trece prin toate ciclurile vieții: naștere, dezvoltare, decadere, pieire. Viitorul aparține statelor mari care le vor îngloba pe cele mijlocii și pe cele mici!!!

Teoria spațiului ca o forță politică pornea de la ideea creșterii numerice a poporului ce implica și creșterea teritoriului statului.

Rudolf Kjellen este cel care a utilizat, pentru prima dată, termenul de **geopolitică**. Politica este în opinia sa știința statului. Interpretarea lui Kjellen este biologizantă, el considerând poporul german ca fiind o așa-zisă „rasă superioară”.

Karl Hansofer, general german, a aderat la ideile lui Kjellen, grupând după Primul Război Mondial absolvenți universitari din domeniile istorie și geografie, formând astfel o adevărată școală.

Ca urmare a activității acestei școli, geopolitica s-a predat, ca disciplină de învățământ, în universitățile germane începând cu anul 1919. Din anul 1924 geopolitica a devenit disciplină de examen în întregul sistem de învățământ superior german. S-a creat Școala Superioară pentru Politică care în plin regim național-socialist, în anul 1939, s-a transformat în Institutul de Geopolitică.

După Al Doilea Război Mondial, geografia politică a cunoscut un recul considerabil, datorită respingerii școlilor germane de geopolitică. Geografia politică a căpătat un nou avânt, după anul 1960, în statele capitaliste occidentale și, în special, în Marea Britanie și S.U.A..

Începând cu anii '80 ai sec. al XX-lea termenul de „geografie politică” reintră în discursurile științifice și politice.

În țara noastră a apărut publicația „Geopolitica și Geoistoria” patronată de Societatea Română de Statistică.

Preocupările în domeniul geografiei politice dar și a geopoliticii au avut: istoricul Gheorghe I. Brătianu; geograful Simion Mehedinți; geograful Ion Conea; demograful Sabin Manuilă; gânditorul politic Anton Goloprenția; geograful Nicolae Alexandru Rădulescu; geograful Vintilă Mihăilescu. Marele istoric român Nicolae Iorga s-a pronunțat, în mod hotărât, împotriva tezei biologizante ca fundament al națiunilor. Savantul român de renume mondial a plasat la temelie națiunilor dimensiunea spirituală a popoarelor lumii.

*

*

*

Geografia politică dar și geopolitica în contemporaneitate caută să explice schimbările bruște și fundamentale care au avut loc în lume, în ultima perioadă: destrămarea U.R.S.S.; ridicarea la statutul de mari puteri economice a R.F.Germania; Imperiul Nipon (Japonia) și R.P.Chineză.

Noua geografie economică are ca finalitate cercetarea forțelor social-economice care domină și

determină „mersul” umanității și, totodată, studierea fenomenelor politice aflate în strânsă corelație cu mediul geografic ori chiar care sunt dependente de acesta.

II. Organizarea economiei mondiale pe fundamentul structurii teritoriale

Economia mondială văzută prin prisma opiniei lui Peter J. Taylor, pornește de la „sistemul mondial”, adică am spune noi de la „sistemul internațional global sau mondial”, sub aspect economic.

Economia mondială este cadrul general, apoi urmează statele, care pot fi poziționate, fie central, fie periferic.

Economia mondială este alcătuită din: **piața mondială, sistemul statal și structura de ierarhizare a statelor**. Ierarhizarea statelor se face exclusiv sub aspect economic, pornind de la piața mondială. Aici nu importa „sistemul politic internațional global sau mondial”. Forțele economice globale strivesc guvernele naționale din dorința de a se realiza schimbul liber, într-o libertate totală de competiție. Economia mondială este cea care determină globalizarea, mondializarea. Prima etapă a globalizării constă în **regionalism**. Se consideră că regionalismul oferă multiple posibilități pe care statele naționale nu au capacitatea să le ofere.

S.U.A. dețin supremația mondială în domenii esențiale: **militar, economic, tehnologic și cultural**. Ea este la momentul de față singura superputere mondială, determinând astfel o nouă ordine internațională.

S.U.A. este puternic concurată de: R.P.Chineză, Imperiul Nipon (Japonia) și R.F.Germania, sub aspect economic.

Economia mondială parcurge o dezvoltare ciclică. Acest aspect a fost afirmat de economistul rus Kondratiev. Cuprinde o fază de creștere (A) și o fază de recesiune (B).

Faza (A), de creștere, cuprinde perioada în care se fac investiții în tehnologizare și re tehnologizare. Aceasta conduce la impas deoarece în economia capitalistă nu se practică planificarea; astfel, se ajunge la supraproducție.

În faza (B) investițiile scad considerabil, profiturile fiind mici.

O fază (A) și una (B) durează, în concepția lui Kondratiev, în jur de 50 de ani, alcătuind un ciclu.

Asupra ciclurilor Kondratiev s-a discutat în literatura de specialitate și, de aceea, nu vom accentua pe acest subiect. Atât teoria politicii internaționale cât și geografia politică și, respectiv, geopolitica apelează la această modalitate de explicare a economiei mondiale.

Astfel:

I. 1780/1799 – A1 – 1810/1817 – B1 – 1844/1851;

II. 1844/1851 – A2 – 1870/1875 – B2 – 1890/1896;

III. 1890/1896 – A3 – 1914/1920 – B3 – 1940/1945;

IV. 1940/1945 – A4 – 1967/1973 – B4.

În ciclul I:

* ***faza A1 – de creștere:*** se descoperă motorul cu abur, se dezvoltă industria bumbacului și a fierului forjat. Marea Britanie devine liderul economiei mondiale și are loc revoluția industrială;

* ***faza B1 – de recesiune:*** producția se restructurează; o parte a populației vest-europene migrează în America de Nord, în special în S.U.A..

În ciclul II:

* ***faza A2 – de creștere:*** transport pe calea ferată; producție de oțel; Marea Britanie continuă să fie liderul economiei mondiale;

* ***faza B2 – recesiune:*** apariția unor noi puteri economice: S.U.A. și Germania; apariția puterilor politice extraeuropene: S.U.A., Japonia, Rusia.

În ciclul III:

* ***faza A3 – creștere:*** S.U.A. și Germania domină economia mondială; petrolul este utilizat drept combustibil în industrie; se utilizează navele cu abur în comerțul maritim oceanic;

* ***faza B3 – recesiune:*** restructurarea economiilor statelor, după Al Doilea Război Mondial; criza din anii 30 ai sec. al XX-lea.

În ciclul IV:

* **faza A4 – creștere:** S.U.A. păstrează locul primei puteri economice a lumii.

* **faza B4 – stagnare:** criza petrolului din anul 1973; creșterea economiilor R.F.G. și a Japoniei.

Economia mondială s-a format la sfârșitul sec. al XV-lea. Creșterea rolului orașelor europene, urmată de expansiunea europeană în Africa, India, Orient și America (spaniolii și portughezii) este specifică perioadei 1500-1600. În sec. al XVII-lea supremația este disputată de Marea Britanie, Franța și Olanda.

Economia mondială a fost fundamentată **de către europeni.**

În ultima perioadă, de la jumătatea sec. al XX-lea, **statele și comercianții** au devenit „actorii” principali în economia mondială.

Pentru detalii privitoare la **dezvoltarea economiei mondiale de către statele vest-europene** tragem la vol III al **Tratatului de Diplomatie, V: Istoria Politicii Internaționale.**

În privința structurii teritoriale a economiei mondiale remarcăm următoarele aspecte:

În istoria europeană, după anii 1600, hegemonia a fost exercitată de: Regatul Țărilor de Jos (Olanda) și de Marea Britanie. În contemporaneitate hegemonia economică este deținută de S.U.A..

Regiunea centrală economică a lumii contemporane este formată din: America de Nord, Europa de Vest și Japonia.

În Europa centrul economic se află în nord-vestul continentului; în Asia de Est centrul în Japonia; în Orientul Apropiat centrul economic este reprezentat de statele din Golful Persic, pentru partea sudică a continentului african zona economică centrală se identifică cu Republica Africa de Sud.

Semiperiferia – deține procese specifice zonelor centrale și procese specifice zonelor periferice.

Zonele de periferie – sunt alcătuite din „lumea a treia”. Statele din periferie depind, într-o măsură considerabilă, de statele din zonele centrale.

*

*

*

III. Geografia statului și a națiunii

Deoarece în cuprinsul Tratatului de Diplomație am făcut referire la *Stat, Națiune, elemente constitutive ale statului, mijloacele de dobândire de teritorii de către state, forma statelor* – nu vom mai reveni asupra acestor chestiuni. Ele au fost tratate în vol. I, pct.1: „*Doctrina generală a statului*”. Pentru înțelegerea corectă și completă a problematicilor *Geografiei politice* este imperios necesar ca potențialii cititori să revină supra acestor chestiuni.

Frontierele și granițele – analiză din perspectiva geografiei politice

Și cu privire la *frontiere* și *granițe* au mai fost făcute precizări însă considerăm că problematica trebuie detaliată.

Frontiera – reprezintă un spațiu de separație între două state. Acest spațiu delimitează teritoriul pe care fiecare dintre state își exercită suveranitatea.

Frontiera coincide cu limitele exterioare ale unui stat. Ea poate fi și o zonă de contact/separație între mai multe culturi. Frontierele pot fi: terestre; fluviale; maritime; aeriene. Frontiera este considerată *o izobară politică* datorită presiunii exercitate asupra sa de cele două state. Uneori frontierele partajează națiuni, cum este cazul cu irlandezii în Marea Britanie; cu bascii în

Spania și în Franța etc. Alteori frontierele generează stări conflictuale: frontierele dintre: Iran și Irak; India și Pakistan; Israel și Teritoriile Autonome Palestiniene; frontierele dintre statele din Caucaz etc.

Granița – este linia care stabilește limita suveranității și a jurisdicției unui stat. Ea indică forma spațială a unui stat, locul până unde suveranitatea de stat este recunoscută și trebuie apărută.

Există **granițe funcționale; granițe genetice și granițe morfologice.**

Granițele funcționale, la rândul lor, sunt: granițe antecedente; granițe supraimpuse; granițe subsecvente; granițe relict.

Granițele generice sunt: naturale, istorice, etnice și geometrice.

Granițele morfologice se subdivid în: naturale și artificiale.

Chestiunea minorităților naționale. Subnațiunile, iredentismul și separatismul

Minoritatea etnică este formată dintr-un grup de persoane care posedă trăsături culturale comune – religie, limbă, tradiții, comportamente etc. Ea poate trăi compact pe un teritoriu, în care este majoritară demografic sau poate fi împrăștiată pe un teritoriu mai larg, ori chiar pe tot teritoriul statului. Minoritățile naționale pot fi loiale statului în care trăiesc (statul

gazdă). Există situații în care minoritățile naționale manifestă *tendințe iredentiste* sau *tendințe separatiste*.

Iredentismul reprezintă o mișcare politică de eliberare națională a unor teritorii aflate sub ocupație străină. După Primul Război Mondial iredentismul a căpătat un caracter ultranaționalist.

Minoritatea etnică dorește separarea de statul gazdă și aplicarea la un stat vecin, unde națiunea majoritară este de aceeași etnie și naționalitate cu minoritatea etnică respectivă.

Separatismul constă în dorința unei minorități etnice de a părăsi statul gazdă, deoarece apreciază că nu își poate manifesta propria identitate etnică. Tendințele de autonomie teritorială reprezintă semnale clare de separatism.

Subnațiunile reprezintă popoare mici situate în interiorul statelor naționale, nefiind integrate în națiunea majoritară și nici minorități naționale. Au o unitate religioasă, culturală și etnică aparte. Subnațiunile tind uneori spre autonomie, regionalism și chiar separatism teritorial (bascii și catalanii în Spania; corsicanii și bretonii în Franța; galezii și scoțienii în Marea Britanie).

IV. Globalizarea și statul. Chestiuni de geografie politică

Despre globalizare și efectul acesteia asupra statelor am mai discutat în cuprinsul acestei cărți. Dar în cadrul acestui punct înțelegem să abordăm corelația dintre globalizare și stat din perspectiva geografiei politice.

Sistemul economic global sau mondial a favorizat interacțiunea piețelor și a capitalurilor din întreaga lume. Globalizarea este profitabilă statelor occidentale bogate: S.U.A.; statele din U.E. – cele din vestul Europei și unor state din Asia, între care, pe primul loc, se situează Imperiul Nipon (Japonia).

Globalizarea subminează și lovește puternic în statele naționale, de aceea în statele slab dezvoltate sau în cele în curs de dezvoltare întâmpină probleme!!!

Globalizarea este, de regulă, asociată cu America și cu capitalismul. De aceea, antiamericanismul și anticapitalismul echivalează cu antiglobalizarea, mai ales în perioada pe care umanitatea o traversează în prezent – criza economică mondială.

Forțele eliberate din încorsetarea statelor naționale, forțele globaliste, aduc beneficii S.U.A., principalul stat promotor al globalizării. Economia americană era motorul creșterii economice globale, înainte de apariția crizei mondiale.

Globalizarea este susținută de companiile transnaționale și există pericolul unei lunii de demarcație categorice între cei intrați în procesul globalizării și cei rămași în afara acestui proces. Ce se va întâmpla cu statele care nu vor intra în procesul globalizării? Este acest proces ireversibil? Care sunt efectele sale? Economia mondială – și nu numai ea – are obligația să încerce să răspundă la toate aceste întrebări!!! Este globalizarea o necesitate obiectivă pentru progresul omenirii?? Atunci de ce ea provoacă adâncirea prăpastiei între bogați și săraci?? Nu cumva tocmai globalizarea este aceea care va genera apariția unei *clase sărace mondiale*, adică a *proletariatului mondial*?? Globalizarea înfrângând statele naționale, clasa săracilor va fi *internațională*, iar conștiința dobândită de membrii ei va fi *exclusiv internaționalistă!!!*

Distrugeând statele moderne naționale, globalizarea capitalistă nu cumva netezește drumul spre *comunismul mondial*???! Sau, este posibil ca politicul văzându-se eliminat, ca urmare a disoluției statului, să riposteze împotriva companiilor capitaliste multinaționale?? Să fie aceasta sfârșitul politicii? Oricum, disoluția statului/statelor determină căderea în desuetudine a politicii!!! Cel puțin a politicii așa cum o înțelegem noi astăzi.

În locul societății politice vom avea o societate tehnocrată?? Greu de spus!!!

Vulnerabilitatea statelor în fața piețelor și confruntarea lor cu companiile multinaționale poate produce, treptat, dispariția acestora.

Restrângerea atribuțiilor și a competențelor statelor, mai ales în economie, a determinat diminuarea puterii acestora. Puterea de stat s-a erodat iar autoritatea statală nu mai este văzută ca în alte perioade istorice.

Dar dacă statul – să presupunem – ar dispărea cu ce ar fi înlocuit?? Mai întâi ar trebui inventată noua instituție care să aibă capacitatea de a se subroga în atribuțiile și competențele statelor, și apoi ar trebui să se discute despre potențiala dispariție a structurilor etatice. În mod identic, credem noi, trebuie discutate și privite lucrurile și în privința națiunilor. Ele nu pot dispărea pentru că cineva, pur și simplu, „decretează” lucrul acesta!!!

De la șeferie și până astăzi *statul* – în abstracțiunea sa – a reprezentat o fundamentală structură de organizare și de regularizare a societăților. Tot statele au reprezentat de-a lungul istoriei unitățile sistemelor/sistemului politic internațional.

Mai plastic spus, omenirea a progresat sub aspect social și politic, în cadrele și tiparele oferite de către state. *A înlăturarea statului* este, în opinia noastră, o utopie!!! Statul, în abstracțiunea sa și în toate perioadele istorice ale umanității, a reprezentat cea mai faimoasă instituție, politică și juridică deopotrivă, creată de geniul uman!!! Metaforic vorbind, „statul” este „*darul zeilor*” oferit Umanității!!!

V. Geopolitică și geostrategie – chestiuni preliminare

Chestiunile relative la „geopolitică” vor face obiectul subpărții a II-a. Cu toate acestea, considerăm necesar să discutăm la acest punct, problematicile relative la: geopoliticile regionale; corelația geopoliticii cu globalizarea; geopolitica mișcărilor naționaliste și fundamentaliste; geopolitica și geostrategia problemelor politice contemporane și unele aspecte legate de geopolitică și geoeconomie. Desigur, tratarea va fi succintă deoarece despre geopolitică vom discuta la momentul oportun.

*** Geopoliticile regionale**

Ele acționau în umbra geopoliticii superputerilor: S.U.A. și fosta U.R.S.S..

Vom exemplifica câteva geopolitici regionale:

- Geopolitica latino-americană, dominată de militarii care au condus țările din America Centrală și de Sud. S-au format mai multe zone (ex.: Caraibe) și persistă o stare conflictuală între statele din estul și cele din vestul continentului sud-american (de pe coasta Atlanticului, respectiv de pe coasta Pacificului);

- Geopolitica Orientului Mijlociu, dominată de o stare conflictuală în statele arabe și Israel. Geopolitica arabă urmărește distrugerea Israelului, geopolitica israeliană are ca țeluri: colonizarea, extinderea teritoriului, apărarea teritoriului statului etc.

- Geopolitica din Africa de Sud a vizat segregarea rasială între populația albă și populația neagră. Începând cu anii '90 politica de apartheid a fost eliminată.

*** Corelația geopoliticii cu globalizarea**

Geopolitica contemporană se identifică cu fenomenul globalizării. Globalizarea politicii mondiale, a geopoliticii, se fundamentează pe globalizarea economiei mondiale. În stadiul actual, neputându-se proclama înlăturarea statelor, geopolitica structurează statele în modele: *centrale*, *semiperiferice* și *periferice*. Analizează, de asemenea, rolurile „jucate” de statele hegemon în epoca contemporană precum și racordarea statelor puternice și a celor medii și slabe la fenomenul politico-economic reprezentat de globalizare.

*** Geopolitica mișcărilor naționaliste și fundamentaliste**

Reafirmarea credințelor religioase, a religiilor lumii, redeșteptarea violentă a mișcărilor naționaliste și interpretarea geopoliticii unilateral, în sensul voit de liderii mișcărilor radicale, determină luarea în discuție a acestei probleme.

Terorismul, mișcările clandestine cu caracter violent etc. determină geopolitica fundamentalistă și cea naționalistă.

Fundamentalismul arab, spre exemplu, constituie o reluare a confruntărilor dintre creștinism și

islamism!!! Reprezintă o reminiscență a intoleranței religioase și un „produs” al celor 1300 de ani de confruntări în regiune, pe această temă.

****Geopolitica și geostrategia problemelor politice contemporane***

Privește aspecte de genul: poziția de stat hegemon a S.U.A.; rolul pe care trebuie să îl aibă O.N.U. în contextul actual; problematica drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului; raporturile dintre „lumea” bogată și „lumea” săracă adică dintre statele bogate și cele sărace; chestiunea resurselor naturale și umane; problematica legată de respectarea drepturilor minorităților naționale, etnice, religioase etc.

Geostrategia aspectelor „spinoase” sunt legate de: posibilitatea unui atac nuclear din partea organizațiilor teroriste; înarmarea nucleară a unor state care în trecut nu au posedat arme atomice, și altele.

**** Geopolitică și geoeconomie***

Corelația dintre geopolitică și geoeconomie se manifestă în: creșterea numărului populației Terrei; manifestările geopolitice și legătura cu structurile etnico-religioase; resursele naturale și partajarea acestora; economia subterană; traficul de armament și stupefiante etc.

VI. Stări conflictuale contemporane

Stările conflictuale contemporane privesc atât sub aspect de efectivitate cât mai ales ca potențialitate privesc următoarele:

- * Raportarea R.F.Ruse la Europa și, în special, la R.F.Germania;

- * Creșterea extraordinară a puterii economice a Republicii Populare Chineze;

- * Chestiunea palestiniană în Orientul Apropiat;

- * Focarele de conflict pe mapamond. Exemple: Kosovo; Timor; Cecenia și Transnistria.

- * Terorismul, drogurile și securitatea națională a statelor;

- * Mișcările fundamentaliste din țările „lumii a treia”;

- * Entitățile non-etatice, componente ale sistemului politic și economic internațional global sau mondial;

- * Globalizarea crimei organizate;

- * Principiile Dreptului Internațional Public și O.N.U..

Toate aceste chestiuni ***sunt de natură geopolitică***. În consecință, ele trebuie analizate în subpartea relativă la „Geopolitică”. Nominalizarea lor aici, în contextul geografiei politice, ***are menirea de a reliefa profunda legătură existentă între geografia politică și geopolitică!!!***

Practic, geopolitica reprezintă o continuare, la nivel superior, a geografiei politice!!!

*

*

*

VII. Ansambluri politice mondiale – elemente ale structurii „sistemului politic internațional global sau mondial”

Dintre marile ansambluri politice mondiale se desprinde, fără îndoială, *Uniunea Europeană*. Analiza detaliată, face obiectul Organizațiilor și instituțiilor internaționale.

Ceea ce importă aici este rolul pe care U.E. îl va „juca” în viitor. Va putea U.E. să contrabalanseze puterea S.U.A. pe mapamond?? Va deveni o veritabilă „superputere” planetară? Va constitui o „putere” de echilibru între S.U.A. și R.P.Chineză/R.F.Rusă??

Oricum U.E. pare a încerca să recupereze statutul de „superputere” planetară care a fost pierdut de statele europene, după cel de-Al Doilea Război Mondial. Tradiția, istoria este și rămâne de partea Europei. Ea a inventat „statul național modern”; ea a impus „statul național modern” ca unitate fundamentală a „sistemului politic internațional global sau mondial” dar tot ea, prin statele de pe continent s-a autodistrus, pierzând astfel rolul în favoarea S.U.A. și U.R.S.S., după anul 1945!!!

Modalitatea în care Europa încearcă să se impună pe arena mondială este, oarecum, inedită. U.E. nu pare a fi nici o simplă „confederație” și nici un „stat federal” clasic!!!

U.E. experimentează o uniune a popoarelor din statele componente. Până la urmă credem că pentru

realizarea scopurilor sale U.E. trebuie să adopte modelul clasic al *statului federal*.

Transformându-se dintr-o *uniune de drept internațional* într-o *uniune de drept constituțional*, U.E. va avea pivotul său fundamental în „triunghiul” Germania – Franța – Marea Britanie.

Observăm că U.E. se ferește de o asemenea ipoteză, alegând *modelul confederat, dar cu nuanțe federaliste*: adoptarea unei „Constituții”; instituirea funcției de ministru de externe al U.E.; întăresc opinia noastră.

Unirea națiunilor, a statelor, sub egida celor mai dezvoltate state europene – foste mari puteri – Germania; Marea Britanie și Franța ar întări puterea de reacție a Uniunii și i-ar da consistență și forță pe arena politică internațională.

Respectarea drepturilor statelor federate trebuie să fie sacră!!! Organizarea internă trebuie să fie de competența exclusivă a fiecărui stat federat. Un guvern central, federal ar da o altă semnificație Uniunii Europene în fața S.U.A.; R.F.Ruse; Imperiului Nipon (Japonia); R.P.Chineză și a celorlalte state de pe mapamond.

*

*

*

Greutatea survine atunci când trebuie să „echilibreze” tradițiile statelor europene, istoria acestora. Cu greu vor putea popoarele și statele Europei să treacă sub tăcere toate centrele și fricțiunile existente între ele, de-a lungul timpului!!!

Apoi nu trebuie omis naționalismul statelor, inclusiv a celor vestice dintre care cel francez este mai mult decât edificator. Vor renunța statele U.E. la latura externă a suveranității lor – adică la independență – în favoarea unui stat federal??!! Greu de spus!!!

Alegerea celor trei state care vor formula „platforma” Europei federaliste nu este întâmplătoare. Dimpotrivă, aceste state au fost cele mai recente „mari puteri” europene. Ele, toate trei, vor determina o multipolaritate care implică o „balanță de putere” echilibrată între ele.

Dacă Germania va face exces de zel, atunci Marea Britanie și Franța o vor putea contrabalansa ușor.

Dacă marea Britanie, amintindu-și că a fost prima putere planetară, va avea tendințe hegemonice, „axa” franco-germană o va reduce la echilibru. În fine, dacă Franța, care a fost o mare putere continentală, va avea tendințe hegemonice, Germania și Marea Britanie o vor putea contrabalansa cu succes.

Desigur, nu trebuie omis nici rolul celorlalte state europene în privința asigurării echilibrului.

Nimic nu împiedică ca statele latine, francofone să întrețină o relație specială cu Franța; țările apropiate

de modelul anglo-saxon să se apropie de Marea Britanie (în Europa nu prea sunt!!) iar cele filogermane să producă o apropiere mai accentuată de Germania.

Trioul germano – franco – britanic ar împiedica hegemonia uneia dintre aceste puteri în U.E..

Transformarea U.E. într-un clasic stat federal *ar determina respingerea ideii de renunțare la statul modern național* deoarece fundamentul Uniunii va fi format din statele componente ale Federației Europene – *statele federate*.

Viitoarea Constituție Europeană ar trebui să organizeze instituțiile federale: Parlamentul federal; Guvernul federal; șeful de stat federal și Instanța Supremă federală; să partajeze competențele dintre Executivul federal și executivul statelor membre; să realizeze echilibrul între Dreptul unional-federal și Dreptul din fiecare stat federat etc.

În legătură cu instituția șefului de stat unional-federal el ar putea exista, fiind ales prin Parlamentul federal, chiar în condițiile în care unele state europene federate sunt monarhice.

Păstrând tradițiile statelor europene unele din acestea vor continua să fie monarhii, deși șeful de stat federal va fi un *Președinte Federal*, U.E. fiind o *Republică Federală!!!*

Ar fi primul caz în istorie când un stat federal republican ar cuprinde și state federate monarhice!!!

Aceasta pentru a respecta, în mod absolut, voința națiunilor și a statelor europene!!!

Această ipoteză este posibilă cu atât mai mult cu cât monarhiile constituționale europene nu sunt implicate, în mod activ, în viața politică a statelor.

Dreptul Federal Unional ar trebui să se aplice unor raporturi juridice deosebite, în special cele dintre statele federate ori dintre statele federate și statul federal. Infrațiunile de o gravitate deosebită ar trebui incriminate de Dreptul Penal unional-federal.

În rest, legislația fiecărui stat federat ar trebui să determine conduita propriilor cetățeni, care bineînțeles, sunt și cetățeni ai statului unional-federal.

*

*

*

VIII. Harta politică a lumii – aspecte de ordin istoric

** Harta politică a lumii din Antichitate și până în anul 1648*

Imperiile: chinez, indian, persan, egiptean, roman.

Statul Harrapan pe valea Indusului; Regatul Magadha pe cursul inferior al Gangelui; statul chinez pe cursul mijlociu al fluviului Huanhe; regatul Sargon și regatul lui Hammurabi în Orientul Mijlociu; Orașele Ur și Uruk, Ninive și Babylon, Kiș, Assur, Nippur, Eridu și Susa – în Mesopotamia; regatul Egiptean și orașele Theba; Memphis, Haliopolis, Nogade, Atribis, Saiz – pe valea Nilului; regatul persan – pe 3 continente; Grecia și Fenicia; etc.

Imperiul lui Alexandru Macedon – includea Imperiul persan a lui Darius I, Grecia și Tracia.

Imperiul Roman – limitele: N – Caledonia, Carpații Maramureșului, Cetatea Tyras și Marea Neagră; S – deșertul Sahara; E – Marea Roșie, Mesopotamia și Armenia; V – Oceanul Atlantic.

- sec. III-X e.n. – migrația popoarelor;

- sec. VIII e.n. expansiunea arabilor până în sudul Europei și sud-vestul Asiei;

- sec. IX-XI: Imperiul Carolingian; Imperiul Romano-German; Polonia și Lituania; regatul Ungariei și Statul Kievean;

- 1096-1720 – cruciadele;
- expansiunea turcilor – 1453 cucerirea Constantinopolului;
- sec. XIV-XV: state hegemonice în Europa: Marele Cnezat al Moscovei; Hanatul Kazan; Hanatul Astrahan; Imperiul Romano-German; etc.;
- năvălirile mongole – 1241;
- descoperirile geografice;
- statele precolumbiene: Teotihuacan; Maya; Zapotec; Mixtec; Toltec; Aztec; Mochica; Chimu; Inca.

****Harta politică a lumii în perioada 1648-1914***

- formarea și extinderea Imperiului Otoman;
- Pacea de la Westphalia – 1648: Regatul Franței; Regatul Spaniei; Regatul Angliei; Imperiul Rus; Lituania; Ucraina; Imperiul Romano-German; Imperiul Otoman;
- **1789 în Europa** – expansiunea Imperiului Rus; se formează Regatul Danemarcei și Norvegiei și Regatul Prusiei (în nordul, respectiv centrul european);
- Statele americane – devin independente: S.U.A. (1776), Mexic (1821), Canada (1867), Venezuela (1811), Argentina (1810), Brazilia (1822) etc.;
- sec. al XIX-lea – expansiunea Imperiului francez până în Rusia;
- Congresul de la Viena (1815), Revoluțiile burghezo-democratice – 1848-1849;

- Unirea Principatelor Române (1859), Independența României față de Imperiul Otoman (1877);
- unificarea Germaniei și Italiei (1870-1880);
- Pacea de la București – 1913; România obține Sudul Dobrogei – Cadrilaterul.

**** Harta politică a lumii în perioada interbelică***

- 1918 – dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar; socialismul în Rusia; S.U.A. o marea putere.
- 1920-1933 – fascism și național-socialism în Italia și Germania;
- 1939 – începe Al Doilea Război Mondial;
- 1940 – România pierde: Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța (U.R.S.S.), Transilvania de N-V (Ungaria) și Cadrilaterul (Bulgaria).

**** Harta politică a lumii după cel de-Al Doilea Război Mondial***

- Germania partajată între marile puteri;
- Se destramă imperiile coloniale;
- Statele centrale și est-europene lăsate în sfera de influență a U.R.S.S.;
- Crește influența politică a S.U.A. în Europa de Vest, în Asia de Est, în America Centrală și în America de Sud;
- „bipolaritatea”, „duopolul” în politica mondială.

*** *Harta politică a lumii după anul 1989***

- reunificarea Germaniei – 03.10.1990;
- prăbușirea regimurilor comuniste în: Ungaria, Polonia, Bulgaria; Cehoslovacia și România (1989);
- destrămarea U.R.S.S. (25.12.1991);
- separarea Cehoslovaciei la 01.01.1993 în Cehia și Slovacia;
- dezmembrarea Yugoslaviei;
- mutarea centrului de greutate al economiei mondiale în: America de Nord; Australia și Asia de Est și de Sud-Est;
- China recaptă Hong Kong (1997) și Macao (1999) de la Marea Britanie, respectiv Portugalia;
- zona Canalului Panama este retrocedată Statului Panama de către S.U.A..

Subpartea a II-a: Geopolitică

I. Apariția și necesitatea geopoliticii

Legătura dintre *mediul geografic* și *politică* a constituit obiect de preocupare pentru filosofi, politicieni, juriști și oameni de stat încă din Antichitate. Geopolitica reliefează corelația dintre poziția geografică a unui stat și politica promovată de statul respectiv. Ea studiază, cercetează politica din punctul de vedere al cadrului natural în care aceasta este promovată. Bogățiile naturale, populația, întinderea teritoriului și, bineînțeles, poziția geografică determină politica promovată de către state.

Sub aspect cronologic suedezul Rudolf Kjellen este considerat întemeietorul geopoliticii. Pornind de la Știința Statului – era profesor de știință a statului – Kjellen ajunge la concluzia că *statul* ar constitui un organism viu, o formă de viață, în care puterile mari ar reprezenta cele mai mărețe manifestări ale vieții. Sub aspect sistemic, geopolitica este integrată Științelor Politice, constituind un capitol al acestora.

Corelația geografiei politice cu geopolitica pornește de la premisa existenței unei corelații între cele două științe. Geografia politică caută să surprindă relația dintre mediul geografic și organizarea politică a societăților.

Legătura dintre geografia politică și geopolitică ne apare ca fiind obiectivă, legică. Aceasta întrucât cunoscând influențele mediului geografic asupra politicii unui stat se poate determina și *condițiile* în care se desfășoară activ politica statului, în raport de mediul geografic.

Așadar, cum am subliniat și la subpartea I, geografia politică apare ca o precursoră a geopoliticii. Analiza statică a mediului geografic, făcută din perspectivă politică, specifică geografiei politice se dinamizează și cadrul geopoliticii. Geopolitica studiază și cercetează tocmai transformările permanente, cu procesul de devenire a statelor. Geopolitica reprezintă acțiunea în mișcare a cadrului politico-geografic pe scena politică mondială.

Geopolitica, fiind o disciplină și o știință politică are un pronunțat caracter istoric. Ea este geoistoria epocii contemporane, parte integrantă a geoistoriei omenirii. În realitate, geopolitica este autonomă în raport cu geoistoria dar principala experiență în geopolitică provine din partea sa istorică, adică din geoistorie.

Înrâurirea Istoriei asupra Științei Politice este covârșitoare. Inclusiv asupra Științelor Politice Internaționale. Același lucru se poate sublinia și în privința geopoliticii, aceasta fiind o știință pluridisciplinară, atât politică cât și geografică, cu puternice valențe istorice. Desigur, aspectul politic

prevalează datorită scopului geopoliticii: explicarea dinamicii structurilor etatice.

Disecând scopul real al geopoliticii constatăm că țelul acestei științe este de a explica *puterea statală*. Și de a acorda puterii statale noi mijloace pentru realizarea sau pentru conservarea intereselor națiunilor.

Datorită asocierii geopolitice cu regimul național-socialist din Germania, știința geopoliticii a fost trecută, după Al Doilea Război Mondial, într-un „con de umbră”. Dar geopolitica nu se limitează doar la geopolitica germană. Or, nimeni nu își poate permite să ignore studiul dependențelor politice de teritoriul unui stat, numai datorită faptului că geopolitica germană a servit regimul hitlerist.

De altfel, începând cu anii '60 ai sec. al XX-lea, rolul geopoliticii a fost reevaluat, scoțându-se în evidență necesitatea studierii acestei științe/discipline științifice.

Cercetătorii domeniului vorbesc, în sec. XXI despre o nouă interpretare a „geopoliticii”, în care rolul determinant nu mai revine teritoriului, spațiului, ci timpului. Ca atare, se discută despre o *cronopolitică*, distinctă și chiar mai valoroasă decât geopolitica.

*

*

*

II. Aspecte geopolitice privitoare la România

Este de notorietate faptul că în Istoria noastră zbuciumată străbunii au apelat la ajutorul oferit de mediul geografic: munți, mlaștini, codri etc..

De asemenea, este bine știut faptul că românii sunt așezați la răscrucea tuturor vânturilor, în calea marilor imperii, la delimitarea Occidentului de Orientul european.

Continuitatea poporului român pe aceste meleaguri se datorează, în mare parte, condițiilor geografice existente pe teritoriul românesc.

Elementele esențiale care au determinat geopolitica românească, de-a lungul timpului, au fost: ***Munții Carpați, Fluviul Dunărea; Marea Neagră.***

**** Munții Carpați***

România este ***o țară carpatică.*** Peste 1/2 din suprafața acestor munți se află pe teritoriul României.

Forma acestor munți realizează un „inel” de protejare a Podișului Transilvaniei. Dinspre Carpați unitățile de relief sunt așezate descrescător: dealuri, podișuri, câmpii.

Datorită faptului că Munții Carpați nu au fost foarte înalți ei au putut fi locuiți de-a lungul istoriei. Ei au reprezentat locul de conservare a României în fața diverselor năvăliri. Putând fi traversați ușor, Munții

Carpați nu au despărțit populația românească, ci dimpotrivă, au realizat unitatea acesteia.

Sâmburele României este la Sarmisegetuza, Transilvania constituind elementul geopolitic de stabilitate românească. Că Transilvania este curat românească o dovedește și geografia politică!!! Dacă în Regatul Maghiar ea juca rolul de teritoriu periferic, în România, rolul „jucat” de Transilvania este central, fiind vital pentru Statul Român.

Existența Carpaților nu a alterat unitatea culturală și lingvistică a românilor. Subdialectele – graiurile – limbii române (a dialectului daco-român, mai corect) nu prezintă particularități semnificative, așa cum se întâmplă în Italia sau în Franța, spre exemplu. **Transhumanța** a asigurat unitatea culturii și a limbii române. Ciobanii porneau cu oile din Munții Carpați pentru a ierna în Dobrogea, în câmpia Dunării, lângă apa Nistrului sau dincolo de el. Așa se explică existența culturii și limbii române în Transnistria. „Moldovenii” transnistreni sunt, în esență, urmașii ciobanilor români care mânău turmele în arealul dintre Carpați și Bug.

Unitatea cultural-lingvistică românească probează faptul că Munții Carpați nu au constituit o barieră; ei au fost „coloana vertebrală” a poporului român și a pământului românesc!!!

Carpații au realizat o funcție de apărare în epocile de criză dar au constituit și o funcția pozitivă, de

armonizare cultural-lingvistică a nobilului și mult prea încercatului popor român.

* *Fluviul Dunărea*

Fluviul Dunărea străbate teritoriul românesc pe o suprafață de 1075km. Pe teritoriul României fluviul Dunărea se varsă în Marea Neagră. De altfel, Delta Dunării este un loc strategic deosebit de important. Toate puterile care au pătruns pe pământul românesc s-au zbatut pentru stăpânirea gurilor Dunării. Comisia europeană pentru gurile Dunării a fost formată din puterile europene ale epocii, în scopul medierii animozităților din Germania și Rusia.

Fluviul Dunărea este, în mare parte, hotarul de sud a României, cu excepția frontierei din Dobrogea. Rolul de hotar al Dunării se circumscrie și partajării Europei balcanice de Europa central-estică.

Lupta pentru stăpânirea gurilor Dunării a determinat și ciuțirea teritoriului nostru național: Oltenia și Bucovina la Austrieci; Moldova dintre Prut și Nistru la Ruși. Balanța de putere *a determinat acel echilibru* care ne-a salvat de la anexarea întregului pământ românesc la unul din cele trei imperii: Austriac (după 1867, Asutro-Ungar); Otoman și Țarist (Rus). Fără acest echilibru noi am fi fost încorporați la unul dintre aceste imperii, și în mod deosebit, la Imperiul Rus (Țarist). Dacă nevoia apărării drumurilor comerciale care legau Marea Baltică de Marea Neagră a impulsionat

constituirea Țărilor Române, cu siguranță că Dunărea a „catalizat” interesul puterilor europene pentru soluționarea chestiunii românești.

Punctăm doar următoarele momente: **1829**, Tratatul de la Adrianopole prin care raialele turcești din stânga Dunării au fost realipite Valahiei, pentru a se asigura libertatea navigației pe fluviu; **1856**, când sud-vestul Basarabiei (județele Cahul, Ismail și Bolgrad) sunt restituite Moldovei pentru a se opri înaintarea rușilor spre Constantinopol și pentru a bara accesul Rusiei țariste la fluviul Dunărea, prin brațul Chilia; **1859**, constituirea Principatelor Unite Române, prin Unirea Moldovei și Valahiei pentru ca Dunărea să fie stăpânită de un stat mai puternic; **1878**, reluarea Sud-Vestului Basarabiei de către ruși, în scopul accesului la brațul Chilia a Dunării; **1940**, încorporarea Basarabiei la U.R.S.S. și trecerea Sudului acestei provincii românești la R.S.S.Ucraineană pentru ca Imperiul Sovietic să atingă gurile Dunării și să încerce să ia veșnic vechea Basarabie (Bugeacul) prin anexarea sa la o republică sovietică slavă (Ucraina).

România este un *stat danubian* datorită lungimii teritoriului scăldat de fluviu și, mai ales, din cauza stăpânirii Deltei și a gurilor Dunării.

* *Marea Neagră*

Marea Neagră scaldă pământul românesc în Dobrogea propriu-zisă; în Dobrogea nouă (de Sud) –

Cadrilater și în Basarabia de Sud. Astăzi doar litoralul Dobrogei mai este în componența Statului Român. Cadrilaterul este la bulgari iar sudul Basarabiei este stăpânit de ucrainieni. Odinioară și litoralul Transnistriei era românesc (1941-1944), perioada în care teritoriul dintre Nistru și Bug era administrat de Regatul Român. Marea Neagră adună în jurul său două mari religii – creștină și islamică; o mare putere – R.F.Rusă; două state puternice în regiune – Turcia și Ucraina.

Apărarea drumului comercial de la Marea Baltică la Marea Neagră a impulsionat întemeierea Țării Românești a Moldovei!!!

Litoralul stăpânit de români s-a mărit ori s-a micșorat în permanență. În anul 1484 (iulie și august) prin căderea Chilie și Cetății Albe în mâna turcilor, Moldova pierde litoralul pontic. Apoi în anul 1538, constituirea Raialei Tighina (Bender) are menirea de a proteja și mai mult litoralul moldo-român căzut sub turci.

La 1812, litoralul basarabeian trece la Rusia; este reluat mică parte de Moldova, apoi de România între 1856-1878, după care revine, în totalitate iarăși țariștilor.

În anul 1877 România obține litoralul Dobrogei vechi, iar la 1913 dobândește și litoralul Cadrilaterului. În anul 1918, România preia litoralul Basarabiei. În anul 1940, Stalin îl dă R.S.S.Ucrainiene dar România îl eliberează împreună cu întregul teritoriu al Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutul Herța.

Mai mult, între 1941 și ianuarie-martie 1944, România posedă și litoralul transnistrean, dintre Nistru și Bug, fiindcă administra acel teritoriu, în totalitatea sa.

Zăcămintele de gaz natural și de petrol din Marea Neagră au reaprins spiritele în legătură cu partajarea platoului continental între România și Ucraina mai ales **că *Insula Șerpilor, de jure teritoriu românesc*** a fost ***stăpânit de facto*** de U.R.S.S., iar la momentul de față ***este deținută, în fapt***, de Republica Ucraina.

România este o ***țară pontică***, datorită litoralului aflat sub suveranitatea țării noastre.

România este un stat carpato-danubiano-pontic, prin aceasta semnificându-se ***cele trei elemente fundamentale, de natură geografică***, care caracterizează geografia politică, istoria politică, geopolitica și politica externă a țării noastre.

*

*

*

România posedă ***hotare naturale***, care includ întregul nostru teritoriu național, care este mult mai întins decât teritoriul actual al Statului Român!!!

Mare parte din granițele României Mari interbelice sunt naturale. Două fluvii străjuiau România: Dunărea – 621 km și Nistru – 925 km. Litoralul la Marea Neagră avea o lungime de 454 km. 160 km era hotar

muntos. Din 3400 km de graniță, hotarul natural era de 2160 km!!!

Ideal este ca hotarele României să coincidă cu hotarele etnice ale poporului român. Acest lucru nu s-a întâmplat nici în perioada interbelică, când numeroși români și destul pământ românesc a rămas în afara hotarelor României Mari.

Statul Român trebuie să fie expresia politică a Neamului Românesc și să cuprindă toate pământurile românești.

România are locul ei specific în Europa. Dar unde în Europa?? În Balcani sau în Europa Centrală?? Ori în Europa Orientală??

Din Europa Centrală fac parte: Germania; Austria; Polonia; Elveția; Ungaria; Cehia; Slovacia. România face parte din această grupă de state??

Se consideră că România este o porțiune a Europei Centrale. Dacă Vechiul Regat era considerat balcanic, sub aspect geografic, astăzi România apare ca o țară central-europeană, în special datorită suveranității ei asupra **Transilvaniei; Crișanei; Maramureșului** și **a Banatului** (ultimele trei provincii nominalizate sunt doar fragmentar incluse în Statul Român).

Prin teritoriile alipite de la Regatul Maghiar, din dualismul austro-ungar, România s-a infiltrat adânc în perimetrul Europei Centrale. Or, după cum se știe, Transilvania constituie „sâmburele” neamului românesc.

De aceea, România trebuie considerată o țară central-europeană.

Aflată între Est și Vest – între expansiunea rusă și hegemonia austro-germană – România este puternic ancorată în Europa Centrală sub aspect geografic. **Latină** prin cultură și civilizație; **traco-daco-getă** prin sânge; **estică** prin creștinismul ortodox al românilor și **apuseană** prin tradiția romanității. România reprezintă o sinteză între Occident și Orientul European, între spiritul balcanic-bizantin și cel central-european. România este moștenitoarea Romaniei, a Imperiului Roman de Răsărit, el însuși creație a bătrânei Rome imperiale apusene.

România este o țară central-europeană, cu religie dominantă creștin-bizantină, de spiritualitate latină, cu populație provenită din vechiul fond populațional tracic. Așa cum vechea Dacie Romană era o provincie occidentală, România de astăzi, deși înconjurată de o „mare slavă” este central-europeană, prin poziția sa geografică.

*

*

*

Pe lângă cele trei elemente geografice caracteristice României – Munții Carpați, Dunărea și Marea Neagră – apreciem că mai există un al patrulea element care prezintă importanță excepțională geopolitică. Acest element este **fluviul Nistru**.

* *Nistrul*

Nistrul este astăzi unul dintre elementele geografice caracteristice ale țării noastre dar, în egală măsură, reprezintă și un simbol al Istoriei Românilor, un simbol al Geopoliticii românești!!!

Fluviul Nistru se spune îndeobște că desparte elementul traco-daco-get romanizat, adică românii, de elementul slav, adică de ucrainieni. Această percepție s-a format datorită Istoriei care constant a indicat hotarul Țării Românești a Moldovei și, mai apoi, a României ca fiind pe Nistru. Realitate obiectivă dar care astăzi trebuie nuanțată.

Triburile geto-dace, inclusiv cele încadrate în Marele Stat Daco-Get Centralizat a Regelui Burebista se întindeau până la gurile Bugului. Masașeții stăpâneau de la Bug spre vest până în China!!! În perioada Statului feudal-medieval Românesc Moldova, românii au colonizat așa-zisele „pustietăți de peste Nistru”. Încă în sec. XVII-XVIII peste Nistru se formase, practic, o nouă Moldovă Românească. Elementul predominant între Bug și Nistru a fost elementul românesc, fapt recunoscut și de autoritățile țariste după încorporarea Podoliei și Harsonului, în 1792-1793.

Fără să revenim asupra unor precizări făcute în volumul II al prezentei cărți, trebuie să remarcăm ***că înființarea unei republici moldovenești, adică Românești, peste Nistru*** de către Stalin, deși avea un

scop propagandist și anexionist, se întemeia pe o realitate: numărul și, mai ales, vechimea românilor în Transnistria.

Putem spune, fără teama de a greși, că Țara Românească a Moldovei a colonizat teritoriul transnistrean, în epoca medievală.

Chiar sub aspect politic teritoriul transnistrean și chiar mai mult, întreaga Ucraină a hanului, a fost într-o uniune personală cu Țara Românească a Moldovei, domnitorul Duca Vodă al Moldovei fiind și mare hatman al Ucrainei aflate sub suzeranitatea otomană. Sub aspect religios au fost înființate unități religioase, biserici în Transnistria, dependente de Mitropolia Țării Românești a Moldovei, situată la Iași.

Românii au jucat de-a lungul istoriei un rol civilizator pentru Transnistria, rol pe care după 1792-1793 au căutat să-l copieze țariștii ruși.

Într-adevăr, salba cetăților românești de la Nistru: Hotinul, Soroca, Orhei, Tighina și Cetatea Albă stă mărturie peste veacuri despre rolul geopolitic și geostrategic „jucat” de fluviul Nistru în Istoria României.

Românii au pierdut Nistrul dar cetățile au rămas să străbată veșnicia vremurilor amintind, pentru totdeauna, despre rolul geopolitic al Nistrului în Istoria noastră Națională.

Nistrul apără civilizația europeană; el este frontiera Europei în fața colosului slav din Est. O

frontieră naturală, dăruită de Divinitate și de Destin românilor pentru salvarea întregii Europe de pericolul anexionismului rusesc.

*

*

*

După 1792-1793 Țările Române și mai apoi România *au devenit „un stat de necesitate europeană”*, cum spunea marele nostru savant Nicolae Iorga. Așa cum am stat de strajă la porțile Europei în fața turcilor, tot astfel am ajuns străjerii Europei în fața rușilor. Poziția cheie a României nu trebuie niciodată uitată de Europa. Dacă în locul nostru, *a românilor*, pe teritoriul țării noastre erau slavi – bulgari ori sârbi – Imperiul Țarist s-ar fi extins teritorial până în Tracia, cucerind Constantinopolul, și ajung moștenitorul vechiului Imperiu Roman de Est. Dar, rușii s-au oprit la Țările Române, la România și, deși ne-au ciunțit teritoriul, ne-au exploatat și ne-au jefuit pământurile nu ne-au încorporat vastului lor Imperiu. Doar Basarabia urmată apoi de Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Maramureșul de Nord și Insula Șerpilor au căzut pe mâna Rusiei (a U.R.S.S.). Cum de am rămas noi românii santinelele Europei zădărniciind visul rusesc de stăpânire a Bosforului și Dardanelor??!! Greu de spus!!! Realitatea însă ne arată o Românie într-o „*mare slavă*”, cu teritorii anexate de Imperiul Țarist apoi Sovietic, ca pe niște

trofee. România trebuie să reziste și să lupte pentru menținerea trează a conștiinței naționale a românilor, aflați sub stăpâniri străine!!!

Populația și *reforma* reprezintă doi piloni fundamentali ai României. Cele două elemente pot deveni, după caz, fie puncte forte, fie dimpotrivă puncte slabe ale țării noastre

*

*

*

În geopolitică, populația unui stat joacă un rol excepțional de semnificativ. Un stat cu o populație numeroasă va fi un stat puternic, după cum, un stat cu o populație redusă scade capabilitatea statului respectiv.

De-a lungul Istoriei noastre naționale populația a constituit factorul hotărâtor în supraviețuirea poporului și a Țărilor Române. Multitudinea de războaie purtate, nenumăratele agresiuni suferite din exterior, molimele de tot felul, nu au determinat dispariția poporului nostru. Acest fapt s-a datorat *natalității*. Rata sporită a natalității a asigurat supraviețuirea noastră în istorie.

Încă din perioada socialistă, în România se constată un fenomen îngrijorător: scăderea ratei natalității. Modelul cultural standard nu mai include familia cu mulți copii. Dimpotrivă, familiile cu puțini copii domină structura socio-familială românească. Sărăcirea accentuată a populației a determinat limitarea

numărului de copii născuți într-o familie. De la cea mai înaltă rată a natalității din Europa, pe care România o deținea în perioada interbelică, la momentul de față avem o imensă rată negativă de creștere a populației!!! Geopolitica românească – și nu numai – ar trebui să tragă un serios semnal de alarmă asupra acestei chestiuni.

*

*

*

Reforma economică desfășurată în Statul Român, după Evenimentele din Decembrie 1989, indică rolul și locul acestuia în geopolitica și geostrategia românească. Dar cum se realizează acest lucru?? Prin strategia de dezvoltare economică a României. De altfel, reforma economică românească, concretizată în principal în privatizare, a depins în extrem de mare măsură factorul politic decident. Spre exemplu, utilizarea transportului maritim al mărfurilor exportate care a cunoscut o continuă creștere din 1918 și până în anul 1989 constituia un avantaj deosebit al țării noastre. Mai ales în perioada socialistă au fost asigurate dotările și navele necesare pentru dezvoltarea unui comerț maritim activ pe plan internațional. După Revoluția din 1989, însă, capacitatea și eficacitatea flotei noastre comerciale a scăzut teribil.

Așa se face că de la 301 nave maritime deținute de România în anul 1989 (locul 5 în lume!!!) astăzi se poate conta pe maxim 50 de nave (locul 28, în anul 1995).

Se știe că România a fost „patria” aurului negru în Europa. Într-adevăr, după Al Doilea Război Mondial rezervele noastre de petrol au scăzut dar s-a dezvoltat o extrem de puternică industrie de utilaj petrolier precum și industria petrochimică.

Înainte de Revoluția din Decembrie 1989, România se situa pe locul 2 în lume la exportul de utilaj petrolier și pe locul 3 mondial la producerea de utilaj petrolier!!! S-au pierdut astăzi toate aceste atuuri ale țării noastre, din păcate!!!

În anii '70 ai secolului al XX-lea exporturile României spre țările în curs de dezvoltare din Africa și Asia se intensifică, la fel cum au crescut exporturile și în statele „lagărului” socialist și, în mod deosebit, în U.R.S.S.. Începând cu anul 1990 toate aceste piețe de desfacere pentru produsele românești s-au pierdut!!! Aceasta, în mod indubitabil, a afectat geopolitica românească tot la fel de mult cum a afectat și economic Statul Român.

Se observă, din exemplele menționate anterior, faptul că România dispune de anumiți factori care, utilizați cum trebuie, pot constitui elemente benefice pentru geopolitica noastră. Totodată, este de necontestat faptul că nevalorificarea corectă și la întreaga capacitate

a factorilor economici determină stabilirea geopoliticii statului nostru.

Nu factorii generează „*beneficiul*” sau „*slăbiciunea*”, ci modul în care aceștia sunt utilizați pentru satisfacerea intereselor naționale ale României!!!

III. Geopolitica anglo-saxonă și cea americană

Geopolitica anglo-americană a urmat un traseu independent în raport cu geopolitica germană. Principalele curente sau doctrine ale geopoliticii anglo-americe sunt:

* ***Doctrina puterii maritime*** formulată de Alfred T. Mahan. Doctrinarul american a susținut dotarea S.U.A. cu o puternică flotă maritimă, necesară pentru consolidarea și pentru sporirea noului stat de putere dobândit de această țară.

Alfred T. Mahan (1840-1914) a fost amiral al marinei S.U.A. și profesor la Naval War College din Newport. Cum S.U.A. erau o țară cu acces larg la Oceane (Atlantic și Pacific) doctrinarul a demonstrat necesitatea trecerii S.U.A. de la statutul de putere continentală la cel de putere mondială, dominând oceanele planetei asemenea Marii Britanii. Pentru aceasta era necesar în opinia autorului citat – ca S.U.A. să nu aibă vecini puternici și să dispună de o flotă civilă și militară cu potențial ridicat.

* ***Doctrina zonei pivot***. Fondată de Sir Halford Mackinder (1861-1947), decan al Facultății de științe economice și politice din Londra și vicepreședinte al Societății Regale de Geografie.

Spațiul continental euroasiatic reprezenta, în opinia autorului suscit, regiunea axială a politicii

mondiale. Aici s-a format Imperiul Mongol și tot aici a luat naștere Statul Rus.

Oceanul Planetar care cuprinde trei pătrimi izolează „insula lumii”, formată și Eurasia și Africa și Americile și Australia. Din totalul uscatului Eurasiei și Africii îi revin 2/3, iar Americilor și Australiei 1/3.

„Zona pivot” apare ca fiind întregul teritoriu de la marginea Europei de Est și până la Oceanul Pacific. Aceasta este așa-zisa „inimă a lumii”, iar teritoriul ei se suprapune, în mare parte, cu teritoriul Rusiei!!!

Totul gravitează în jurul „insulei lumii” formând două așa-zise contururi, unul interior și altul exterior. Conturul interior este alcătuit dintr-un cordon de state continentale cu acces la mare/ocean: Germania, India, China sau Turcia. Conturul exterior cuprinde state din afara Eurasiei: Marea Britanie; Japonia; S.U.A.; Africa de Sud.

* ***Doctrina țărmurilor.*** A fost inițiată de Nicolas Spykman, cetățean american de origine olandeză, profesor de relații internaționale la Universitatea Yale. În opinia acestui doctinar, hotărâtor pentru controlul „inimii lumii” preconizată de Mackinder este controlul țărmurilor.

Controlarea zonelor costiere care înconjoară zona pivot reduce sau chiar anihilează potențialul „inimii lumii”.

Dominarea zonelor de coastă ale Eurasiei conduce la dominarea Eurasiei și, în final, la dominarea planetei.

* *Doctrina spațiilor globale* – a fost teoretizată de Saul Cohen, președinte al Asociației Geografilor Americani.

În opinia sa, ierarhia geopolitică a spațiilor cuprinde: *spații geografice globale; regiuni; state-națiuni* și *unități subnaționale*.

În cadrul spațiilor geografice globale sunt incluse: *spațiul continental* și *spațiul oceanic*. Fiecare spațiu dispune de *regiuni*. Astfel, spațiul oceanic cuprinde: America de Nord, Europa maritimă, America de Sud etc.

Prin „*zone aflate sub presiune politică*” autorul înțelege spațiile de contact, de interconectare dintre spațiul continental și cel oceanic. Orientul Mijlociu se consideră că reprezintă o astfel de zonă aflată sub presiune politică.

Prin conceptul „*poartă de trecere*” autorul identifică anumite zone, distincte sub aspect istoric, de suprafață medie sau mică, și care realizează legătura dintre două căi comerciale importante. Statele Europei de Est și Centrale constituie o „poartă de trecere” care asigură legătura dintre Marea Baltică și Marea Adriatică/Marea Neagră.

* *Teoria puterii aeriene* – fundamentată de Alexander de Seversky, cetățean american de origine rusă.

Opinia autorului este în sensul necesității dezvoltării puterii militare aeriene în dauna forțelor terestre și a celor navale.

Ideile autorului, lansate în anii 1940-1950, s-au dovedit a fi verosimile, fiind aplicate efectiv în perioada Războiului Rece. Forța militară aeriană asigură prestigiul S.U.A., proiectează rapid puterea sa asupra spațiilor planetei și asigură protejarea teritoriului american.

* *Eurasia – geopolitică și geostrategie* – generează aprinse dezbateri între politologi și politologii internaționali. Între aceștia Zbigniew Brzezinski, se detașează prin originalitatea interpretărilor. Toate puterile mondiale în istorie au aparținut Eurasiei. Excepția o constituie, pentru prima dată, Statele Unite ale Americii.

Este foarte posibil ca noua putere, o „superputere” să se ridice în Eurasia și să rivalizeze cu S.U.A.. Așa cum este cazul cu: R.F.Germania, Imperiul Nipon (Japonia), R.P.Chineză, puteri în ascensiune pe mapamond. Și toate din Eurasia.

Dacă Eurasia s-ar uni, atunci forța însumată ar depăși-o net pe cea a S.U.A.. Aici, în Eurasia găsim cele mai populare state ale lumii: R.P.Chineză și India. În Eurasia întâlnim претенții la supremația mondială, nominalizați mai sus. Eurasia deține 75% din resursele

energetice ale Terrei; 75% din populația planetei și 60% din G.N.P.-ul planetar.

O temere pentru S.U.A. ar fi apropierea politico-militară ruso-chinezo-germană. Resursele, tehnologiile și potențialul politico-militar al celor trei state din Eurasia: R.F.Rusă, R.P.Chineză și R.F.Germania ar avea un efect devastator asupra Statelor Unite ale Americii.

Și peste toate se pare că slăbiciunea R.F.Ruse este efemeră. R.F.Rusă dorește și urmărește activ planul „reconstrucției” Imperiului Rus/Sovietic și „relansarea” țării între „superputerile” planetare!!!

Dezbinarea statelor europene și asiatice, rivalitatea dintre ele oferă S.U.A. menținerea supremației mondiale. O eventuală colaborare U.E. – R.F.Rusă – R.P.Chineză – Imperiul Nipon (Japonia) ar schimba „unipolaritatea” și dominarea S.U.A., în calitatea sa de ***unică*** superputere mondială.

IV. Uniunea Europeană

„Centrul lumii” sau „axa lumii” în perioada modernă, Europa – prin statele puternic dezvoltate din Occident – s-a văzut, la un moment dat, concurată și chiar detronată de puterile extraeuropene. Această „predare a ștafetei” a început după Primul Război Mondial și s-a finalizat după cel de-Al Doilea Război Mondial.

Rivalizată după 1918 și detronată după 1945, Europa s-a văzut „obiectul” confruntării dintre „superputerile” S.U.A. și U.R.S.S..

Germania a fost divizată și a reprezentat un simbol al divizării Europei. Reunificarea Germaniei, în anul 1990, a reprezentat, tot simbolic vorbind, o schimbare de atitudine în geopolitica mondială, o creștere a prestigiului nu doar a Germaniei reunificate dar și a întregii Europe.

Ca o ironie a sorții reunificarea Germaniei aproape a coincis cu prăbușirea unei „superputeri” – U.R.S.S..

Această prăbușire a finalizat Războiul Rece, eveniment de o importanță excepțională pentru Europa. A apărut astfel șansa reafirmării Europei, a unei Europe politice, reprezentată prin U.E..

Nu este cazul să analizăm etapele de agregare europeană. Interesează mai mult să constatăm dacă

Europa are potențialul pentru a se impune între „liderii” politici ai lumii.

Se pare că N.A.F.T.A., constituită din S.U.A., Canada și Mexic, a apărut din dorința de a reacționa la Comunitatea Europeană.

Regiunile economice mondiale: U.E.; N.A.F.T.A.; MERCOSUR etc. sunt elemente noi în geopolitica mondială.

Cele trei importante regiuni planetare au dispus de un stat hegemon, fiecare în parte: N.A.F.T.A. – de *S.U.A.*; Regiunea Asia-Pacific – de *Imperiul Nipon (Japonia)* și U.E. – de *R.F.Germania*.

U.E. dispune și de o structură de securitate colectivă – *Uniunea Europei Occidentale*. Regiunea Asia-Pacific se confruntă cu ridicarea vertiginoasă a unei noi puteri regionale: *R.P.Chineză*. așadar, această regiune are două state hegemonice, lucrul acesta constituind un aspect inedit!!!

Liantul dintre U.E. și Regiunea Asia-Pacific ar putea fi R.F.Rusă, țară europeană-asiatică.

Statutul de mare putere mondială ce va putea fi preluat de Uniunea Europeană depinde, în foarte mare măsură, de curajul instituirii unei structuri politice la fel de eficiente ca și structurile economice.

În subpartea I, am făcut câteva referiri și, de aceea, nu vom accentua acest subiect.

Indiferent de situațiile geopolitice, o colaborare U.E. – R.F.Rusă sau U.E. – C.S.I. ar determina

dezvoltarea economică și ar încuraja apropierea politică într-un spațiu vast – *Eurasia*.

Tehnologiile U.E. cuplate cu resursele imense ale Rusiei/C.S.I. ar putea avea un efect „devastator” asupra celorlalte economii din marile regiuni planetare!!!

„Refacerea” unității Eurasiei poate începe cu apropierea U.E. – Rusia și poate continua cu atragerea celorlalte două state puternice: R.P.Chineză și Imperiul Nipon (Japonia).

Decuplarea U.E. de Rusia o îndepărtează de posibilitatea „pătrunderii” în Regiunea Asia-Pacific, regiune în care atât S.U.A. cât și R.F.Rusă își „joacă” propriile interese.

Edificator în acest sens este exemplul ruso-chinez de integrare economică, în scopul contrabalansării „puterii” americane pe mapamond.

Dar, atragerea U.E. în sfera Rusia – Regiunea Asia-Pacific o va îndepărta de S.U.A.. Ori superputerea planetară S.U.A. este extrem de puternică și nu există, deocamdată, o forță care să o contrabalanseze, cu adevărat.

De aceea este foarte probabilă o apropiere a U.E. de S.U.A. în scopul contrabalansării Regiunii Asia-Pacific și a C.S.I.-ului.

Uniunea Europeană trebuie să apară scenei politice internaționale ca un stat federativ democratic, tolerant față de diversitatea culturală a națiunilor europene dar apt să trateze pe picior de egalitate cu:

S.U.A.; R.F.Rusă; R.P.Chineză și Imperiul Nipon (Japonia).

Este posibil ca U.E. să devină, în perspectivă, ***chiar principala putere a mapamondului***, dacă va dispune de resursele, teritoriul, populația și tehnologia Europei. Pentru aceasta este imperios necesar ca U.E. să beneficieze de coeziune politică, scop în care ar trebui să depășească stadiul „confederat”, trecând la o organizare etatică federală. O „ideologie” americană, se putea realiza doar după unificarea politică a continentului european, într-un *stat federal*.

*

*

*

V. Republica Federativă Rusă

Despre Republica Federativă Rusă și despre filosofia politică a U.R.S.S. am discutat în volumul II al Tratatului de Diplomație. Atunci am analizat aspectele de ordin politic și constituțional, în paginile de față urmărim, sub aspect geopolitic, să evidențiem rolul jucat în prezent și perspectiva R.F.Ruse și a C.S.I. pe arena internațională.

Transformările de pe mapamond începute în anul 1989 s-au finalizat, în data de 25.12.1991, prin destructurarea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice. În acel moment, „bipolaritatea”, „duopolul” s-a finalizat și, drept consecință, poziția de „superputere” planetară a rămas exclusiv pe seama Statelor Unite ale Americii. Imperiul sovietic, și ne referim la cel interior, la U.R.S.S., a luat sfârșit la doi ani după prăbușirea Imperiului exterior sovietic.

Dacă considerăm U.R.S.S. ca o continuare, cu diferențe ideologice desigur, a Imperiului Rus (Țarist) vom constata că după 300 de ani acest Imperiu a sfârșit lamentabil. Despre cum a fost posibil acest efect teribil am discutat în vol. II al cărții.

Este Republica Federativă Rusă un stat în care se realizează experimente de ordin politic? Când am analizat Constituția Federației Ruse, în vol. II al cărții de față, am subliniat că șeful „puterii” executive pare a fi primul-ministru și nu Președintele Federației. Dacă totuși

Federația Rusă are un regim politic prezidențial putem spune că poziția șefului guvernului, de lider al autorităților executive – subordonat șefului statului – are menirea unei expuneri a șefului Guvernului, în așa fel încât președintele să apară „nonresponsabil” pentru actele îndeplinite de Executiv. Desigur, Președintele Federației nu și-a asumat un rol expectativ dar, economia textului constituțional, pare a indica acest aspect.

În mod identic, Federația Rusă, de astăzi, se luptă cu două tendințe diametral opuse: dorința de reînnoire a statului și de occidentalizare a țării, pe de o parte, și seducția și nostalgia imperială, pe de altă parte.

Orice s-ar spune este greu de conceput ca Rusia să scape ușor de „grandoarea” imperială a trecutului său.

Chiar și U.R.S.S. a fost, până la urmă, Imperiul Țarist (Rus) cosmetizat și îmbrăcat în purpură. Comunismul rusesc era un internațional-socialism „de imperiu”!!!

Dacă U.R.S.S. nu a putut scăpa de netele convingeri imperiale este oare posibil ca R.F.Rusă să se debaraseze de tendințele imperialiste??!!

Experimentul rusesc de astăzi este o „continuă căutare” a locului și a rolului Federației Ruse pe scena politică internațională.

Se spune despre U.R.S.S. că era un puternic stat militarist, dar mult mai slab dezvoltat economic și tehnologic, în raport cu cealaltă „superputere” – S.U.A..

Deci, Federația Rusă trebuie, în mod imperios, să se dezvolte tehnologic și economic.

Rusia cuprinde în hotarele sale acea „inimă” a lumii. Ea este atât europeană cât și asiatică. *Adică, Rusia este eurasiatică.*

Fiind, sub aspect istoric, puternic influențată de tătari și moștenind mare parte din vechiul Imperiu Mongol, Rusia „se simte” ca o țară continentală, de „trecere”, între Europa și Asia.

Unicitatea Rusiei provine și din faptul că are o poziție geopolitică unică în lume. Ea a știut, mai bine decât orice alt imperiu de pe planetă, să conserve sfera sa de influență asupra statelor și popoarelor cucerite și încorporate. Speculând asupra nevoii de securitate comună, asupra necesității unei zone geopolitice comune și asupra unei economii integrate, Rusia și-a menținut hegemonia asupra teritoriilor fostei U.R.S.S..

Predispoziția pentru centralizarea autorității centrale-federale, tentativa autoritarismului sunt puternice în Federația Rusă. Occidentul deși nu mai constituie o amenințare directă, reprezintă totuși pentru Rusia un rival. Un rival redutabil căreia Federația Rusă trebuie să-i țină piept.

Ieșirea Rusiei din posibila izolare și depășirea iluziilor imperiale ar conduce la o relansare a acesteia imense țări. Exemplul viu îl constituie R.P.Chineză. De la revoluția culturală și până astăzi China a traversat o perioadă tumultuoasă, de adânci prefaceri, care a condus

la dezvoltarea impetuoasă a țării și la afirmarea ei pe mapamond.

Nu este greu de înțeles exemplul chinez dar nostalgia imperiilor, țarist și sovietic, frânează adoptarea unei atitudini radicale favorabilă schimbării totale a Rusiei. Imperiul sovietic pare „blestemul” Rusiei, factorul care o înțepenește în tipare nostalgice și conservatoare.

Imperiul Rus sovietic, ce stăpâna întreaga U.R.S.S.; *Imperiul sovietic exterior* ce „guverna” statele satelite Kremlinului și *Imperiul comunist* ce se infiltra în toate colțurile globului terestru, de la Angola la Coreea de Nord, toate trei au reprezentat formele de manifestare ale *imperialismului rusesc* în epoca contemporană!!!

În Uniune *Rusia*, *Bielorusia* și *Ucraina* aveau o poziție privilegiată deoarece erau republici slave.

În Caucaz, legăturile republicilor transcaucaziene cu Orientul Mijlociu, cu Turcia și cu Iranul era încă viu. Aceste republici: *Armenia*, *Azerbaijan* și *Gruzia (Georgia)* aveau nostalgia vechilor legături.

În Asia Centrală: *Kazahstan*, *Uzbekistan*, *Kirghistan*, *Tadjikistan*, *Turmenistan* erau republici intrate relativ mai târziu în sfera de influență rusă.

Statele baltice: *Letonia*, *Lituania* și *Estonia* erau influențate de civilizația scandinavă și germană.

În partea europeană, *Moldova*, era parte componentă a României, smulsă de U.R.S.S. și supusă

unui accentuat și virulent proces de deznaționalizare, de rusificare.

Trecând peste aspectele legate de istoria Rusiei și peste analiza celorlalte state ex-sovietice, putem considera R.F.Rusă drept o „uniune” de dimensiuni mai reduse. Aceasta întrucât Rusia însăși este o republică federativă alcătuită din republici autonome: Baskiria; Buryat; Daghestan; Kabardino – Balkar; Kalmyk; Karelia; Kaomi; Mari; Mordvinia; Osetia de Nord; Tatar; Tuva; Udmurt; Cecenia – Inguseția; Chuvashia și Iakuția.

R.F.Rusă este o uniune mai mică fiindcă R.S.F.S.Rusă, din cadrul U.R.S.S., era o uniune mai restrânsă.

Supranaționalismul rusec determină adoptarea, de către Rusia, a unei politici supranaționale. Supranaționalismul se manifestă cu pregnanță pe teritoriul fostei U.R.S.S., poate cu excepția republicilor baltice. Aceasta întrucât Federația Rusă consideră teritoriul ex-sovietic drept zona sa de influență directă.

Politica sovietică de concurență cu S.U.A. și de acaparare de noi sfere de influență și de noi „capete de pod” pe mapamond a fost înlocuită cu politica conservării dominației geopolitice rusești, pe teritoriul fostei U.R.S.S..

Atenția R.F.Ruse se îndreaptă și spre Germania, de la care se așteaptă o colaborare principală și vizionară, pentru ca Germania să nu devină

„instrumentul” S.U.A., ci să devină o putere regională hegemonică.

Apropierea R.F.Ruse de R.P.Chineză are menirea de a provoca Occidentul și, în special, S.U.A.. Este modul în care politica rusă atrage atenția asupra sa în mod „negativ”. Pendulând între Occident și China, Rusia nu mai are „timp” să fie ea însăși. Să își urmărească propriile interese naționale, fără a deveni o sperietoare pentru celelalte state ale lumii.

Este Rusia pregătită pentru „marele pas” al debarasării de moștenirea sovietică?? Poate că da, poate că nu. Oricum, eu cred că adevărul, ca întotdeauna, este undeva la mijloc. ***Aceasta în sensul că Rusia trebuie să fie absolut convinsă de faptul că o armată puternică nu îi poate conferi și garanta statutul de mare putere a lumii.***

Că nostalgia trecutului nu mai poate reînvia epoci trecute, apuse, și că dacă, până nu demult, Armata Roșie păzea Zidul Berlinului, astăzi Armata Rusă se menține cu greu pe malurile Nistrului este un fapt împlinit!!! Ori, această realitate privită în toată complexitatea sa nu poate genera nici un fel de nostalgie!!!

În Politica Internațională, Federația Rusă trebuie să fie pragmatică și să urmărească țeluri concrete. „Umbrele” lui Petru cel Mare și a lui Stalin și-au făcut „datoria”. Acum, Rusia trebuie să transforme nostalgia mesianică într-o uriașă efortare pentru prosperitatea

economică, pentru re tehnologizare și pentru prezervarea cu sfințenie a principiilor democratice.

Rolul major al Rusiei pe arena politică internațională va reveni, cu siguranță. Aceasta însă se va întâmpla după revitalizarea statului, a economiei și a politicii, aceasta din urmă, debarasată de clișeele sovietice, dogmatice și învechite.

VI. Geopolitica germană

Una dintre cele mai dezvoltate școli de geopolitică a fost, cu siguranță, cea germană.

Reprezentanții de marcă ai geopoliticii germane sunt: **Friedrich Ratzel** și **Karl Haushofer**.

Și la momentul actual, școala geopolitică germană deține o poziție deosebită în raport cu alte școli de geopolitică, de pe mapamond.

Întemeietor al geopoliticii, **Friedrich Ratzel** se declară un cercetător zelos al teoriei statului. Geografia politică trebuie să studieze **realitatea biologică** a statului. Statul însuși este asemănat unei ființe vii, fiind compus din **teritoriu** și **populație**.

În chestiunile relative la **spațiu** și la **identitatea politico-geografică a statului**, celebrul autor intră pe tărâmul geopoliticii.

* **Spațiul** constituie, în opinia lui Ratzel, limita teritorială naturală în care se produce expansiunea unui popor.

Prima formă este reprezentată de **colonizarea internă** care implică distribuirea populației în mod proporțional pe întreg teritoriul statului.

Când densitatea populației crește neconținut atunci se produce un fenomen de migrație spre teritorii mai puțin populate. Aceasta este **colonizarea externă**.

Civilizațiile se extind astfel în geospații, migrația atingând chiar un nivel continental.

Poporul crescând numeric, țara trebuie să își mărească teritoriul.

Principiile statornicite de Ratzel în privința creșterii spațiale a statelor se fundamentează pe ***aspecte obiective*** legate de: creșterea populației statului și necesitatea obținerii de resurse naturale, dar și pe ***aspecte subiective*** concretizate în: corelația dintre spațialitatea statului și dezvoltarea culturii ori distincția dintre civilizații „dezvoltate” și civilizații „subdezvoltate”.

Ratzel a arătat că așa-zisul „ciclu oceanic” a determinat mutarea „centrului său de greutate” din Marea Mediterană în Oceanul Atlantic și mai apoi în Oceanul Pacific.

Statele continentale și cele maritime se vor confrunta pentru obținerea supremației în Oceanul Pacific.

* ***Identitatea politico-geografică a statului*** se fundamentează pe ideea că politica trebuie să studieze poziția și spațialitatea, adică teritorialitatea geografică a statelor.

Dacă poziția fizică a unui stat este un „dat”, poziția politico-geografică este variabilă. Ea depinde de balanțele de puteri ori de apropierea/depărtarea de puterile militare, economice sau civilizaționale ale regiunii sau ale Terrei.

Combinând poziția fizică cu cea politico-geografică ar rezulta ***o poziție intermediară***, cum este aceea a ***statelor-tampon***. Spre exemplu: ***poziția***

intermediară a Țărilor Române/României între Imperiile: Otoman, Habsburgic (Austro-Ungar) și Țarist.

State-tampon au fost și cele care despărțeau Europa de Rusia: Polonia, România, Finlanda, Yugoslavia, Bulgaria, Albania. Misiunea lor a fost aceea de a „separa” statele europene de Imperiul Sovietic. Aceasta era o misiune politico-strategică.

Tot o semnificație politico-strategică are și *frontiera*. Ratzel considera *granița* drept produs al mișcării, fiind în continuă transformare. Ea poate fi în expansiune sau în retragere, după cum forța statului este în creștere sau în scădere. De aceea, *granița* apare ca un *raport de forțe*, opus de fiecare dintre statele vecine.

Karl Haushofer – a fost un mare geopolitolog german a cărei personalitate a fost umbrită de colaborarea sa cu regimul național-socialist.

** Intersectarea lui Karl Haushofer cu național-socialismul german;*

** Doctrina geopolitică;*

** „Politica anaconda” a puterilor maritime contra politica obiectivată de puterile continentale;*

** Doctrina spațiului vital;*

** Frontiera – organ viu, cu caracter politic, al statului;*

** Pan-ideile – ideea pan-europeană.*

**** Intersectarea lui Karl Haushofer cu național-socialismul german***

În anul 1919 Karl Haushofer l-a cunoscut pe Rudolf Hess, cu care va întreține o relație foarte strânsă, pe o perioadă de 20 de ani. Rudolf Hess era viitor șef de cabinet al lui Adolf Hitler. Prin intermediul său doctrinarul german a fost pus în legătură cu șefii ai Partidului Național Socialist al Muncitorilor Germani. Haushofer îl vizitează pe Hitler, în perioada de prizonierat politic, în închisoarea de la Landsberg, în anul 1924.

Haushofer a simpatizat mișcarea național-socialistă care promova idei relative la: ridicarea economică și politică a Germaniei, după Primul Război Mondial; crearea unui Stat German care să cuprindă între granițele sale întregul popor german; „spațiul vital” pentru poporul german și anularea Tratatelor de la Versailles, considerate umilitoare pentru Spania.

Pangermanismul – pornea de la ideea reunirii tuturor germanilor într-un stat național german.

Mergând pe teoria lui Friedrich Liszt, se preconiza o politică imperialistă a Germaniei, concretizată în înglobarea statelor riverane Dunării, mergând cu influența în Orientul Mijlociu până la Bagdad!!!

După accederea național-socialismului la putere Haushofer nu se delimitează categoric de noul regim,

lăsându-se utilizat ca și personalitate, dar fără a dobândi o „putere” reală.

Războiul antisovietic l-a îndepărtat pe doctrinarul german tot mai mult de regimul nazist.

Fiul său, Albrecht, care îi atrăsese atenția profesorului despre ororile provocate de politica național-socialistă, participă la complotul organizat împotriva lui Adolf Hitler. Acest fapt va determina anchetarea și cercetarea doctrinarului german, devenit suspect în fața autorităților naziste. De altfel, Gestapoul îl va executa pe Albrecht în anul 1945.

Apropiat al unor lideri național-socialiști germani Haushofer nu a fost un național-socialist convins. El nu a activat nici măcar ca membru al acestui partid. Totuși, s-a lăsat folosit de propaganda național-socialistă dar, nu trebuie scăpat din vedere, nici faptul că Haushofer era un general, pe lângă faptul că era profesor. Cariera militară l-a determinat să accepte ușor colaborările cu regimul nazist militarist.

*** Doctrina geopolitică**

Ne vom referi în cadrul acestui subpunct la concepția doctrinarului Karl Haushofer cu privire la **geopolitică**.

Geopolitica a fost generată de necesitatea ieșirii Germaniei din impasul creat după Primul Război Mondial. Doctrinarul a observat că geopolitica

reprezintă, la acel moment, un apanaj al statelor maritime în raport cu puterile continentale.

Geopolitica trebuie să părăsească pentru totdeauna orice concepții partizane, fie ele de stânga sau de dreapta, și să se delimiteze net de orice fel de pasiune politică. În locul pasiunii politice doctrinarul propune *o raționalizare a politicii*. Numai că această „raționalizare” este făcută din perspectivă geografică.

În concepția lui Karl Haushofer principala sursă de pericol pentru geopolitică constă în *dogmatizarea* acesteia. Ea trebuie să fie și să rămână vie și dinamică, ca știință și ca disciplină de învățământ.

Karl Haushofer aprecia că necunoașterea profundă a „jocurilor” politice datorită lipsei de specializare profundă a specialiștilor germani – politicieni și diplomați – a contat enorm în eronata interpretare a raportului de forțe existent între cele două tabere beligerante, în Primul Război Mondial. Dacă în S.U.A., Franța și Marea Britanie existau școli pentru pregătirea oamenilor politici și a diplomaților, în Germania antebelică instituirea se axa pe trecut, având un conținut formativ preponderent juridic și lingvistic.

*** „Politica anaconda” a puterilor maritime
contra politica obiectivată de puterile continentale**

Se pornea de la teza partajării puterilor mondiale în **puteri maritime** și **puteri continentale**.

Puterile maritime, între care Marea Britanie și S.U.A. ar fi fost interesate să adopte politica anaconda, adică să îndiguiască și să sugrume „inima” lumii, Eurasia. Dar Eurasia prin exponențele sale de primă mână: Rusia, Germania, China și Japonia pot crea o alianță care să se opună și chiar să distrugă puterile maritime. Un bloc continental solid ar face ineficientă politica puterilor maritime. Desigur, Rusia „juca” rolul primordial în cadrul puterilor continentale.

Cele patru zone de expansiune teritorial-politică, în viziunea lui Karl Haushofer, aveau menirea de a determina separarea zonelor de influență ale puterilor. Astfel: **Germania** trebuia să domine Europa și Africa; **Japonia** trebuia să se extindă în Extremul Orient; **S.U.A.** își consolida influența pe continentele americane. **Rusia** ar fi avut acces la Asia Centrală, până în India, dar numai dacă acest stat ar fi renunțat la ideologia marxistă. În caz contrar, **Rusia** trebuia fragmentată în state naționale care urmau să orbiteze, o parte în jurul Germaniei, o altă parte în jurul Japoniei.

Doctrinarul german a exclus un conflict armat germano-rus, pe considerentul că cele mai puternice popoare europene nu trebuie să își macine forțele,

luptând între ele!!! De aceea, după declanșarea războiului germano-sovietic Haushofer a dezavuat voalat politica dusă la național-socialiștii germani. În opinia teoreticianului amintit marile puteri continentale trebuiau să își prezeve forțele pentru a se putea opune puterilor maritime. Lupta dintre puterile continentale era favorabilă puterilor maritime.

*** Doctrina spațiului vital**

Rolul politicii externe a statului – și ne referim la o putere – este acela ***de a asigura spațiul vital național pe care o personifică***, sub aspect politico-juridic.

Haushofer considera ***spațiul vital*** ca o realitate obiectivă necesară pentru propășirea unei națiuni. ***Spațiul vital*** trebuie conservat și, la nevoie, trebuie extins pentru a asigura sporirea și dezvoltarea națiunii.

Germania și Imperiul Nipon trebuiau să lupte pentru asigurarea spațiului vital. Această doctrină a alimentat din plin propaganda nazistă, regăsindu-se și în retorica lui Adolf Hitler.

Scopul lui Hitler era acela de a adăuga noi teritorii pentru a evita ***sufocarea spațiului vital al Germaniei!!!***

** Frontiera – organ viu, cu caracter politic, al statului*

Frontiera sau granița era în concepția lui Ratzel dar și a lui Haushofer un organ sensibil al statului. Dinamica frontierei provine tocmai din posibilitatea modificării ei. Mergând pe teoriile biologizante s-a considerat că frontiera reprezintă un organ periferic al statului care înconjoară „trupul” statului.

Sub aspect *organic*, frontiera este influențată de concepții, teze, teorii și de mentalități.

„Străpunerile” frontierei nu se mai raportează exclusiv la frontiera fizică, terestră, geografică. De aceea, este posibil ca „străpunerile” să afecteze modul de gândire, de comportament și de acțiune a populației statului. În acest mod statul „agresor” poate impune populației statului „agresat” un mod de conduită care, în final, să determine prăbușirea societății în haos și anarhie!!!

„Aculturația” unor comportamente induse intenționat se poate dovedi periculoasă. Din acest motiv „simțul de frontieră” trebuie să fie puternic dezvoltat, conchide Haushofer.

*** *Pan-ideile – ideea pan-europeană***

Pan-ideea reprezintă o idee fundamentală, ea exprimând stările dominante ale unei națiuni sau ale unui grup etnic.

Ele sunt apte să declanșeze energii nebănuite, restructurând principiile, ordinea și ierarhiile.

Ideea pan-europeană la Haushofer pornește de la teza respectării stricte a drepturilor naționale interne ale tuturor statelor.

Orice opresiune națională sau discriminare pe acest criteriu trebuie exclusă iar fiecare cetățean trebuie să aibă dreptul – liber și neîngrădit – de a vorbi în limba sa națională.

Numai astfel se va putea realiza o „Confederație” europeană.

Delimitarea Europei s-ar afla, după Karl Haushofer, între fosta graniță sovietică, mările nordice și Marea Mediterană.

VII. Lumea islamică

Pe mapamond sunt în prezent 46 de state cu populație musulmană și circa 1/5 din populația Terrei este de religie islamică.

Ca atare, geopolitica contemporană nu poate eluda islamul. Pe de altă parte, islamul trebuie analizat și din perspectiva mișcărilor fundamentaliste și teroriste.

Prima înfăptuire a unificării Orientului Apropiat a fost făcută de Alexandru cel Mare, urmată de o cucerire romană, doar parțială, a acestor teritorii.

Islamul este religia întemeiată de profetul Mahomed. Este cea mai tânără religie monoteistă a lumii. În vremea lui Mahomed în peninsula Arabia era sfâșiată între disputele evreo-creștine relative la Divinitate.

Mahomed, născut la 20.04.570 e.n. a fost un om obișnuit până la vârsta de 40 de ani, când în luna lui Ramadan primește sarcina redactării Coranului de la Divinitate.

La Mecca nu reușește să atragă populația bogată și de aceea Mahomed fugă la Medina, la 16.06.622 e.n.

Devenind demnitar al cetății Medina, Mahomed se preocupă de organizarea politică și socială.

În anul 630 e.n. cucerește Mecca devenind forța politică unificatoare și centralizatoare a Arabiei.

„Războiul împotriva necredincioșilor” avea rolul de a înlătura păgânismul din Arabia.

În timp ce pregătea o expediție împotriva Imperiului Roman de Răsărit, la data de 08.06.632 e.n., Mahomed moare.

Islamul este partajat între *suniți* cei ortodocși și *șiiti*. Primii sunt majoritari iar secunzii sunt cam 15% din populația de rit islamic.

Trecând peste aspectele de ordin istoric și religios, vom analiza următoarele chestiuni:

- * Statele centrale, cu rol de pivot, în islam;
- * „Aurul negru” și islamul;
- * Creșterea demografică;
- * Renașterea islamică și problematici generale referitoare la statele cu populație musulmană.

**** Statele centrale, cu rol de pivot, în islam***

Aceste state sunt, la momentul actual, următoarele:

- ***Egiptul*** – care „joacă” un rol deosebit de important în stabilitatea zonei Orientului Mijlociu și Apropiat precum și în nordul Africii. Izolarea statelor fundamentaliste și menținerea unui echilibru în zonă între moderație și radicalism constituie elemente fundamentale de stabilitate zonală la care Egiptul participă în mod activ;

- ***Indonezia*** – constituie o rezervă strategică de țiței pentru Imperiul Nipon și pentru S.U.A.. Un stat foarte dens populat, o „placă turnantă” sub aspect comercial și un catalizator și stabilizator al dinamicii

politice din Asia de Sud-Est. Acestea sunt principalele caracteristici ale statului indonezian contemporan.

- **Algeria** – o țară puternic occidentalizată a cărei securitate influențează tot bazinul mediteranean. Prosperă în petrol și gaze naturale această țară asigură, alături de Egipt și de celelalte state din zonă, stabilitatea în regiune, împotriva manifestărilor recrudescențe ale fundamentalistilor religioși islamici.

- **Turcia** – are controverse cu Siria, neînțelegeri cu Irakul, conflict mocrnit cu Grecia datorită chestiunii cipriote. Este un stat modern, o adevărată „placă turnantă” între Europa și Asia.

Situația Turciei poate influența întreg spațiul islamic datorită tradiției imperiale otomane.

- **Pakistanul** – prezintă o puternică explozie demografică și beneficiază de o poziție geografico-strategică critică. Are conflicte mocnite cu India, care câteodată răbufnesc, devenind violente.

Pe glob există **trei mari concentrări islamice: Orientul Apropiat și Mijlociu; Asia de Sud-Est și Africa de Nord.**

*** „Aurul negru” și islamul**

Lumea contemporană este, în mare parte, dependentă de petrol. Zăcămintele sunt concentrate, la momentul de față, în Orientul Mijlociu și în Orientul Apropiat, unde există cca. 60% din rezervele de țiței, existente pe planetă.

Mari zăcăminte au fost descoperite recent și în Marea Caspică, zăcăminte care revin: Azerbaidjanului, Iranului, Turkmenistanului, Kazahstanului și Rusiei. Majoritatea acestor state – cu excepția Rusiei – sunt cu populație musulmană.

În Africa: Libia, Egiptul, Algeria și Marocul dețin resurse importante.

În Asia de Sud-Est, Indonezia este o mare producătoare de petrol.

Statele musulmane au o „armă strategică”, concretizată în rezervele petroliere. O.P.E.C., care cuprinde multe state musulmane, își intensifică efortul în vederea coordonării eforturilor pentru impunerea și preservarea prețului petrolului și pentru protejarea rezervelor petroliere ale statelor membre ale organizației.

**** Creșterea demografică***

În principiu, statele musulmane se confruntă cu puternice creșteri demografice.

Populația, împreună cu poziția geografică și cu bogatele rezerve de țiței, constituie „piatra de temelie” a geopoliticii statelor islamice.

Creșterea populației musulmane generează, uneori, stări conflictuale. Spre exemplu:

- cazul Kosovo, unde în prezent sârbii „stăpânii” originari ai provinciei dețin 10% din populație, în vreme ce albanezii musulmani dețin 90% din populația provinciei;

- situația din Sudan unde au loc confruntări între musulmanii din nord și creștinii din sudul țării;
- tendințele secesioniste din Tanzania între partea continentală, creștină, și insula Zanzibar, predominant musulmană;
- tensiunile din Kenia, între creștini și musulmani, care au determinat o lipsă acută de încredere în părți;
- tensiunile din Etiopia, care au generat separarea Eritreeiei, majoritar musulmană de Etiopia, predominant creștină;
- conflictul indiano-pakistanez, la care se adaugă Bangladeshul (fost Pakistanul de Est) și un stat din Uniunea Indiană, cu 100 de milioane de locuitori, preponderent musulmani.

Toate acestea vorbesc de la sine despre tensiunile existente pe planetă, strict legate și practic determinate de creșterea demografică în statele musulmane.

**** Renașterea islamică și problematici generale referitoare la statele cu populație musulmană***

Adevărata „renaștere islamică” se poate concretiza în instituirea toleranței, mai ales a celei religioase.

În realitate, ***renașterea islamică*** generează ***fundamentalism religios***.

Practic, statele cu populație musulmană s-au reislamizat în ultimele decenii, în mod accentuat.

Speculând nevoile umane materiale grupările fundamentaliste religioase vin în sprijinul populației, aflată în stare de nevoie. În timp ce acțiunea guvernelor laice întârzie să apară, comunitățile, societățile și alte forme organizaționale religioase, fundamentalist-integriste, acționează ceea ce conduce la îndepărtarea încrederii cetățenilor în statul laic și la acuzarea instituțiilor și a oficialităților de corupție instituționalizată. În acest mod, valorile Islamului, sunt reînviată sub oblăduirea mișcărilor fundamentaliste. Influența acestora se constată în Universități dar și în grupurile de femei din statele respective. Ținta principală o reprezintă *clasa de mijloc urbanizată*: negustori, mici patroni, profesori, medici, avocați, funcționari de stat etc.

Și păturile sărace sunt ademenite de islamiștii integriști. Cei săraci și nedreptățiți au găsit o speranță de dreptate în chemarea Islamului.

Fundamentalismul integrist islamist este „rodul” pasivității și corupției din guvernele laice. Populația musulmană s-a îndepărtat de instituțiile oficiale, deși erau agreate și susținute de Occident, deoarece nu a resimțit acea „grijă” a guvernanților pentru soarta poporului, a celor guvernați.

*

*

*

Perioada de glorie a Islamului a fost între sec. al XIII-lea și al XVIII-lea.

Defazarea Islamului s-a produs în momentul în care, în Europa, s-a desfășurat **Revoluția Industrială**.

Lumea musulmană rămâne încleștată între „tradiționalitate” și „modernitate”. Singurul stat musulman care a reușit să depășească total barierele trecutului, ale tradiției a fost Turcia.

Mustafa Kamal, supranumit „părintele” Turciei, Atatürk, a desprins hotărât și total statul modern turc de nostalgia imperială otomană.

Statul laic, secularizat, a fost modernizat printr-un învățământ de calitate, la standarde occidentale, și prin consacrarea unui sistem judiciar de inspirație occidentală.

Păstrând credința religioasă islamică dar separând-o de stat s-au pus bazele Republicii Turcia contemporane.

Statele, populația musulmană și fundamentalistii religioși islamici au la vedere întruchiparea viitorului Islamului și a statalității popoarelor musulmane. Această întruchipare o constituie reușita de modernizare, de debarasare de trecutul tenebros, făcută de statul modern turc – Republica Turcia.

Tradiția, oricât de semnificativă ar fi aceasta, nu poate salva lumea musulmană de la izolare și „rămânerea în urma timpurilor”. Alegerea progresului este unica cale spre modernitate și civilizație.

VIII. Chestiuni privitoare la populație

Poate părea paradoxal la prima vedere faptul că tratăm chestiuni relative la „populație”, în general, în cadrul Geopoliticii. Aceasta deoarece Geopolitica, în principiu, se ocupă cu studierea și cercetarea impactului mediului fizico-geografic asupra politicii statelor. Ca atare, se pare că teritoriul ar trebui, în mod primordial, analizat în cadrul Geopoliticii.

Strâns legată de problematica populației dar și a teritoriului cu referire strictă la Statul Român este chestiunea mult discutatei de către mine a situației Republicii Moldova, în condițiile în care la data de 27.08.1991 aceasta și-a proclamat independența de stat și la aceeași dată România i-a recunoscut independența.

Chestiunea în discuție se referă la admisibilitatea sau, după caz, inadmisibilitatea recunoașterii independenței Republicii Moldova de către România. În acest sens trebuie să menționăm că în răspunsul Guvernului român din 28 iunie 1940 la notele ultimative sovietice din 26-28 iunie 1940 se precizează că Executivul român este silit să primească condițiile de evacuare specificate în răspunsul sovietic. La data evacuării Basarabiei era în vigoare Constituția României din 27 februarie 1938 care prevedea la Titlul I punctul 2 “Teritoriul României este inalienabil”. De asemenea la data recunoașterii independenței de stat a Republicii Moldova era în vigoare parțial Constituția României din

21.08.1965 care prevedea în articolul 1 “Teritoriul său – al României(n.a.) – este inalienabil și indivizibil”.

Problema care se pune în discuție în această secțiune este dacă autoritățile române erau legal competente să recunoască independența de stat a Republicii Moldova în condițiile în care teritoriul acesteia a fost evacuat de autoritățile române în iunie-iulie 1940 și mai apoi în august 1944?

Chiar și textul constituțional intrat în vigoare după recunoașterea independenței de stat a Republicii Moldova, respectiv textul din Constituția României adoptată prin referendum național la 08.12.1991 prevede că: “Teritoriul României este inalienabil” – art. 3 alin. 1 din Constituție.

În aceste condiții noi apreciem că independența de stat a Republicii Moldova nu putea fi recunoscută în mod constituțional și legal de către România la data de 27.08.1991 pentru următoarele considerente:

- Constituția parțial în vigoare din 1965 prevedea inalienabilitatea teritoriului ori acest text trebuia coroborat cu textul constituțional adoptat în 1938 care prevedea același lucru. Dar de ce trebuiau coroborate cele două texte constituționale? Coroborarea celor două texte constituționale rezultă din necesitatea interpretării noțiunii de teritoriu a României. Este adevărat că în 1991 teritoriul României în Răsărit era până la talvegul Prutului dar nu trebuie uitat și nici nu trebuie scăpat din vedere că tratatele care au fost

încheiate între România – populară sau socialistă – și fosta U.R.S.S. sunt profund viciate datorită potențialității amenințării cu forța a țării noastre. Mai mult chiar notele ultimative sovietice din 26-28.06.1940 fiind o expresie a forței brute nu pot constitui manifestări producătoare de efecte juridice, deci nu pot crea Drept. Ca atare până la recunoașterea independenței de stat a Republicii Moldova, aceasta era un teritoriu ocupat *de facto* de U.R.S.S. dar *de jure* era un teritoriu românesc întregul pământ al Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ținutului Herța și Insulei Șerpilor;

- S-ar părea că recunoașterea independenței Republicii Moldova a “legalizat” statutul de ocupație sovietică a pământurilor românești de la Est de Prut și a determinat pierderea teritoriului Basarabiei de către România, sub aspect juridic;

- Opinia anterior enunțată deși aparent este corectă nu conduce de plano la ideea renunțării României la teritoriile încorporate în fosta U.R.S.S. și nici la pierderea de jure a teritoriului Basarabiei de către România;

- Acest aspect anterior enunțat rezultă în mod neechivoc din interpretarea textelor constituționale ale României, respectiv a Constituției din 1965 parțial în vigoare la data recunoașterii independenței Republicii Moldova și din Constituția din 1938 care era în vigoare în momentul în care Basarabia și Bucovina de Nord au fost ocupate de U.R.S.S. și respectiv texte constituționale

în vigoare dar suspendate la data pierderii teritoriului Basarabiei în august 1944;

- Interpretarea dată de mine are în vedere faptul că o autoritate publică română, indiferent de nivelul acesteia și de influența sa în Statul Român, nu are aptitudinea, capacitatea de a înstrăina o parte a teritoriului național. Se va putea spune că la data recunoașterii independenței tânărului stat moldovenesc de fapt România nu posedă Basarabia și atunci recunoașterea independenței aceluia stat nu a împietat asupra situației României, sub nici o formă;

- Opinia anterioară este extrem de criticabilă atâta timp cât se are în vedere doar situația de fapt – neposedarea Basarabiei de către țara noastră – și nu se ia în calcul și aspectele de drept relative la dreptul intangibil al României asupra teritoriului Basarabiei. Aceasta întrucât numai după câteva luni de la recunoașterea independenței tânărului stat respectiv la 25.12.1991, statul care ocupase Basarabia în 1940 și mai apoi după eliberarea de către România o reocupase în 1944 a dispărut de pe scena politică internațională. Dispariția U.R.S.S. a condus la pierderea calității de subiect de drept internațional iar România își putea revendica întregul teritoriu pierdut în 1940 și mai apoi în 1944 în favoarea U.R.S.S.;

- Totuși acest lucru nu s-a întâmplat fiindcă, deși U.R.S.S. dispăruse ca stat unional-federal, România apucase să recunoască independența Republicii

Moldova. Pare ca și cum Moscova ar fi regizat proclamarea independenței fostei R.S.S. Moldovenești devenită R.S.S. Moldova tocmai pentru a-și putea menține controlul asupra acestei regiuni și pentru a împiedica unirea Basarabiei cu România;

- Un alt argument adus în favoarea tezei pierderii de jure a Basarabiei de către România odată cu recunoașterea independenței Moldovei ex-sovietice este și atitudinea ambiguă a României în privința teritoriului transnistrean al Republicii. Ideea de a schimba acest teritoriu cu nordul Bucovinei sau cu sudul Basarabiei – ambele din Ucraina – nu au fost realiste în condițiile în care teritoriul Republicii Moldova trebuia *integral preluat* de către România în ipoteza unirii acestui stat cu România.

În realitate, noi credem că recunoașterea independenței Republicii Moldova de către România este lovită de caducitate întrucât nici o autoritate publică a statului român nu poate dispune de teritoriul național, fie că acesta este stăpânit de facto de țara noastră, fie că acel teritoriu este de jure al României iar de facto se află sub stăpânirea unui alt stat. Pentru teritoriul dintre Prut și Nistru și chiar pentru teritoriul transnistrean al Republicii Moldova, acesta din urmă nefiind anexat de România dar fiind administrat de țara noastră între 1941 și 1944, interpretarea inalienabilității teritoriului României trebuie să se

refere exclusiv la Constituția din 1938, adică la dispozițiile constituționale care erau în vigoare în Statul Român când acea provincie făcea parte integrantă din teritoriul românesc.

Deci, inalienabilitatea teritoriului fiind raportată la vechiul text constituțional din 1938 rezultă că nici o autoritate publică română nu era în măsură să recunoască independența Republicii Moldova, în condițiile în care teritoriul acestui nou stat este unul și același cu pământul provinciei românești Basarabia.

În consecință caducitatea actului de recunoaștere a independenței se impune de la sine. Aceasta în sensul că actul trebuie desființat cu efecte retroactive în așa fel încât să se considere că niciodată România nu a recunoscut independența Republicii Moldova. Sigurul aspect schimbat este că acel teritoriu nu mai este în fapt ocupat de U.R.S.S. ci este ocupat în fapt de o structură etatică nouă – Republica Moldova. Dar, teritoriul vechii Basarabii este de jure teritoriu al României fiind inalienabil în sensul că autoritățile statului nostru nu-l pot niciodată înstrăina sau să îl recunoască independent.

Aceste câteva gânduri obiectivate stau la baza susținerii tezei continuității de jure a României în Basarabia. Chiar dacă s-ar părea că autoritățile noastre au comis o eroare de strategie recunoscând independența Republicii Moldova în anul 1991 tăria Dreptului nostru Românesc a făcut ca Basarabia să nu poată fi desfăcută,

de jure, de la România. Ea este și va fi în continuare o provincie a Statului Român, “poarta” spre Răsărit a casei tuturor românilor, a mamei noastre România Mare.

Totuși „**populația**” reprezintă un element fundamental al cercetărilor geopolitice, fiindcă finalitatea politicii, inclusiv a politicii internaționale o reprezintă Umanitatea, oamenii, grupați în populațiile statelor Terrei.

Cercetarea „**populației**” apare ca fiind absolut firească deoarece toate științele social-politice, inclusiv științele politice și științele internațional-politice, au drept scop satisfacerea „trebuințelor” politico-sociale ale Omenirii.

Mă gândeam zilele trecute la efectul considerării principiului echilibrului/separației puterilor statale văzut ca o adevărată „balanță de putere” între autoritățile unui stat.

Separație rigidă și netă între „puteri” nu poate fi deoarece puterea de stat este unică și indivizibilă.

Nici echilibrul real nu poate fi întrucât fiecare „putere”, adică autoritate, urmărește în chip natural să precumpănească în fața celorlalte două.

Dacă sunt trei puteri în stat: legislativă, executivă și judecătorească atunci echilibrul se „rupe” fiindcă există tendința ca două „puteri” să se alieze și să o domine pe cea de-a treia putere.

Natural, autoritatea executivă derivând din autoritatea legislativă, firesc este ca acestea două,

împreună, să se alieze și să domine autoritatea judecătorească!!! De aceea chiar „creatorul” modern al separației puterilor etatice, ca și doctrină, afirma că puterea judecătorească este oarecum nulă.

Atunci rămânem cu două „puteri” etatice: legislativă și executivă, aceasta din urmă înglobând și activitatea guvernamental-administrativă dar și activitatea instituțiilor judiciare.

Și totuși, se vorbește de trei „puteri” în stat.

După cum domină în viața publică Parlamentul sau Executivul avem regimuri politice, fie *parlamentare*, fie *prezidențiale*, fie un amestec între acestea, *regimuri politice semi-prezidențiale*.

Se observă că aceste regimuri politice poartă denumirea „puterii” dominante în stat. Păi, ori este echilibru și separație suplă a „puterilor”, ori este un raport de dominare??!! Cum să nu fie raport de dominare când Executivul (Guvernul) este o emanație a Legislativului. Sau, în practică, Legislativul prin majoritatea sa parlamentară, este o „anexă” a Executivului, a Guvernului, menit să sprijine Guvernul în „tentativele” de răsturnare organizate de opoziția parlamentară, adică de minoritatea politică.

Apoi nicăieri, niciodată nu am auzit și de un *regim politic judecătoresc*, specific celei de-a treia putere în stat!!!

Este adevărat, se discută despre un „guvernământ” al judecătorilor în S.U.A., în privința

instanțelor federale, și în mod deosebit, a Curții Supreme Federale.

Păi, avem regim prezidențial în S.U.A., cu separație rigidă a „puterilor”, dar în același timp există și guvernământ a Curții Supreme Federale??!!

Sau, sensul noțiunii de „*guvernământ*” trebuie interpretat, potrivit tradiției anglo-saxone, în sensul de „putere” constituită în stat??!!

Guvernează judecătorii federali în S.U.A., în numele Președintelui, sau ei constituie doar „puterea” judecătorească federală americană??!!

*

*

*

De ce toate aceste gânduri sunt trecute aici la analiza „populației”?? Deoarece, toate aceste opinii nu fac altceva decât să contribuie modest, desigur, la deslușirea celor mai apte motoare și căi de guvernare a populațiilor statelor lumii.

*

*

*

Principiul „separației și echilibrului puterilor în stat” a străbătut milenii fiind teoretizat, pentru prima dată, de marele filosof Aristotel. El a devenit pentru

democrațiile occidentale o veritabilă dogmă cu caracter politico-juridic.

Îndeobște se consideră că „separația și echilibrul puterilor statale” determină autolimitarea statului prin Drept și garantează securitatea cetățenilor în fața abuzurilor puterii publice.

Se știe prea bine că, în lumina acestui principiu, statul – sau mai corect puterea etatică – se divizează în trei „puteri” sau funcții: funcția legislativă, funcția executivă și funcția judecătorească. Aceste trei „puteri” esențiale ale statului trebuie să fie distincte, separate, fapt pentru care sunt încredințate unor categorii de organe etatice distincte: „puterea” legislativă – Parlamentului; „puterea” executivă – Guvernului și „puterea” judecătorească – instanțelor judecătorești.

Totodată este imperios necesar ca aceste trei „puteri” etatice să conlucreze, adică să colaboreze, realizând o stare de echilibru a funcțiilor etatice.

Doctrina separației puterilor etatice a fost reformulată în zorii epocii moderne de către John Locke și îmbunătățită de filosoful Montesquieu.

Noi nu vom stăruia asupra doctrinei propriu-zise, care este de notorietate, ci vom încerca să scoatem în evidență necesitatea ajustării acestui principiu fundamental al științelor politico-juridice.

Astfel, cu referire la Dreptul Românesc menționăm următoarele:

Constituția României adoptată prin referendum național la data de 08.12.1991, a asigurat realizarea fundamentelor Statului de Drept în țara noastră. Această lege fundamentală a fost structurată în 7 titluri care cuprind 152 de articole.

În primul titlu consacrat Principiilor generale sunt cuprinse norme referitoare la structura de stat, la forma de guvernământ și la suveranitatea națională.

Desigur, în acest prim titlu sunt incluse și alte norme constituționale de extremă generalitate referitoare la organizarea teritoriului, garantarea dreptului persoanelor fizice aparținând minorităților naționale de a prezerva, dezvolta și exprima identitatea lor etnică, culturală, lingvistică ori religioasă; obligația Statului Român de a sprijini pe românii din afara frontierelor țării etc.

În Titlul II sunt cuprinse drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale.

Astfel sunt consacrate: inviolabilitățile; drepturile și libertățile social-economice și culturale; drepturile exclusiv politice; drepturile și libertățile social-politice; drepturile garanții și îndatoririle fundamentale.

Tot în cadrul acestui titlu este consacrată instituția “Avocatului Poporului”, menită să garanteze drepturile și libertățile cetățenești.

Titlul III intitulat “Autoritățile publice” analizează următoarele instituții: Parlamentul;

Președintele României; Guvernul; Administrația publică; Autoritatea Judecătorească.

În cadrul titlului V este reglementată Curtea Constituțională a României.

Constituția României a fost revizuită prin Legea nr. 429/2003 (publicată în Monitorul Oficial nr. 669/22.09.2003), aprobată prin referendum național la 18 - 19.10.2003. Referendumul a fost confirmat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 3/22.10.2003.

Anterior modificării Constituției, în anul 2003, nu există un text cu valoare constituțională care să afirme, în mod expres, principiul separației puterilor în Statul Român.

Se considera, pe bună dreptate, că principiul separației puterilor în stat a fost prevăzut, în mod tacit în Constituția adoptată în 1991. Această consacrare implicită rezultă din maniera de abordare a autorităților publice.

Tratarea distinctă a acestor autorități dublată de consacrarea unor funcții specifice pentru fiecare autoritate constituia proba indubitabilă a receptării principiului separației echilibrului puterilor etatice.

După revizuirea Constituției României, în anul 2003, în cadrul Titlului I, art. 1 (Statul Român), a fost introdus alin. (4) având următorul conținut: “Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale”.

Introducerea acestei norme juridice constituționale are menirea de a garanta ființarea principiului separației și echilibrului puterilor în stat, în organizarea politico-juridică a României contemporane.

Fără îndoială, inserarea în mod expres a acestui principiu în legea fundamentală, împiedică orice “tentativă” de monopolizare a puterii etatice de către un organ sau de o categorie de organe etatice în dauna altor “puteri” constituite în stat.

Așa cum, am mai avut ocazia să precizăm*, puterea de stat este unică ceea ce implică faptul că și forța de constrângere etatică este, de asemenea, unică.

Acest aspect rezulta și din Constituția României care în art. 2 (Suveranitatea), alin (1) prevede: „Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum“.

În consecință, autoritățile publice constituite în „puteri” ale statului exercită anumite funcții cu caracter etatic: funcția legislativă, funcția executivă și funcția jurisdicțională.

Deci puterea etatică fiind unică și indivizibilă se manifestă prin intermediul celor trei funcții nominalizate anterior.

* Vasile Sorin Curpăn și alții - Statul - instituție social - politică și juridică fundamentală, Ediția I, bacău, 2006, pag 9-12.

Credem că nu protejarea eventuală a puterii unice a statului ar face inefficientă separarea puterilor. Dimpotrivă! Înlocuirea noțiunii de „putere“ cu cea de „funcție“ ar rezolva fără inconveniente această chestiune. Dar, trebuie precizat că principiul separației/echilibrului „puterilor“ etatice întâmpină anumite dificultăți în jocul partidelor politice pe scena politică contemporană.

Astfel, politic vorbind elementul cheie al sistemului constituțional este reprezentat de relația dintre „majoritatea politică“ și „minoritatea politică“, altfel spus de corelația dintre „puterea“ în sensul de guvernanți și „opoziție“.

De principiu partidul sau coaliția de partide care a câștigat majoritatea fotoliilor parlamentare formează și guvernul.

În aceste condiții, guvernul fiind o emanație a majorității parlamentare, este greu de acceptat o separație între legislativ și executiv. Mai curând „separația“ se manifestă între guvernanți și opoziția parlamentară. La o asemenea concluzie ne conduce și lecturarea art. 105 alin. (1) din Constituție care prevede că: „funcția de membru al guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau de senator”.

Principiul constituțional al separației și echilibrului puterilor nu-și pierde importanța, jocul politic în configurarea concretă a puterii neavând aptitudinea de a-1 altera.

Se mai apreciază în doctrină că între legislativ și executiv nu poate exista echilibru și cu atât mai puțin separație, deoarece autoritățile executive duc la îndeplinirea în mod concret, adică execută, legile elaborate de autoritatea legiuitoare. Or executivul nu poate fi pus pe picior de egalitate cu „creatorul“ normelor juridice.

În întărirea acestui punct de vedere a venit însăși legiuitorul constituent care a precizat (sau a tranșat!!) în art. 61 alin. (1) din Constituție: „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. Considerăm că din interpretarea literară, pur gramaticală, a textului indicat rezultă că parlamentul este suprem în privința reprezentativității poporului român, iar nu în raport cu celelalte categorii de organe care exercită funcții distincte în stat. Aceasta nu înseamnă că înțelegem să diminuăm în vreun fel rolul și locul autorității deliberativ-legislative în cadrul Statului Român.

Cel mai pregnant, separația puterilor se identifică, dacă ne raportăm la Parlament în relația cu Autoritatea Judecătorească. Deși dispune de mijloace de control multiple, autoritatea legiuitoare nu poate fi „supremă” în raport cu instanțele judecătorești, acestea din urmă fiind independente. Faptul că Parlamentul edictează normele juridice obligatorii pentru judecători nu reprezintă o relație de dependență deoarece legile sunt general obligatorii având incidență asupra tuturor

subiectelor de drept inclusiv asupra membrilor autorității deliberativ-legiuitoare.

Nu este locul de a detalia pârghiile și mecanismele de control de care dispun autoritățile publice constituite în stat. Trebuie însă remarcat că principiul separării și echilibrului puterilor, expres prevăzut în legea fundamentală, nu reprezintă o simplă retorică sau, și mai rău, o „lozincă”.

În doctrina de drept constituțional se apreciază că puterea publică (conferită autorităților publice), prin intermediul căreia se exteriorizează voința Statului este o putere politică.

Desigur, puterea publică prin natura sa este o putere politică, dar acest aspect trebuie nuanțat câtă vreme este vorba de Autoritatea judecătorească.

Poate autoritatea (puterea) judecătorească să exercite prin funcția sa jurisdicțională o putere politică?

Vrând, nevrând, puterea judecătorească exercita o funcție publică. Deci politica, materializată exclusiv prin faptul aplicării normelor juridice în vigoare. Cum normele juridice exprimă o atitudine politică a majorității parlamentare, instanțele judecătorești fiind „obligate” să aplice aceste legi, desfășoară o funcție publică, politică, mediată.

Acest aspect nu are nimic în comun cu manifestările politice sau cu ideea sprijinirii unei formațiuni politice de către autoritatea judecătorească.

Puterea așa-zis „politică“ a autorității judecătorești nu se identifică cu puterea publică, cu evident caracter politic manifestată de autoritatea deliberativ-legislativă sau de autoritatea executivă a statului. Poate din această cauză Montesquieu, „creatorul“ teoriei separației puterilor etatice consideră autoritatea (puterea) judecătorească ca fiind „nulă“ într-o anumită măsură.

Nefiind părtașă la realizarea „jocurilor politice”, îndepărtată de la luarea deciziilor majore în viața politică a Statului, autoritatea judecătorească capătă atribuții sporite prin contrabalansarea „democrației politice” a majorității parlamentare și implicit a autorității guvenamental-executive prin intermediul „democrației juridice” specifică Statului de Drept.

Aceasta reprezintă revanșa puterii judecătorești deoarece membrii ei, judecătorii, constituie sau ar trebui să constituie cheia de boltă a întregului edificiu al Statului de Drept Român.

Cum potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție: „România este stat de drept...” legiuitorul constituant a acceptat teza „democrației juridice” alături de democrația politică majoritară de factură parlamentară.

Din acest punct al raționamentului rezultă în mod logic o teză de care politicienii - în ansamblu și de pe orice meridian - se tem, de posibilitatea realizării unui guvernământ al autorității judecătorești, sau mai corect posibilitatea realizării unui guvernământ al judecătorilor.

De aici construcția devine apocaliptică: decăderea politicii, supremația Dreptului, înglobarea științelor politice în Dreptul Public și mai ales posibilitatea „confiscării“ locului și rolului jucat de politicieni, de către juriști, publiciști (specializați în Dreptul Public).

Efectul acceptării democrației juridice, a principiilor Statului de Drept, de către Adunarea Constituantă este reprezentat, în mod indubitabil de apariția în „peisajul“ constituțional românesc a Curții Constituționale.

Această instituție nu este încadrată nici în autoritatea legislativ-deliberativă și nici în puterea judecătorească.

Verificând conformitatea unei norme juridice cu dispozițiile constituționale și având aptitudinea de a declara respectiva lege ca fiind neconstituțională, Curtea Constituțională este un legislator negativ. În consecință ea invalidează voința democrației politice majoritare instituind o democrație juridică.

Dar Curtea Constituțională nu este parte componentă a autorității judecătorești!!! Având dubla natura, atât politică, cât și juridică, această autoritate dă o grea lovitură principiului clasic al separației și echilibrului puterilor constituite în stat.

Instituirea Curții Constituționale în România, având ca principală menire asigurarea controlului constituționalității legilor adoptate de Parlament, după

modelul mai multor state europene, reprezintă în opinia noastră neîncrederea legiuitorului constituant în instanțele judecătorești de drept comun, și în mod deosebit în instanța supremă - I.C.C.J. (Înalta Curte de Casație și Justiție).

Curtea Constituțională a României interferează atât cu autoritatea legislativă, cât și cu autoritatea judecătorească. Astfel, ea nu crează Dreptul pozitiv (obiectiv) și statuează pe baza unei proceduri prestabilite asupra constituționalității normelor juridice. Aceste aspecte apropie Curtea Constituțională de autoritatea judecătorească. Chiar și modelul de organizare și funcționare a Curții Constituționale este propriu puterii judecătorești. Dar Curtea Constituțională, deși nu legiferează, pronunță decizii care au efecte erga omnes, fiind opozabile tuturor subiectelor de drept din România. Totodată, deciziile Curții Constituționale au caracter general-obligatoriu pe teritoriul statului român și în raport cu subiectele de drept, inclusiv cu autoritățile române.

Caracterele deciziilor Curții Constituționale apropie această instituție de autoritatea deliberativ-legislativă.

Iată de ce judecătorii de la instanțele de drept comun nu au posibilitatea „participării“ la jocul politic.

Contrapondera democrației politice – concretizată în democrația juridică – nu se află în mâinile

lor ci constituie „apanajul“ judecătorilor Curții Constituționale.

Exclusiv, judecătorii Curții Constituționale, în calitate lor de apărători ai Constituției României, pot înfrâna eficient puterea legislativă, ca autoritate care monopolizează mecanismul creării Dreptului pozitiv, a legislației.

Pentru ceilalți judecători, actul normativ-juridic în vigoare, nu este nici rău, nici bun - ESTE LEGE, cât timp nu s-a constatat neconstituționalitatea sa.

Cu sinceritate credem că fundamentarea și edificarea Curții Constituționale a fost și este de natură a schimba modul tradițional de înțelegere și de interpretare a principiului juridic, politic și constituțional al separației și echilibrului puterilor constituite în Statul Român contemporan.

Discutam într-un alineat anterior despre lipsa de încredere a legiuitorului constituant în capacitatea instanțelor ordinare de a efectua controlul constituționalității legilor. Aceasta nu presupune în mod automat o minimalizare a rolului puterii (autorității) judecătorești. Dimpotrivă, justiția constituțională fiind o jurisdicție specială, având ca obiect asigurarea conformității Dreptului pozitiv (obiectiv) cu normele juridice fundamentale cuprinse în Constituție, urmează modelul dezvoltat pe continentul european.

Curtea Constituțională constituie o „putere“ independentă în Statul Român, distinctă de celelalte trei

„clasice“ puteri constituite și fundamentate pe temeiul principiului separației și echilibrului puterilor publice.

În lucrări publicate de noi în anii anteriori am subliniat faptul că **Președintele României** constituie o autoritate publică de sine stătătoare, independentă, neîncadrată în nici una din cele trei ”puteri” clasice: legislativă, executivă, și judecătorească.

De asemenea, am subliniat și faptul că fundamentarea și funcționarea Curții Constituționale este de natură să modifice „schema clasică” a „puterilor” statale și par a fi iremediabil afectate de modul de funcționare și mai ales de atribuțiile Curții Constituționale.

Separația și echilibrul ”puterilor” statale își relevă cel mai pregnant inaplicabilitatea în raporturile dintre Legislativ și Executiv. Despre ce fel de separație poate fi vorba atunci când relațiile se stabilesc între creatorul normelor juridice – organul legislativ și organul care execută legile – Guvernul.

Din însăși noțiunea utilizată în limba română rezultă poziția de subordonare a Executivului.

Cel care execută legile, cel care pune efectiv legea în aplicare nu poate fi tratat în același mod cu însăși creatorul normelor juridice.

Separația dintre Legislativ și Executiv este iluzorie și datorită faptului că Guvernul se fundamentează pe majoritatea politică parlamentară.

Fără această majoritate existența Executivului ar fi iluzorie.

Despre ce fel de separație a ”puterilor” poate fi vorba atunci când Executivul pune în aplicare, în mod efectiv, filosofia politică a partidului majoritar sau a coaliției de partide majoritare în Parlament.

Iată câteva idei care converg spre tragerea unei singure concluzii posibile: principiul separației echilibrului puterilor etatice pare a constitui o dogmă depășită. De altfel, el a fost receptat expres după revizuirea Constituției României în anul 2003, în art. 1 alin. 4, în timp ce Constituțiile statelor occidentale nu îl prevăd în mod explicit!!! Formularea textului: ”Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale” scoate în evidență lacunele și ambiguitățile celebrului principiu, atunci când îl raportăm la două autorități publice fundamentale: Președintele României și Curtea Constituțională a României.

Din aceste considerente suntem nevoiți a purcede ***la elaborarea unei noi filosofii politice a statului.***

Această ***nouă filosofie politică a statului*** – și mă refer la stat privit în abstracțiunea sa – deci la orice stat de pe mapamond, trebuie să conțină principii fundamentale perene de evoluție a structurilor etatice. Modul concret de funcționare a unui stat trebuie stabilit prin dezvoltarea principiilor filosofice fundamentatoare.

Aceasta s-ar putea realiza prin adoptarea *unor legi constituționale complinitoare*.

Astfel, dacă Parlamentul este *organul reprezentativ suprem al unui popor* atunci putem considera că supremația Legislativului – efect al reprezentativității poporului – se concretizează în preeminența politică a Parlamentului în raport cu celelalte ”puteri” constituite în Stat.

Concret, puterea unică și indivizibilă a statului este încredințată de către popor reprezentanților săi, aleșilor din *Legislativ*. Pentru a exista un veritabil control asupra parlamentarilor din partea corpului electoral este necesar să fie recunoscută, fără rezerve, posibilitatea alegătorilor de a revoca pe reprezentant, adică pe parlamentarul care nu îi reprezintă în mod corespunzător.

În acest fel, corpul electoral, poporul, în calitatea sa de depozitar inalienabil al puterii suverane a statului, exercită controlul direct și nemijlocit asupra parlamentului ales.

La rândul său organul legislativ, Parlamentul, încarnând voința politică a poporului exercită efectiv puterea suverană a statului în temeiul mandatului încredințat de corpul electoral, adică de popor. Puterea suverană a statului fiind unică rezultă că aceasta este exercitată în întregul ei de către reprezentanții poporului, deputați în Legislativ.

Autoritatea executivă, Guvernul, și autoritatea judecătorească, încarnată de instanțele judecătorești, nu mai reprezintă veritabile ”puteri” ale statului ci doar „brațe prelungite” ale Parlamentului.

Altfel spus, Executivul și Autoritatea judecătorească sunt, la rândul lor, mandatate de către Parlament să asigure executarea legilor respectiv să soluționeze conflictele de natură judiciară ivite între membrii societății.

În acest mod se prezervă ***principiul unicității puterii de stat***, ca o consecință a indivizibilității ***suveranității naționale***.

Fiind autorități derivate Executivul și Justiția s-ar afla sub controlul Legislativului, acesta din urmă încarnând voința poporului.

În legătură cu Legislativul trebuie să facem următoarele precizări:

Compoziția Parlamentului trebuie să reflecte structura socială și ocupațională a poporului. Fiecare categorie profesională, inclusiv șomerii, pensionarii, trebuie să își trimită reprezentanții în Legislativ. În acest mod ***rolul partidelor politice*** nu ar mai fi acela de a propulsa oameni în forul legislativ suprem al statului.

Partidele – a căror existență Constituția trebuie să o garanteze – pot desfășura activități de influențare a deciziilor parlamentului. Influența lor în procesul legislativ devine astfel mediată și indirectă.

Este necesar, în opinia noastră, ca membrii Executivului să nu poată deține și calitatea de membri ai Legislativului. Aceasta întrucât creatorii legilor, a Dreptului pozitiv (obiectiv) nu pot fi simultan și executanții legii!!!

În legătură cu Justiția, adică cu Autoritatea judecătorească aceasta trebuie să fie alcătuită din judecătorii de la toate instanțele judecătorești din statul respectiv.

Procurorii trebuie să constituie un corp profesional încadrat în Avocatură. Ei constituie **avocații statului** fiind desemnați pe o perioadă determinată dintre avocați.

Avocații propriu-ziși (cu excepția avocaților statului) trebuiesc salarizați de către stat, onorariile fiind interzise.

Justiția fiind un serviciu public **garantat de stat și gratuit** orice taxă de timbru trebuie abolită.

Judecătorii în materie penală judecă alături de jurați, aceștia din urmă trebuind să stabilească situația de fapt, circumstanțele și împrejurările care agravează sau atenuază răspunderea juridică penală.

Numirea în funcție a membrilor Guvernului și a judecătorilor trebuie efectuată de Legislativ, în numele poporului. Atât Guvernul, membrii acestuia cât și judecătorii trebuie să răspundă pentru activitatea lor în fața Parlamentului.

Instituția *Șefului de Stat* este îndeplinită de *Președintele Parlamentului*. Se poate recunoaște *Primului-Ministru* și *președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție (a Curții Supreme)* calitatea de *adjuncți, ai Șefului Statului*.

Membrii Legislativului, membrii Executivului și judecătorii trebuie să fie considerați *magistrați ai Statului, fiind demnitari*.

Magistraților Statului – parlamentari, miniștri, judecători – trebuie să le fie interzisă asocierea în partide politice și orice manifestare publică cu caracter politic a acestor persoane oficiale să fie prohibită.

*

*

*

Dorința arzătoare a geopoliticii este aceea de a asigura avantaje pentru state, în vederea satisfacerii intereselor lor naționale. Nu trebuie omis însă să se precizeze că, în realitate, politicile externe promovate de diferite state nu reprezintă altceva decât o continuare a politicilor lor interne.

Pe de altă parte, marile puteri, „superputerile” caută să implanteze în statele dominate diferite „scheme” constituționale, care să servească propriilor lor interese. De aceea, am scris aceste rânduri, aici, la chestiunile privitoare la populație, din cadrul subcapitolului dedicat *Geopoliticii*.

*

*

*

Vom trata, în paginile care urmează, următoarele problematice:

* *Densitatea demografică și densitatea geopolitică;*

* *Explozia demografică în perioada contemporană;*

* *Efectele stării demografice contemporane asupra geopoliticii;*

* *Asigurarea securității populației – responsabilitatea statelor.*

* *Densitatea demografică și densitatea geopolitică*

Centrele de civilizație ale Umanității au luat naștere, principial vorbind, de-a lungul râurilor și a țărmurilor mărilor și oceanelor planetei. De la Mesopotamia și întregul Orient Mijlociu, la Nil, coastele Greciei antice, peninsula italică, Bosfor, Rin și Ron, trecerea canalului Mânecii, traversarea Atlanticului, apoi traversarea Pacificului până în Japonia, Țara Soarelui Răsare.

Aceasta înseamnă că o anumită *densitate demografică, populațională*, a determinat o *densitate*

geopolitică, concretizată în organizarea și ființarea **structurilor statale**.

*** *Explozia demografică în perioada contemporană***

Criza provocată de **explozia demografică** a încetat ca urmare a **dezvoltării industriale**, în zorii epocii moderne.

În ceea ce privește Europa, criza demografică a fost parțial soluționată și prin **emigrările masive ale europenilor** în America de Nord, Australia, Noua Zeelandă etc.

Vreme de 200 de ani continentul european a reprezentat zona cea mai dezvoltată a lumii, așa se explică explozia demografică din Europa.

Începând cu anul 1950 se constată însă o restrângere a evoluției demografice în statele dezvoltate, în paralel cu creșteri demografice spectaculoase în statele slab dezvoltate.

Cea mai consistentă creștere se întâlnește în Africa, în timp ce Europa este într-un **recol demografic**.

*** *Efectele stării demografice contemporane asupra geopoliticii***

Principalul efect este reprezentat de așa-zisa „**emigrație inversă**”, adică deplasarea populației din țările sărace dar cu spor demografic ridicat spre statele bogate, cu populație nu prea numeroasă.

În fosta U.R.S.S., spre exemplu, o populație rusească de 145 milioane de locuitori avea tot atâția copii câți avea populația musulmană, de 50 milioane de locuitori!!! Astfel, în câteva generații, populația musulmană ar fi ajuns egală numeric cu populația rusească!!!

În provincia Kosovo, leagănul de formare a sârbilor, populația albaneză musulmană a depășit categoric numărul populației sârbești!!!

Procesul de „emigrație inversă” constituie o problemă regională sau chiar mondială.

Sărăcia populației – constituie tot o problemă de geopolitică. Deși s-au încercat diverse soluții sărăcia nu a putut fi eradicată, ci dimpotrivă, a fost accentuată, la nivel global.

*** *Asigurarea securității populației – responsabilitatea statelor***

Securitatea, sub aspect social, este într-o strânsă corelație cu populația statelor lumii. Când corelațiile dintre populație, mărimea și densitatea acesteia, și mediul natural-geografic sunt tulburate, sub orice formă, apare un dezechilibru.

Securitatea populației presupune și luarea din partea statului, a unor măsuri de protecție socială față de categoriile sociale defavorizate. Cel mai important aspect rămâne, în opinia mea, lupta dusă de stat în scopul eradicării sau măcar a atenuării sărăciei. Preocuparea

față de starea de sănătate a populației, față de nivelul de instrucție școlară, intenția activă a statelor de a pregăti cadre cu înaltă calificare etc. reprezintă tot atâtea modalități de a asigura securitatea populației.

Protecția și conservarea mediului înconjurător, creșterea, în ansamblu, a calității vieții și a condițiilor de trai, necesitatea protejării fondului biologic a națiunilor reprezintă îndatoriri supreme ale statelor în direcția asigurării și garantării securității populației.

Apoi, mai este încă un element care trebuie punctat. Securitatea populației implică, cu necesitate, și securitatea individului. La urma urmei totalitatea indivizilor, luați ca un întreg, formează populația!!! Statul are, și trebuie să aibă, o multitudine de responsabilități în raport cu individul. Protecția drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățeanului și ale omului, în general, trebuie să constituie „pilonul” fundamental al Geopoliticii!!! Să nu cumva să existe „tentația” că în macropolitica internațională, *omul*, *individul*, reprezintă o cantitate neglijabilă!!!

*

*

*

IX. N.A.F.T.A – integrarea economică a continentului America de Nord

N.A.F.T.A. a apărut din necesitatea de a contrabalansa Uniunea Europeană. În realitate, acordul nu a făcut altceva decât să „juridicizeze” și să oficializeze o situație de fapt, concretizată în tendința celor trei state: S.U.A., Canada și Statele Unite Mexicane de amplificare a relațiilor comerciale dintre ele.

Acordul are ca punct de plecare un Acord de liber schimb încheiat între S.U.A. și Canada, în anul 1988 și a fost negociat în anul 1992, ratificat în anul 1993 și pus în aplicare în anul 1994.

North American Free Trade Agreement (N.A.F.T.A.) reprezintă o regiune economică formată de Canada – S.U.A. – Mexic, după modelul Uniunii Europene.

În anul 1990, Canada și S.U.A. au solicitat Statelor Unite ale Mexicului să adere la zona de liber schimb.

Acordul a avut de înfruntat opoziția societății civile americane și a unei părți însemnate dintre membrii Camerei Reprezentanților din S.U.A..

Diferența culturală și politică dintre S.U.A. și Canada este semnificativă.

Canada a avut drept Constituție, până în anul 1982, acel „Act al Americii de Nord Britanice” –

„British North America”. Actul a fost adoptat în anul 1867, fiind proclamat de regina Victoria a Marii Britanii și a fost în vigoare așa cum am spus, până în anul 1982.

În Canada statul este implicat în protejarea societății spre deosebire de S.U.A. unde preeminență are viața, libertatea și căutarea fericirii.

Cu toate aceste diferențe comerțul americano-canadian este impresionant: S.U.A. primesc cca. 60% din exporturile canadiene în anii '80 pentru a se ajunge în anul 1995 la 80%-83%.

Canada primește circa 2/3 din importurile sale din S.U.A..

În legătură cu Mexicul 2/3 din exporturile acestui stat se îndreaptă spre S.U.A. iar importurile mexicane din federația americană se ridicau la 75% din totalul importurilor acestui stat.

**** Latura geopolitică a acordului N.A.F.T.A.***

Statul dominant în cadrul acordului N.A.F.T.A. este, fără îndoială, S.U.A..

Deși „superputerea” planetară S.U.A. a luptat pentru crearea N.A.F.T.A. din dorința de a contrabalansa Uniunea Europeană.

Continentul America de Nord este practic unificat sub aspect economic, sub conducerea Statelor Unite.

Tendența S.U.A. a fost aceea de extindere a Acordului și la sud de Mexic, în restul Americii Latine

dar dorința Președinților S.U.A. nu a fost sprijinită de Camera Reprezentanților din Congresul S.U.A..

Pe de altă parte, uniunea economică nord-americană se află, în viziunea S.U.A., la concurență cu zona Asia-Pacific.

S.U.A. se interesează tot mai insistent de zona Asia-Pacific, considerând N.A.F.T.A. ca insuficientă pentru concurența atât a Uniunii Europene cât și a zonei Asia-Pacific.

N.A.F.T.A. reprezintă pentru S.U.A. instrumentul prin care ridică sub aspect economic Mexicul fiindcă nu dorește ca în sud să se învecineze cu un stat instabil și sărac!!! Acordul reprezintă, în realitate, *o alianță durabilă cu caracter politic*, obiectivată prin substratul economic, de natură să confere stabilitate.

Dorința S.U.A. este ca N.A.F.T.A. să se extindă și în America Centrală și, respectiv, în America de Sud, cuprinzând toate sau majoritatea statelor latino-americane.

*** Zona Asia-Pacific**

Zona sau regiunea Asia-Pacific cuprinde multe puteri economice: *S.U.A., R.P.Chineză, Imperiul Nipon (Japonia)* și *R.F.Rusă*. Cu excepția acestor puteri economice mari există și așa-numiții „tigri” asiatici: *Taiwan, Malaezia, Singapore, fosta colonie Hong Kong, actualmente provincie autonomă în cadrul*

Republicii Populare Chineze. Nu trebuie omisă nici importanța **Indiei** în regiune.

În cadrul acestei analize vom aborda următoarele problematici: **ascensiunea R.P.Chineze, Imperiul Nipon (Japonia) și identitatea economică și politică în zona Asia-Pacific.**

A) Ascensiunea Republicii Populare Chineze

După plenara Comitetului central al Partidului Comunist Chinez din decembrie 1978, China a reasezat sistemul său economic prin acceptarea – controlată de către stat – a economiei și inițiativei private.

Dacă sovieticii nu au înțeles să reformeze statul și economia U.R.S.S., chinezii au introdus reforme economice, lăsând însă intact sistemul politic.

Soluțiile politico-statale nu mai au tentă ideologică iar bunăstarea economică pare a gira viabilitatea conducerii politice!!!

Poate M.S. Gorbaciov a dorit să reformeze U.R.S.S. având drept model R.P.Chineză, însă a acceptat și chiar a impus reforme cu caracter politic, care au destructurat statul unional sovietic.

În anul 2020 R.P.Chineză va depăși S.U.A. sub aspectul P.I.B.-ului preluând **locul I** în cadrul economiei mondiale. China va deveni **centrul economic al lumii scolului XXI!!!**

Desigur, o economie superdezvoltată atrage după sine întreținerea unei armate foarte puternice din dorința

de a garanta stabilitatea pe plan intern și securitatea țării pe plan extern.

Capacitatea de a proiecta puterea se răsfrânge asupra unor potențiale revendicări teritoriale din partea Chinei. Oricum, forța militară chineză este utilizată pentru a genera presiuni asupra celorlalți actori ai scenei politice internaționale, în special asupra S.U.A..

B) Imperiul Nipon (Japonia)

După Al Doilea Război Mondial Japonia s-a concentrat pe realizarea unei economii pentru export, fundamentate pe conlucrarea dintre stat și industrie.

Dacă în deceniul 6 al sec. XX economia japoneză reprezenta doar 10% din economia americană, în anul 1988, economia niponă s-a situat pe locul 2 în lume!!!

În anii '90 ai sec. XX Japonia avea cu 70000 de cercetători și ingineri și utiliza de 10 ori mai mulți roboți pe liniile de asamblare decât în S.U.A..

Concentrarea sectorială, investirea în tehnologie făcută de niponi într-o proporție mai mare decât americanii, stimularea dorinței de cunoaștere sunt doar un fragment din strategiile aplicate de Japonia pentru dezvoltarea continuă economico-tehnologică a țării!!!

Economic și tehnologic Imperiul Nipon este prea puternic pentru a fi satisfăcut numai cu poziția de ***putere regională***.

Pe lângă faptul că reprezintă unul dintre liderii incontestabili ai zonei Asia-Pacific, Japonia se implică în comerțul internațional, în special cu S.U.A. și U.E..

Este o dispută cu S.U.A. și U.E. prin care Japonia dorește să „câștige” Asia. Numai că, în competiția asiatică a intervenit un alt actor important – **China**.

Japonia cu siguranță dorește să fie recunoscută o mare putere economico-tehnologică a planetei.

Japonia întreține relații strânse cu vecinii și cu partenerii săi dar nu va determina – în mod activ – generarea structurilor necesare pentru încheierea unui „bloc economic” formalist, precum este U.E..

O axă Japonia – R.P.Chineză (locul 2 și 3 în lume) ar reuni o forță economică greu de imaginat care, instantaneu, ar „sateliza” toate celelalte economii asiatice!!! Ca să nu mai vorbim pe eventualitatea unei comunități economice **ruso-chino-nipone** care ar fi, cu adevărat, devastatoare pentru întreaga economie mondială!!!

C) Identitatea economică și politică în zona Asia-Pacific

De fapt, relația se pune în următorii termeni: de la identitatea economică la identitatea politică în zona Asia-Pacific.

Modelul integrativ propus de ASEAN pare supus eșecului datorită faptului că această organizație **nu urmărește decât integrarea economică**.

Sub aspect politic este ușor de observat că ***R.P.Chineză a devenit puterea hegemonică în Asia de Est.***

Statele est-asiatice nu vor promova o politică de contrabalansare, ci vor încerca să se acomodeze cu noua putere dominantă. În momentul de față, o alianță nipono-americană ar mai putea stăvili, parțial, tendințele dominante chineze.

Cei doi lideri ai Asiei de Sud-Est, ai zonei Asia-Pacific, Imperiul Nipon (Japonia) și Republica Populară Chineză sunt, cred eu, viitoarele „superputeri” planetare. Dacă în privința Japoniei statutul său de „superputere” se va concentra, deocamdată, pe domeniile tehnologic și economic, R.P.Chineză va deveni o „***superputere*” economico-politico-militară!!!** Și asta, în condițiile în care, deși are o economie organizată în sistem capitalist, ***China este o țară comunistă!!!***

Integrarea politică nu se întrevede la orizontul apropiat în zona Asia-Pacific. „***Dualitatea*”** puterilor China-Japonia, dublată de amestecul S.U.A., R.F.Rusă și parțial a U.E. va determina sporirea hegemoniei liderilor în dauna integrării politice. Într-adevăr, statele asiatice se vor „alinia” la politica viitoarei „superputeri”, R.P.Chineză, ceea ce poate fi considerat un „mod” de integrare politică, specific zonei asiatice.

PARTEA A III-A: ISTORIA UNIVERSALĂ **CONTEMPORANĂ**

Istoria universală contemporană se desfășoară, sub aspect cronologic, din anul 1914 și până în zilele noastre. Ea este o „epocă” a istoriei globale a Umanității.

Primul Război Mondial (1914-1918) reprezintă „începutul sfârșitului”, în privința dominației statelor europene, a Europei, asupra mapamondului.

Instituirea comunismului în Rusia sovietică, apoi în U.R.S.S., ajungerea fascismului la putere în Italia și a național-socialismului în Germania reprezintă elementele caracteristice ale acestei perioade, pe continentul european. Ordinea politico-juridică instituită prin sistemul Tratatelor de pace de la Versailles, departe de a genera o stare de pace organică și durabilă, a determinat crearea unui „respiro” temporal pentru forțele revanșarde, neîmpăcate cu deciziile adoptate după Marele Război. Dominația statelor europene asupra întregii lumi fusese deja zdruncinată!!! Statul german nu se putea împăca cu înfrângerea din Primul Război Mondial, fapt ce a determinat o stare explozivă a populației, determinând prăbușirea Republicii de la Weimar și proclamarea celui de-al treilea Reich. Fiind un stat militarist, aliat cu Italia și Japonia, a dezlănțuit războiul antisovietic, având drept principal efect intrarea S.U.A. în Al Doilea Război Mondial. Sfârșirea centrului de putere german și capitularea Imperiului

Nipon (Japonia) a marcat sfârșitul celei de-a doua conflagrații mondiale.

Europa pierde rolul său primordial asupra lumii, statele europene fiind obligate să se desfășoare de o parte sau de alta a liniei de demarcație și de dominație politico-ideologică impusă de cele două noi „superputeri”: S.U.A. și U.R.S.S..

Vechile metropole europene își vor pierde treptat imperiile coloniale.

Pe fundalul confruntării Est-Vest se constată o tendință de industrializare și de tehnologizare a majorității statelor și lansarea unei noi dispute, în relația Nord-Sud, state bogate – state sărace; state industrializate puternic – state în curs de dezvoltare sau subdezvoltate.

După anii 1989-1991, prăbușirea „superputerii” U.R.S.S. va determina secesiuni și conflicte, cum a fost cel din fosta Yugoslavia.

Vechile tensiuni Est-Vest ori cele Nord-Sud sunt dublate de noi provocări, apărute după 1990, în peisajul internațional-politic: terorismul, poluarea excesivă, îngrijorătoarea situație constând în posibilitatea achiziționării/fabricării de armament nuclear, chimic sau bacteriologic de organizațiile teroriste sau de statele care le sprijină etc.

La momentul actual întreaga comunitate internațională se află într-o profundă criză. Și nu ne referim aici la criza economică ci la crizele de politică

internațională strâns legate de: unipolaritatea S.U.A. și tendințele manifestate de alte puteri în scopul generării multipolarității, globalizarea și consecințele sale, problematica viabilității *statului* în condițiile mondializării, posibila compromitere a liberalismului capitalist cu consecința „reînțoarcerii” pe scena internațională politică a comunismului, faptul că a doua putere mondială, deși aplică principiile economice de piață capitaliste, este un stat comunist etc.

Epoca istoriei globale va genera o lume globalizată, *o mondializare a economiilor, informațiilor și tehnologiilor*. De aceea, Istoria universală contemporană este cea mai în măsură să ne ofere răspunsuri la problematicile viitorului!!! În ea se regăsesc indiciile relative la modul în care Umanitatea va evolua în viitor.

*

*

*

I. Puterea Germaniei. Primul Război Mondial (1914-1918). Prăbușirea parțială a supremației Europei pe mapamond;

II. Revoluția rusă, Rusia sovietică și constituirea U.R.S.S.;

III. Ordinea temporară instituită la Versailles;

IV. Instituirea celui de-al treilea Reich;

V. Al Doilea Război Mondial (1939-1945);

VI. Sistemele totalitare între 1914-1990: comunismul și național-socialismul;

VII. Războiul Rece – relațiile Est-Vest și decolonizarea – relațiile Nord-Sud, între 1945-1990;

VIII. Prăbușirea U.R.S.S., în anul 1991. Încetarea bipolarității. Duopolul înlocuit cu unipolaritatea;

IX. Globalizarea și instituirea unei noi ordini mondiale.

I. Puterea Germaniei. Primul Război Mondial (1914-1918). Prăbușirea parțială a supremației Europei pe mapamond

Primul Război Mondial a antrenat puterile europene și cele extraeuropene, cuprinzând în vâltoarea sa întreaga Umanitate. Încleștarea armată s-a produs pe fondul **naționalismului și al imperialismului**.

Puterile centrale se vor confrunta cu Tripla Înțelegere. Din prima grupare au făcut parte: Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia iar din a doua grupare menționăm: Marea Britanie, Franța, Rusia, Japonia, Italia, Belgia, România, Serbia.

Fronturile principale au fost în Europa grupate astfel: frontul de est, frontul de vest, frontul de sud – italian, frontul de la Salonic- grecesc, frontul de sud-est – românesc.

Ofensiva germană a fost rapid oprită iar coloniile germane au fost imediat ocupate de către aliați. Războiul pozițional de la Verdun și din Flandra va frâna Puterile Centrale.

S-a instituit o blocadă maritimă față de Germania de către „stăpâna” oceanelor, Anglia. Introducerea submarinelor în luptă, de către Germania, va determina intrarea S.U.A. în război, în 1917.

Rusia sovietizată încheie o pace separată cu Germania la Brest-Litovsk, în anul 1918. Apar cele două proclamații ale președintelui S.U.A. Wilson (ianuarie

1918) privind poziția Americii față de mișcările naționale din Europa și a lui Vladimir Ilici Lenin în Rusia, privind dreptul popoarelor la autodeterminare.

Rând pe rând: Bulgaria, Turcia și Austro-Ungaria sunt scoase din luptă (septembrie/octombrie 1918). În fața unei posibile ofensive puternice din partea aliaților, Germania solicită armistițiul (8/11.11.1918).

Încheierea armistițiului lasă populației germane sentimentul trădării. Convulsiile sociale generează Revoluția germană din noiembrie 1918, pregătită la Moscova.

Cât timp plana spectrul victoriei germanii erau uniți, dar odată cu armistițiul societatea a degenerat în haos și anarhie. Prelungirea crizei social-politice va conduce, în final, la preluarea puterii de către național-socialiștii germani.

II. Revoluția rusă. Rusia sovietică și constituirea U.R.S.S.

Consecința majoră a Primului Război Mondial, Revoluția Rusă va constitui temelia pentru transformarea Imperiului Țarist (Rus) în U.R.S.S..

Revoluția rusească prezintă două etape, aflate în succesiune: una în februarie 1917 și alta în octombrie 1917.

Antrenarea Rusiei Imperiale în război a generat foamete și nemulțumire în rândul populației. Ca atare, grevele izbucnite vor conduce la abdicarea forțată a țarului.

Guvernele provizorii conduse de Lvov și Kerensky au susținut continuarea operațiunilor militare de partea aliaților.

În aceste condiții serviciile secrete imperiale germane l-au transportat clandestin pe Lenin în Rusia care, cu ajutor financiar german – 20 de milioane de mărci a reușit să umple vidul politic, preluând puterea în stat. Revoluția din octombrie a avut drept efect aducerea la putere a bolșevicilor. Lozincile acestora vor înșela masele flămânde și bigote și astfel se va forma guvernul socialist stângist.

Adunarea Constituantă în care dominau socialiștii-revoluționari, bolșevicii fiind minoritari, a fost dizolvată la 19.01.1918, de către Lenin. Autocrația

țaristă va fi treptat înlocuită cu dictatura Partidului Comunist Bolșevic Rus.

Războiul civil va da câștig de cauză bolșevicilor, mai organizați și mai disciplinați. Dreptul popoarelor la autodeterminare, deși proclamat de Revoluție, va fi înăbușit de către bolșevici. După luptele cu „albii” finalizate în 1920 în partea europeană și în 1922 în Orientul Îndepărtat, se organizează un stat federativ-unional U.R.S.S., care era, teoretic vorbind, o confederație de state suverane (31.12.1922).

Ideea centrală leninistă era legată de exportarea revoluției comuniste în Germania.

Uniunea Sovietică și Germania național-socialistă vor fi principalele state nemulțumite de tratatele de pace încheiate la sfârșitul Primului Război Mondial. Cele două state german și sovietic, respectiv Republica de la Weimar și Rusia sovietică, vor încheia Tratatul Rapallo, în anul 1922, lăsând colaborarea militară și economică între cele două țări. Adâncirea colaborării se va materializa, peste ani, în Pactul Ribbentrop-Molotov, din 23.08.1939, prin care Hitler și Stalin își împărțeau Europa.

III. Ordinea temporară instituită la Versailles

Conferința de Pace de la Paris, din anul 1919, a avut misiunea încheierii unei păci durabile în Europa. Scopul ei a fost însă sortit eșecului. Tratatul încheiat cu: Germania (Versailles), Austria (St. Germain), Ungaria (Trianon), Bulgaria (Neuilly) și Turcia (Sevres) și reiterate prin Tratatul de la Lausanne, din 1923, a activat stări conflictuale profunde.

Prăbușirea celor 4 imperii: țarist, austro-ungar, otoman și german a generat apariția, în prim-planul vieții politice, a naționalismelor.

Instituirea statului polonez a generat conflicte cu rușii, germanii, cehii și lituanienii. Creată în granițele existente în 1772, Polonia „beneficia” de puternice minorități naționale (germani, bieloruși, ucrainieni, evrei) – aproximativ 40% din totalul populației!!! Conflictul yugoslavo-italian pentru zona Fiume (1919), războiul dintre Grecia și Turcia (1919-1922), pretențiile revizioniste ale Ungariei asupra Cehoslovaciei (Slovacia) și României (Transilvania) și revendicările ungare privitoare la Yugoslavia, toate vor crea un climat de agitație politică internațională.

Apariția U.R.S.S. în Europa a îngrozit întregul Occident!!! Aceasta a determinat moderarea treptată a pretențiilor aliaților în raport cu Germania, de teama unei „sovietizări” a acestui stat. Acest aspect a condus, firesc

de altfel, la menținerea, în întregime, a puterii germane, fapt dovedit de noua ascensiune politică, de după 1933.

Pacea instituită la Versailles a amânat doar „deznodământul”, care s-a concretizat în izbucnirea, previzibilă de altfel, a celui de-Al Doilea Război Mondial.

Nou creată organizație internațională, Liga Națiunilor, a rămas inactivă deoarece era dominată și dirijată de marile puteri și de interesele acestora.

Europa pierde din ce în ce mai mult statutul de „inimă” a lumii internațional-politice. S.U.A. și U.R.S.S. se distanțează pe problemele europene, lăsând statele continentului să decidă mijloacele și metodele utilizate pentru detensionarea situațiilor. Naționalismele care au doborât imperiile europene suferă datorită **pluralității de minorități etnice** existente în statele nou constituite sau în statele care au alipit teritorii aparținând vechilor imperii.

Italia, deși aflată în tabăra învingătoare se va simți „trădată” de aliați și va accepta instaurarea unui naționalism exacerbat și a unui corporatism, ambele reunite în **mișcarea fascistă**.

Franța va ieși slăbită din război iar Anglia continua să rămână putere mondială mai mult din inerție.

În această perioadă, S.U.A. va credita statele europene, ajungând din datornic, marele creditor al Europei!!!

U.R.S.S. nu se va implica în politica europeană dar prin intermediul partidelor comuniste va încerca să submineze stabilitatea țărilor europene.

Și S.U.A. dar și U.R.S.S. așteptau parcă un nou „moment” pentru detronarea deplină a statelor europene de la conducerea politicii internaționale pe mapamond. Și acest moment prielnic a venit odată cu instituirea național-socialismului în Germania.

IV. Instituirea celui de-al treilea Reich

Aflată în degringoladă, în colaps economico-financiar și în haos social, Republica de la Weimar, abia creată, se vede treptat înlăturată. După ultima guvernare parlamentară (1928-1930), cârma va fi preluată de cabinete autoritare. În căutarea unui alt guvern autoritar, la 30.01.1933, Hitler este adus la putere. În acel moment, Germania era prinsă între Occidentul parlamentar, liberal-capitalist și Estul european revoluționar-socialist (U.R.S.S.). Adolf Hitler va izbuti să dizolve orice sentiment de culpabilitate pentru începerea Primului Război Mondial și va instaura dictatura partidului unic național-socialist muncitoresc german, promițând populației ***glorie și putere în schimbul unei guvernări mistice absolute.***

Antisemitismul se va accentua hotărâtor iar lupta împotriva comunismului va căpăta, în al treilea Reich, valoare de axiomă!!!

Constituționalismul german a fost anihilat de Hitler. ***Scopul suprem al național-socialismului era impunerea Germaniei drept unic stat hegemon pe continentul european.***

Germania a stimulat punerea în discuție a Tratatului de la Versailles, fapt ce a determinat și ranforsarea revizionismului în Ungaria, pe scena României, Cehoslovaciei și Yugoslaviei. Și U.R.S.S. s-a situat împotriva Tratatului de la Versailles, solicitând

anularea clauzelor tratatelor de pace încheiate cu puterile învinse și revizuirea frontierelor între statele europene. Germania va ieși, în anul 1939, din Liga Națiunilor pentru a obține libertate de mișcare în politica sa externă.

Hitler va anexa Austria și regiunea sudetă din Cehoslovacia, în anul 1938, pentru ca un an mai târziu să ocupe întreaga Cehoslovacie. Germania național-socialistă, devenită „superputere” europeană, va încheia Pactul de neagresiune cu U.R.S.S., râvnind la Polonia. Iată însă că, atacarea Poloniei de către Reich-ul german a scos puterile apusene din pasivitate, fapt ce a generat a doua conflagrație mondială.

V. Al Doilea Război Mondial (1939-1945)

Agresiunea germană asupra Poloniei (1-septembrie-1939) a determinat riposta Marii Britanii și Franței (3-septembrie-1939) prin declarațiile de război. U.R.S.S. va deveni aliatul Germaniei participând la înfrângerea și la partajarea statului polonez (17-septembrie-1939).

Agresiunea sovietică asupra Finlandei (1939/1940) va completa „tabloul” de început al celui de-Al Doilea Război Mondial.

Germania ocupă fulgerător Olanda, Luxemburgul și scoate din luptă Franța (mai/iunie 1940). Armistițiul din 22.06.1940, a generat instaurarea Regimului de la Vichy, al mareșalului Petain.

La rândul ei U.R.S.S. va ocupa Polonia de Est (septembrie 1939); Lituania, Letonia și Estonia; Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța de la România. Hitler va arbitra în contenciosul teritorial ungaro-român, partajând Transilvania, nordul provinciei fiind predat Ungariei (Dictatul de la Viena – 30.08.1940).

Crearea Pactului Anticomintern de către Germania are ca scop subordonarea statelor sud-est europene. Germania va cuceri Yugoslavia și Grecia (aprilie/mai 1941).

Atacul contra U.R.S.S. din 22.06.1941 va rupe alianța germano-sovietică și va determina alianța

sovietică cu statele burghezo-democratice, inclusiv cu S.U.A..

Japonia va cuceri o parte din China și Indochina franceză, în septembrie 1940. Imperiul Nipon va ocupa Asia de Sud-Est: Hong-Kong, Indonezia, Borma, Filipine, Malaya, în 1941-1942.

Intervenția S.U.A. în război va marca declinul puterilor Axei.

Armata germană încercuiește Leningradul și ajunge la porțile Moscovei, fiind oprită la Stalingrad și în Caucaz (1942).

După 1942/1943 Germania se va afla în defensivă, aceasta fiind accentuată și de crearea celui de-al „doilea front” de S.U.A. și Marea Britanie, prin debarcarea în Normandia. În 1942 se aplică pe scară largă programul de exterminare a populației evreiești, care va continua până la sfârșitul războiului.

La 20.07.1944 eșuează atentatul, organizat de opoziție, împotriva lui Adolf Hitler. Germania nazistă este total distrusă, fapt ce va conduce la capitularea sa necondiționată (8-mai-1945).

În Orientul Îndepărtat, Japonia capitulează în fața armatei americane, după bombardamentele atomice de la Hiroshima și Nagasaki (06/09.08.1945).

VI. Sistemele totalitare între 1914-1990: comunismul și national-socialismul

Multă vreme cele două totalitarisme – național-socialist și comunist – nu erau deloc comparate, pe motivul că unele criterii de natură morală ar face inoportună această operațiune științifică.

În ultima vreme însă știința istorică a „redescoperit” valențele ambelor totalitarisme. Ba chiar putem spune crimele comunismului au depășit, numeric și ca intensitate, crimele nazismului.

Totalitarismul reprezintă situația politică în care un partid politic exercită influență asupra populației. Nu există Stat de Drept, democrație, stat constituțional în mod obiectiv. Există doar îndoctrinare și teroare.

Îndoctrinarea s-a realizat în ambele sisteme prin propagandă. Disprețuirea liberalismului, a capitalismului clasic, a parlamentarismului, a statului constituțional și a Statului de Drept sunt „tipare” proprii nazismului și comunismului, deopotrivă!!!

Represiunea, reprezentată de teroare, era prezentă în nazism sub forma *lagărelor de concentrare germane*, iar în comunism sub forma gulagului sovietic și a terorii instaurate în statele satelite ale U.R.S.S..

Ambele regimuri totalitare erau: așa-ziii dușmani ai poporului, rasele dușmane, capitalismul, democrația și libertățile fundamentale ale omului.

Atât pentru național-socialism cât și pentru comunism sunt proprii sloganuri de genul ***Muncă până la moarte*** și ambele ***suferă de mania tăcerii***.

Ambele totalitarisme au apărut ca urmare a crizei globale determinată de Primul Război Mondial. ***Sectarismul*** este propriu ambelor regimuri politice totalitare.

Ele reprezintă „un alt mod de a vedea lumea” fiind dușmănoase și neîmpăcate cu ordinea existentă. Aceste regimuri sunt, de fapt, ***socialiste***, ceea ce le diferențiază fiind ***internaționalismul*** propriu comunismului și ***naționalismul*** specific nazismului. De aceea, dacă comunismului i se înlătură ***latura internaționalistă*** el devine, în mod obiectiv, ***un regim național-socialist!!!***

Național-socialismul a existat în Germania ***12 ani***, comunismul a existat în U.R.S.S., ***74 de ani!!!*** Dar, național-socialismul s-a substituit comunismului în statele socialiste, după anii '60-'70 ai secolului al XX-lea, supraviețuind până în 1990-1992.

Nazismul a fost înfrânt, scos de pe scena istoriei și blamat de societatea internațională, în timp ce comunismul a „ieșit” de pe scena politică fără a fi totalmente repudiat și blamat!!!

În opinia mea, nazismul și comunismul sunt „doctrine surori”. Nu numai prin metodele brutale și totalitare dar și prin ideile relative ***la crearea unei noi***

societăți și a unui Om Nou, comunismul și național-socialismul au puncte comune de convergență.

*

*

*

VII. Războiul Rece – relațiile Est-Vest și decolonizarea **– relațiile Nord-Sud între 1945-1990**

În urma înfrângerii Germaniei național-socialiste U.R.S.S. va depăși granițele Imperiului Țarist, încorporând: nord-estul Prusiei, sudul insulei Sahalin, Insulele Kurile și Bucovina de Nord, Maramureșul de Nord de la Cehoslovacia.

Va crea o centură de state „aliate” în care, va impune conduceri comuniste, fidele Kremlinului.

S.U.A., la rândul ei, va anexa teritorii în Pacific și va domina Europa Apuseană, Turcia și Grecia.

Germania va rămâne divizată în R.F.G. și R.D.G. (1949). Coreea va fi divizată pe latitudinea 38°. Decolonizarea a lovit din plin Imperiile coloniale, și în special, Imperiul Britanic.

Puterile coloniale stoarse de conflagrația a doua mondială au acceptat acordarea independenței fostelor teritorii coloniale.

Totuși, puterile coloniale pentru apărarea intereselor proprii: Olanda în Indonezia (1946/1947); Franța în Vietnam (1946-1954); Franța în Algeria (1954-1962); Portugalia în Mozambic și în Angola (1961/1962-1974).

Unele state foste colonii s-au apropiat de socialismul marxist, altele au îmbrățișat o organizare social-politică și economică capitalistă.

Așa fiind, contradicțiile Est-Vest, vrând-nevrând, s-au împletit cu tensiunile Nord-Sud, generate de decolonizare.

Nu putem omite în acest context nici transformarea Chinei într-un stat socialist, în anul 1949.

**VIII. Prăbușirea U.R.S.S., în anul 1991. Încetarea
bipolarității. Duopolul înlocuit cu unipolaritatea**

Relativ la acest subiect facem trimitere la vol II al „Tratatului de Diplomație”, pct. IV: „**Politică și relații internaționale**”.

În acel loc au fost tratate toate problematicile referitoare la subiectul în discuție. În aceste condiții, nu vom reveni asupra acestor chestiuni.

*

*

*

IX. Globalizarea și instituirea unei noi ordini mondiale

După sfârșitul ultimei conflagrații mondiale, Omenirea a trăit cu spaima unui Al Treilea Război Mondial, purtat între „superputerile” planetare: S.U.A. și U.R.S.S..

Datorită potențialului nuclear s-a izbutit evitarea confruntării armate directe.

Cele două „superputeri” au strâns laolaltă toate tipurile de „mari puteri” ale lumii, de-a lungul Istoriei Umanității.

S.U.A. a fost „superputerea” oceanică, maritimă, continuând parcă vechile puteri: Cartagina, Atena, Veneția.

Dimpotrivă, ***U.R.S.S. a fost „superputerea” continentală,*** aflată istoricește vorbind, în continuarea puterilor: Imperiul Mongol, Imperiul Roman de Răsărit.

S.U.A. moștenește Imperiul maritim britanic, U.R.S.S. a succedat celui mai mare Imperiu cunoscut în Istorie – Imperiul Mongol!!!

Pe de altă parte, S.U.A. continuă Imperiul Roman de Apus, în timp ce U.R.S.S. continua opera Imperiului Roman de Răsărit!!!

Globalizarea, accentuată odată cu prăbușirea „superputerii” U.R.S.S. a dat naștere unor fenomene noi sau a accentuat situații mai vechi de pe scena internațional-politică. Fundamentalismul arabo-palestinian, fundamentalismul iudeo-sionist, terorismul

protestant și catolic se manifestă în Orientul Apropiat și în Irlanda de Nord.

Fundamentalismele pot fi:

* *religioase* – protestante, šiite, sunit, hinduse, iudeo-sioniste;

* *laice* – comunismul, militanții pentru pace, teroriștii etc.

Progresul economic, fluxurile ridicate de tehnologie și de informație au o contribuție hotărâtoare la instituirea *globalizării* ca noua ordine mondială.

Totuși, *unele aspecte*, la care ne-am mai referit, între care nominalizez *dilema menținerii/dispariției statului*, nu pot fi soluționate în mod simplist și unilateral.

Noua ordine mondială, fundamentată pe globalizare, poate fi aptă să genereze mutații spectaculoase și benefice, totodată, pentru Umanitate. Trebuie soluționate cu tact și în mod gradat, fără constrângerea statelor mai slabe de către marile puteri planetare.

Și niciodată nu trebuie uitate învățămintele Istoriei: teroarea dezumanizează Omul iar statul a fost, de când există societate organizată pe Pământ, „*darul zeilor*” pentru Umanitate.